

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SUÇA SÜRÜKLENMİŞ ÇOCUKLARDA AİLE FAKTÖRÜNÜN ETKİSİ

ZEYNEP ATA

Tez Danışmanı

DR.ÖĞR. ÜYESİ ZÜLFİKAR ÖZKAN

İSTANBUL-2018

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SUÇA SÜRÜKLENMİŞ ÇOCUKLARDA AİLE FAKTÖRÜNÜN ETKİSİ

ZEYNEP ATA

Tez Danışmanı

DR.ÖĞR. ÜYESİ ZÜLFİKAR ÖZKAN

İSTANBUL-2018

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Anabilim Dalı : Sosyal Hizmet
Program : Sosyal Hizmet
Öğrenci No : 164205011
Öğrenci Adı Soyadı : Zeynep ATA

"Suça Sürüklenmiş Çocuklarda Aile Faktörünün Etkisi" isimli çalışma aşağıdaki jüri tarafından 05/09/2018 tarihinde yapılan sınavda Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliğiyle kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı : Doç.Dr. İsmet Galip YOLCUOĞLU
(Üsküdar Üniversitesi)

İmza

Danışman : Dr.Öğr.Üyesi Zülfikar ÖZKAN
(Üsküdar Üniversitesi)

İmza

Üye : Dr.Öğr. Üyesi Hasan Hüseyin TAYLAN
(Sakarya Üniversitesi)

İmza

ONAY

Bu tez, yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun ..... tarih ve ..... sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç.Dr. Türker Tekin ERGÜZEL
Enstitü Müdür V.

ÖZET

Bu araştırma İstanbul Maltepe Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda kalan tutuklu ve hükümlü çocukların aile ilişkileri ve aile yapılarının suça etkisini esas almıştır. Araştırmanın varsayımlarına göre aile içi iletişim sorunları, bozulmuş aile yapıları çocukların suça sürüklenmesi üzerinde etkili bir role sahiptir. Suça sürüklenmiş çocukların aile yapılarında bulunan aile içi fiziksel ve sözel şiddet, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, ebeveyn denetimi gibi faktörlerin kendi içerisinde karşılaştırması yapılmıştır. Tutuklu ve hükümlü çocukların aile ilişkileri analiz edilmiştir.

Çalışmada İstanbul Maltepe Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan 127 erkek çocuğa anket tekniği uygulanmıştır. Çalışmada Aile Değerlendirme Ölçeğinin alt ölçekleri, sosyo-demografik değişkenlerle karşılaştırıldığında anlamlı farklar olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Suça Sürüklenmiş Çocuk, Suç, Aile.

ABSTRACT

This research is based on impact of children's family relationships and children's family structures on crime who are stayed as arrested and convicted in the Istanbul Maltepe Child and Juvenil Closed Prison. According to the assumptions of research, intra-family communication problems, distorted family structures have an effective role on juvenile delinquency. Domestic physical and verbal violence in family structures of children dragged to crime,socio-economic level of the family, parental control were compared within themselves. Family relationships of arrested and convicted children were analyzed.

In this study, the survey technique was applied to 127 boys who are stayed in the Istanbul Maltepe Child and Juvenil Closed Prison. The subscales of the Family Assessment Device in the study revealed significant differences when compared to the socio-demographic variables.

Keywords: Juvenile Delinquency, Crime, Family

TEŞEKKÜR

“Suça Sürüklenmiş Çocuklarda Aile Faktörünün Etkisi” adlı araştırmamda engin bilgi birikimiyle bana yol gösteren değerli danışman hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Zülfikar ÖZKAN’ a teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmam boyunca desteğini esirgemeyen, sonsuz anlayışıyla her zaman yanımda olduğunu hissettiren sevgili yengem Nilüfer ATA’ ya teşekkür ederim.

Hayatımın her aşamasında verdiği güven hissi ve koşulsuz desteklerinden dolayı dostum Aysun EKİCİ ’ye teşekkür ederim.

Tanıştığımız günden bugüne kadar her sorunumda yanımda olan, çalışmamı bitirmeme büyük katkı sağlayan kıymetli arkadaşım ve meslektaşım Öğr.Gör. Feyza BACA’ ya teşekkür ederim.

Değerli arkadaşım ve meslektaşım, büyük özverilerle yardımlarını hiç esirgememiş olan Öğr.Gör. Şerif YILMAZ’ a gönülden teşekkür ederim.

Araştırmamın kritik noktalarında sorularla boğuşurken beni aydınlatan ve her zaman destek veren değerli meslektaşlarım Dr. Öğr.Üyesi Çetin İlhan AKBULUT ve Öğr.Gör. Fethi Tuğhan TEZCAN’ a katkılarından dolayı teşekkür ederim.

İstanbul Maltepe Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Psiko-Sosyal Servis ve diğer çalışanlarına, araştırmamı yürütmemde yardımcı oldukları için teşekkür ederim.

BEYAN FORMU

“Suça Sürüklenmiş Çocuklarda Aile Faktörünün Etkisi” adlı araştırmamın kendi çalışmam olduğunu, planlanma aşamasından sonuç aşamasına kadar etik dışı davranışta bulunmadığımı, araştırmamda yer alan bilgileri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, yararlandığım kaynakları çalışmamın içerisinde belirttiğimi beyan ederim.

11.09.2018

Zeynep ATA

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
BEYAN FORMU	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLOLAR DİZİNİ	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	x
1.GİRİŞ	1
2.BÖLÜM: ÇOCUK VE SUÇA SÜRÜKLENMİŞ ÇOCUK KAVRAMLARI	
2.1. Çocuğun Tanımı	4
2.1.1. Hukuki Açıdan Çocuk	5
2.1.1.1. T.C.K' ya (Türk Ceza Kanunu) Göre Çocuk.....	5
2.1.1.2. Ç.M.K.' da (Çocuk Mahkemeleri Kanunu) Çocuk.....	8
2.1.2. Psikolojide Çocuğun Tanımı	10
2.1.3.Çocuğun Gelişim Dönemleri	10
2.2. Suça Sürüklenmiş Çocuk Kavramı	13
2.2.1. Suçun Tanımı	13
2.2.2. Suça Sürüklenmiş Çocuğun Tanımı	14
2.2.3. Korunmaya Muhtaç Çocuğun Tanımı	16
2.3. Çocuk Adalet Süreci	17
2.3.1. Çocuk Ceza ve İnfaz Kurumları	21
2.4. Tutuklu ve Hükümlü Çocuklar	22
2.4.1 Tutuklu Çocuklar	22
2.4.2. Hükümlü Çocuklar.....	22
2.4.2.1. Suç Türlerine Göre Hükümlü Çocuklar	23
2.4.2.2. Yaş Türüne Göre Hükümlü Çocuklar	25

3.BÖLÜM: SUÇA SÜRÜKLENMİŞ ÇOCUKLARIN SUÇA SÜRÜKLENME NEDENLERİ

3.1. Sosyo-Ekonomik Faktörler	27
3.2. Ailesel Faktörler	28
3.2.1. Ailenin Büyüklüğü.....	29
3.2.2. Aile İçi İlişkiler.....	30
3.2.3. Parçalanmış Aileler.....	31
3.2.4. Ebeveyn ve Aile Çevresindeki Suçlu Bireyler.	33
3.2.5. Annenin Çalışması.	34
3.2.6. Akraba Çevresinin Etkileri	34
3.2.7. Ebeveyn Yoksunluğu veya Üvey Ebeveyne Sahip Olmanın Etkileri.....	35
3.2.8. Ailenin Gelir Durumunun Etkileri.....	36
3.2.9. Anne ve Babanın Eğitim Durumunun Etkileri	38
3.2.10. Anne ve Baba Tutumu	39
3.3. Arkadaş ve Akran Çevresi	39
3.4. Göç.....	40
3.5. Okulun Etkisi	42
3.6. Kitle İletişim Araçları	44

4.BÖLÜM: GEREÇ VE YÖNTEM

4.1. Amaç.....	45
4.2. Önem.....	45
4.3. Varsayım ve Hipotezler.	46
4.4. Araştırmanın Modeli.....	46
4.4.1. Araştırma Grubu.	47
4.4.2. Veri Toplama Aracı	47
4.4.3.1. Aile Değerlendirme Ölçeği.....	47
4.4.3.2. Sosyo-demografik Özellikler.....	49
4.4.3. Verilerin Toplanması	50
4.4.4. Verilerin İstatistiksel Analizi	50
4.5. Sınırlılıklar	50

4.6. Tanımlar.....	50
5.BÖLÜM: BULGULAR	52
6.BÖLÜM: TARTIŞMA	87
7.BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER.....	92
KAYNAKÇA.....	97
EK-A: AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ	107
EK-B: SOSYO DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER GÖRÜŞME FORMU.....	111

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Cinayet işleyenlerin yaş gruplarına göre dağılımı	15
Tablo 2. Suç türüne göre çocuk ceza infaz kurumuna ve eğitim evine giren hükümlü çocuklar, 2007-2016	24
Tablo 3. Yaş gruplarına göre suç yoğunluğu	26
Tablo 4. Tanımlayıcı Özellikler	52
Tablo 5. Çocukların Aile Değerlendirme İle İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımlar	55
Tablo 6. Aile Değerlendirme Puan Ortalamaları	70
Tablo 7. Aile Değerlendirme Puanları Arasında Korelasyon Analizi.....	71
Tablo 8. Aile Değerlendirme Puanlarının Algılanan Aile Gelirine Göre Ortalamaları	73
Tablo 9. Aile Değerlendirme Puanlarının Baba Mesleğine Göre Ortalamaları.....	75
Tablo 10. Aile Değerlendirme Puanlarının Aile Türüne Göre Ortalamaları	77
Tablo 11. Aile Değerlendirme Puanlarının Anne Baba Birlikteliğine Göre Ortalamaları	78
Tablo 12. Aile Değerlendirme Puanlarının Anne Mesleğine Göre Ortalamaları.....	79
Tablo 13. Aile Değerlendirme Puanlarının Babanın Fiziksel Şiddet Uygulama Durumuna Göre Ortalamaları	80
Tablo 14. Aile Değerlendirme Puanlarının Babanın Sözel Şiddet Uygulama Durumuna Göre Ortalamaları	81
Tablo 15. Aile Değerlendirme Puanlarının Ceza Durumuna Göre Ortalamaları.....	83
Tablo 16. Aile Değerlendirme Puanlarının Ebeveynlerin Sağ Olma Durumuna Göre Ortalamaları	84
Tablo 17. Aile Değerlendirme Puanlarının Ebeveynlerin Öz Olma Durumuna Göre Ortalamaları	85
Tablo 18. Aile Değerlendirme Puanlarının Yaşa Göre Ortalamaları.....	85

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil.1: Türkiye’de Çocuk Adalet Aşamaları.....	18
Şekil.2: Aile Değerlendirme Puan Ortalamaları.....	71

KISALTMALAR DİZİNİ

- ABD** : Amerika Birleşik Devletleri
- ADÖ** : Aile Değerlendirme Ölçeği
- AİHM** : Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
- CIUS** : Crime in the United States
- CMK** : Ceza Muhakemeleri Kanunu
- ÇKK** : Çocuk Koruma Kanunu
- ÇMK** : Çocuk Mahkemeleri Kanunu
- FAD** : Family Assessment Device (Aile Değerlendirme Ölçeği)
- TC** : Türkiye Cumhuriyeti
- TCK** : Türk Ceza Kanunu
- TDK** : Türk Dil Kurumu
- TÜİK** : Türkiye İstatistik Kurumu
- UNICEF** : United Nations Children's Emergency Fund (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu)

1.GİRİŞ

Bu çalışma herhangi bir sebeple kanunla ihtilaf haline düşmüş çocukların, aile yapılarını analiz etmek ve çocukların suça sürüklenmelerine neden olan ailesel faktörleri ortaya çıkarmak için yapılmıştır. Bu sebeple genel olarak iki temel sorunsal üzerine odaklanılmıştır: Birincisi suç kavramı. İkincisi suça sürüklenmeye neden oluşturan aile içi bozukluklar. Diğer bir deyişle suç eyleminin ortaya çıkmasında etkili olan aile içi dinamikleri saptama ve çözümleme kaygısından doğmuştur.

Günümüzde suç, ciddi bir toplumsal problem olarak ele alınmaktadır. Küreselleşen dünya içerisinde kitle iletişim araçları ve teknolojinin de sayesinde değişimlerin hızlanması toplumları da bu hızın içerisine çekmektedir. Değişen toplumların hıza ayak uydurma çabasının ise suça eğilimi artırma ihtimalini doğurduğu düşünülmektedir. Suçun toplumsal sorun olarak algılanması ise toplumdaki hangi sistemin sekteye uğramasından dolayı suç kavramının oluştuğu veya devam ettiği sorusunu akla getirmektedir.

Suçun sosyolojik olarak açıklanmasında toplumun ahlaki değerleri, felsefesi, genel kabulleri ve toplumun gelişimi yönünde değişimler gözlenmektedir. (41, doğan, 297) Aynı zamanda toplumda denetim mekanizması işlevi gösteren ahlaki değerler ve toplum kuralları, bireylerin aykırı davranışlarda bulunması durumlarında hem önleyici hem cezalandırıcı pozisyonda yer almaktadırlar. Bu saydığımız toplumsal denetim mekanizmalarının işlevini yerine getirememesi hallerinde, suç sayılan eylemlerin oluşması için gereken koşulların sağlanmış olması ihtimali ortaya çıkmaktadır. Elbette ki bir toplumun ahlaki değerleri veya yazısız kurallarının, değişime bağlı olarak işlev yitimine gitmesi suç için tek ve yeterli sebep değildir. Ancak bunun için toplumun boşluklar bırakması suç eyleminin kendini gösterebileceği alanın oluşması açısından risk taşımaktadır.

Lowrey'e göre suçluluk, bireyin çevresiyle karşılıklı olarak gerçekleştirdiği etki ve tepkilerin sonucudur. Seligman ve Johnson'a göre ise suçluluk bir sosyal grubu oluşturan bireyler iyi ya da doğru olarak kabul edilmiş olan adetler, töreler ve geleneklere aykırı olarak gerçekleştirilmiş bir anti-sosyal davranıştır.(42,Yavuzer, s.27)

Buradan yola çıkarak bireylerin suç sayılan eylemlerinin var olan yazılı ve yazısız kuralları ihlal etmesiyle oluşan bir yönelim halidir sonucunu çıkarabiliriz. Çünkü kurallar, insanların diğer insanlarla olan ilişkilerini düzenlemek için var olan esaslardır. Çevresiyle uyumsuz olma hali mevcut kurallarla, dolayısıyla çevresindeki insanlarla bir çatışma halini doğurmaktadır.

Bir toplumu oluşturan insanların sağlıklı kimlik geliştirmiş, güçlü kişilik özelliklerine sahip bireylerden oluşması sağlıklı toplumun oluşması için ön koşuldur. Bunu sağlamanın ilk basamağı da, bireyin ilk sosyal ortamı olan aile içinde gerçekleşir. Aile toplumu oluşturan en küçük yapıdır. Dolayısıyla bireyi, küçük bir grup olan ailenin içerisinde büyük gruplara dahil olana kadar hazırlamak, etik ve ahlaki değerleri aşılama, pozitif kişilik özellikleri geliştirmesi için eğitmek ve sağlıklı birer birey olması yönünde geliştirmek ailenin çocuklar üzerindeki en önemli görevlerindedir. Aile içinde bu saydığımız basamaklardan herhangi birinin eksik olması veya işlevini tam olarak yerine getirememesi aile içi ilişkileri etkilemektedir. Çocuklar, aile içindeki bu eksikliklerden fazlasıyla etkilenen varlıklardır. Dolayısıyla en ufak bir eksiklik veya yanlış yetiştirme durumunda gelişim negatif yönde seyir gösterir. Bu durum tehlike arz eder çünkü en temel değerlerin verildiği aile içerisindeki bu bozukluk çocuğu aykırı kimliğe dönüştürüp suça eğilimli hale getirebilmektedir. Suça eğilim gösteren çocuklar da yarının yetişkinleri olarak, toplumun gelecekteki haritasını olumsuz yönde geliştirmiş olacaktır.

Bu çalışmada suça sürüklenen, kanunla ihtilafa düşen çocukların, toplumun en küçük birimini oluşturan aile yapısını incelemek, farklılıkları tespit etmek ve suça eğilimde ailenin negatif etkilerine dikkat çekmek için infaz kurumunda bulunan 127 (tutuklu ve hükümlü) erkek çocuk üzerinde anket tekniği kullanılarak nicel bir araştırma yapılmıştır.. Birebir görüşme şeklinde gerçekleştirilen çalışma sırasında özellikle dikkat çekilen bazı konular aşağıda sıralanmıştır:

- Çocukların içerisinde cümle kurmakta bile zorlananların olduğu, bazılarının algı düzeylerinin düşük olduğu,
- Vücutlarında kavga izleri ve dövmelemlerin bulunması,
- Alaycı yaklaşımları,
- Bazılarının birden fazla kez cezaevine girip çıkmış olmaları gözlenmiştir.

Tez içeriğinde birinci bölüm suç, çocuk ve suça sürüklenmiş çocuk tanımları ile suç öyküsü olan çocukların hukuki açıdan değerlendirilmesine ayrılmıştır. Suça sürüklenmiş çocukla ilgili yer alan kanun hükümleri ve adli süreçler açıklanmıştır. Bunlarla ilgili literatür taraması yapılmış ve bu kavramlara açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

Tezin ikinci bölümünde kanunla ihtilafa düşen çocukların suça sürüklenme nedenleri üzerinde durulmuştur. Aile ile ilgili açıklamalara geniş yer verilmiş olmasının yanında sosyo-ekonomik faktörlerin, arkadaş çevresi ve kitle iletişim araçlarının da suç üzerindeki etkileri açıklanmaya çalışılmıştır.

Tezin üçüncü ve dördüncü bölümleri İstanbul Maltepe Çocuk ve Gençlik İnfaz Kurumu'nda yapılan araştırmanın kapsamı, metodolojisi, gereç ve yöntemlerine ayrılmıştır. Araştırmanın modeli, hipotezleri, sınırlılıkları, varsayımları ile verilerin toplanması ve veri toplama araçları hakkında açıklamalar yapılmıştır.

Tezin 5.bölümünde araştırmanın bulguları ve bulgularla ilgili yorumlara yer verilmiştir. Araştırmanın detayları için gereken bilgiler tezin sonuç ve tartışma kısımlarında açıklanmıştır.

Tezin son bölümünde suça sürüklenmiş çocuklarda aile faktörünün etkisi ile ilgili yapılan araştırmalar ve anket sonuçlarından hareketle elde edilen sonuç tartışılarak, yapılması gerekenlere ilişkin öneriler verilmeye çalışılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK VE SUÇA SÜRÜKLENMİŞ ÇOCUK KAVRAMLARI

2.1. Çocuğun Tanımı

Bireylerin çocuk kabul edildiği yaş aralıkları kullanıldığı disipline göre farklılıklar içerir. Örneğin Psikoloji ve hukuk bilimleri çocuk kavramını belirli değişkenlere bağlı tutarak farklı yaşlarla nitelendirmektedirler. Bu değişkenler bölge farklılıklarına, toplulukların yaşam biçimlerine, kültür veya süregelen yaşamışlıklara göre tarihi süreçte de birbirinden farklı çocuk tanımının oluşmasına neden olmuştur. Bu sebeple bir çocuk tanımı yapılacaksa bağlı bulunduğu disipline göre kavramsallaştırmak daha doğru olacaktır.

Hukuki yönden çocuğu tanımlamak için cezai sorumluluk açısından değerlendirmek gerekebilir, bu da ülkeden ülkeye değişen tanımlarla karşılaşmamıza neden olur. Pakistan ve Ürdün gibi ülkelerde ceza sorumluluğu yaşı 7 yaşından itibaren başlarken Belçika ve Panama'da 18 yaş ile başlar.(Unicef,innocenti digest 3) Bu durum, ülkelerin kendi bireyelerine baktıkları çocuk yaşının ve çocuk tanımının farklı olmasından kaynaklanır. Aynı şekilde tarihsel süreçteki çocuk bakışı da bulunulan döneme göre şekil alan bir durum olmuştur.

Modern çağ çocukluk anlayışı ve bakış açısı ile ortaçağ dönemindeki çocuğa bakış arasında büyük dönemsel farklar vardır. Ortaçağ çocukları sosyal hayat içinde yetişkin bireyler olarak değerlendirilirdi. Bu konuyu Gander ve Gardiner(2001: 28) şöyle açıklamışlardır: “(Ortaçağ'da) Çocuk beş ile yedi yaşlar arasında yetişkin dünyasına bütün yönleriyle girerdi. Çocuklar yetişkinlerle aynı oyunları, öyküleri, oyuncakları, şarkıları ve giyim tarzlarını paylaşırlardı. Aynı zamanda kumar oynama, içki içme, şaka yapma ve çalışma alanlarını paylaşırlardı. Aile yaşamı bugünkü gibi mahrem değildi. Bebekler ve çocuklar bazen cinsel açıdan kötüye

kullanılır, cinsel eylemleri izlemelerine ve zaman zaman da bunlara katılmalarına izin verilirdi.”

(Gander ve Gardiner, 2001)

2.1.1. Hukuki Açıdan Çocuk

Çalışmanın bu kısmında Türk hukuk sisteminde suça sürüklenmiş ve korunmaya muhtaç çocuklar ile ilgili yer alan kanun hükümler ele alınacaktır. Bu konuda hüküm yer alan kanunlar Türk Ceza Kanunu (T.C.K.) ve Çocuk Mahkemeleri Kanunu (Ç.M.K) ayrı ayrı incelenecektir. Ayrıca Ceza Muhakemeleri Kanunu'na da (C.M.K.) bu başlıklar içinde değinilecektir.

2.1.1.1. T.C.K.' ya (Türk Ceza Kanunu) Göre Çocuk

Türk Ceza Kanununda ilk olarak kanunun 6. Maddesinde çocukla ilgili bilgi yer almaktadır. Maddede “Çocuk deyiminden; henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi olarak çocuğun tanımından başlanılmıştır. (Resmi gazete, 26.09.2004, erişim tarihi: 16.08.2018) T.C.K. da çocuklarla ilgili yer alan diğer maddelerde yaş sınıflamasına gidilmiş ve belirlenen yaş grupları içerisindeki çocukların hangi yaptırımlara tabi olacağı açıkça belirtilmiştir. Madde 31/1'e göre “ Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir.”(Resmi gazete, 26.09.2004, erişim tarihi: 16.08.2018) Burada 12 yaşın altı ve üstü diye bir kategori olduğu anlaşılmaktadır ve 12 yaşın altındaki çocuklar için herhangi bir cezai yaptırıma tabi tutulamayacağı belirtilmektedir. Buradan hareketle Türk hukuk sisteminde suça sürüklenmiş çocuklar için uygulanacak yaptırımlar yaş gruplarına göre sınıflandırılmaktadır diyebiliriz.

12-15 yaş arası çocuklar için T.C.K. nin 5377 sayılı kanunun 5/2. Maddesinde “Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. İşlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını

yönlendirme yeteneğinin varlığı hâlinde, bu kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde on iki yıldan on beş yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan on bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların yarısı indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası yedi yıldan fazla olamaz.” (Resmi gazete, 29.06.2005, erişim tarihi: 16.08.2018) Bu maddede 12 yaşın altındaki çocuklardan farklı olarak bir cezai yaptırımın varlığı ve detayları belirtilmektedir. 12 yaşını doldurmuş ve 15 yaşından gün almamış çocuklar 12 yaşın altındaki çocukların aksine gerekli durumların tespiti halinde hapis cezası yaptırımına da tabi tutulabilirler.

15-18 yaş arası çocuklar için de Türk hukuk sistemi T.C.K.’nin 5377 sayılı kanununun 5/3.maddesinde “Fiili işlediği sırada on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde on sekiz yıldan yirmi dört yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde on iki yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların üçte biri indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası on iki yıldan fazla olamaz.” (Resmi gazete, 29.06.2005, erişim tarihi: 16.08.2018) Bu kanun hükmünde 15 yaşını doldurmuş ve 18 yaşından gün almamış çocukların, işlediği suçun farkında olması, idrak yeteneği gibi faktörler göz önünde tutularak ve 18 yaşın altında olması sebebiyle çocuğun yüksek yararı gözetilerek diğer yaş gruplarından farklı olan bir cezai yaptırımdan söz edilmektedir. 12-15 yaş arası çocuklar en fazla 7 yıl hapis cezasına çarptırılırken 15-18 yaş grubu arasındaki çocuklarda bu rakamın 12 yıl olması gerektiği kanunda açıkça belirtilmiştir.

T.C.K.’nin bundan sonraki maddelerinde de çocuğun yüksek yararı gözetilerek, T.C.K.’da onlarla ilgili koruyucu hükümler bulunmaktadır.

Madde 76/e’de “ Gruba ait çocukların bir başka duruma nakledilmesi” denmektedir. Bu madde soykırımla ilgili bir madde olduğu için kastedilen soykırım maksadıyla çocukların ait olduğu zümreden başka bir zümreye nakledilmesinin yasak olduğudur.

Madde 77/f “Cinsel saldırıda bulunma, çocukların cinsel istismarı”. Ayrıca bu kanun maddesinde çocukların maruz kaldığı cinsel istismar ve cinsel saldırının insanlık suçu olarak görüldüğü belirtilmektedir.

Madde 103/1-a-b “Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on iki yaşını

tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza, istismar durumunda on yıldan, sarkıntılık durumunda beş yıldan az olamaz. Sarkıntılık düzeyinde kalmış suçun failinin çocuk olması hâlinde soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun, velisinin veya vasisinin şikâyetine bağlıdır. Cinsel istismar deyiminden;

a) On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,

b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar, anlaşılır.”

Madde 104/1-2-3, “**(1)** Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, on beş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikâyet üzerine, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) (İptal: Ana.Mah.nin 23/11/2005 tarihli ve E: 2005/103, K: 2005/89 sayılı kararı ile; Yeniden düzenleme: 18/6/2014-6545/60 md.) Suçun mağdur ile arasında evlenme yasağı bulunan kişi tarafından işlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) (Ek: 18/6/2014-6545/60 md.) Suçun, evlat edineceği çocuğun evlat edinme öncesi bakımını üstlenen veya koruyucu aile ilişkisi çerçevesinde koruma, bakım ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişi tarafından işlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın ikinci fıkra göre cezaya hükmolunur.

Madde 194 “Sağlık için tehlike oluşturabilecek maddeleri çocuklara, akıl hastalarına veya uçucu madde kullananlara veren veya tüketimine sunan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

Madde 226/1-a-b “ **a)** Bir çocuğa müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünleri veren ya da bunların içeriğini gösteren, okuyan, okutan veya dinleten,

b) Bunların içeriklerini çocukların girebileceği veya görebileceği yerlerde ya da alenen gösteren, görülebilecek şekilde sergileyen, okuyan, okutan, söyleyen, söyleten kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adlî para cezası ile cezalandırılır”

Madde 226/3 “Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünlerin üretiminde çocukları, temsili çocuk görüntülerini veya çocuk gibi görünen kişileri kullanan kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır. Bu ürünleri ülkeye sokan, çoğaltan, satışa arz eden, satan, nakleden, depolayan, ihraç eden, bulunduran ya da başkalarının kullanımına sunan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.”

Madde 228/1-2 “(1) Kumar oynanması için yer ve imkân sağlayan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve iki yüz günden aşağı olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Çocukların kumar oynaması için yer ve imkân sağlanması halinde, verilecek ceza bir katı oranında artırılır”

Madde 229/1 “Çocukları, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimseleri dilencilikte araç olarak kullanan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır” (Resmi gazete, 26.09.2004, erişim tarihi: 16.08.2018)

Görüldüğü üzere Türk Ceza Kanununda çocuğu korumaya yönelik hükümler mevcut olup bu konuyla ilgili maddeler açıkça belirtilmiştir. Türk hukuk sistemi hukuki düzenlemesinde çocuğun gelişimini destekleyici yararı göz önünde tutmakta ve koruyucu hükümlere yer vermektedir.

2.1.1.2. Ç.M.K. ‘ da (Çocuk Mahkemeleri Kanunu) Çocuk

Çocuk Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanunda çocuklarla ilgili olarak çocuk mahkemelerinin kuruluşu, görevleri, çocuklara (küçüklere) uygulanacak tedbirler ile soruşturma ve kovuşturma usulleri hakkında yasal bilgi verilmektedir. Toplam 47 maddeden oluşan Çocuk Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanunun 41.maddesinde kanunda çocuk yerine ‘küçük’ deyiminin kullanıldığı ve ‘küçük’ deyiminden kastedilenin 15 yaşını doldurmamış olan kişi olduğu belirtilmektedir.

Kanuna ait 6. maddede 15 yaşını doldurmamış olanlar için ağır cezalı davaların illerdeki çocuk mahkemelerinde olması gerektiği belirtilmektedir. Bunun haricindeki suçlara ait davalar ilçe ve merkez ilçe çocuk mahkemelerinde görülür. (TBMM, 07.11.1979, erişim tarihi: 18.08.2018) Ancak bu durumun bir istisnası vardır. Çocuk Koruma Kanununda ‘iştirak halinde işlenen suçlar’ başlığı altındaki madde 17 de mahkemelerin uygun bulmasıyla birleştirme kararının verilebileceğini, birleştirilen davaların da genel mahkemelerde görülebileceği ifade edilmektedir. (Resmi gazete, 03.07.2005, erişim tarihi: 18.08.2018)

Ç.M.K.’ daki diğer bir maddede küçüklere uygulanacak tedbirler hakkında bilgi verilmektedir. Madde 10 da bu tedbirleri 5 kısma ayırmıştır:

1. Küçüğe bakma, gözetme vasfını üzerine alan (akraba, veli, vasi..) herhangi birine teslim
2. Güvenilir bir ailenin yanına teslim
3. Resmi veya özel, çocuk bakım ve yetiştirme yurtlarına yerleştirme
4. Meslek sahibi bir ustanın yanına veya kanunda belirtilmiş iş yerlerine yerleştirme
5. özel eğitim veren kurumlara veya tedavi evi ile resmi ya da özel bir hastaneye yerleştirme (TBMM, 07.11.1979, erişim tarihi: 18.08.2018)

Bu tedbirleri Ç.M.K. çocukları 2 tür yaş grubuna ayırıp ayrı ayrı ele almıştır. Bu, 11 yaşını bitirmemiş küçükler hakkındaki tedbir uygulaması ve 15 yaşını doldurmamış küçükler hakkındaki tedbirlerdir.

11 yaşını bitirmemiş çocuklar hakkındaki tedbir uygulaması Ç.M.K.'nin 11. maddesinde yer alır. Buna göre fiilin işlendiği sırada 11 yaşını bitirmemiş çocuklarda bir vasi ya da akrabanın yeterli tedbiri almasının tespiti halinde diğer tedbir kararları uygulanmayabilir. (TBMM, 07.11.1979, erişim tarihi: 18.08.2018)

Fiili işlediği sırada 15 yaşını doldurmamış olan çocuğun durumu daha farklıdır. Madde 12 de 15 yaşını doldurmamış çocuklar için, eğer fiil ceza hükmü gerektirmiyorsa madde 10'daki tedbirlerden birinin uygulanabileceği belirtilir. Ama fiil ceza hükmü gerektiriyorsa yasada belirtilen hapis cezaları uygulanır.

Ç.M.K. 'daki çocukla ilgili bir başka konu da korunmaya muhtaç çocuklar hakkındaki tedbir kararlarıdır. Madde 14' te bu konuyla ilgili korunmaya muhtaç tanımından anlaşılan, Cumhuriyet Savcılığının talebi üzerine veya bakmakla yükümlü olan kişinin talep etmesiyle, fiziksel, psikolojik veya ahlaken güvenlikleri tehdit altında olan küçüktür. Maddeye göre bu çocuklar için çocuk mahkemelerince 10. maddede yazılı tedbirlerden biri uygulanır.(TBMM, 07.11.1979, erişim tarihi: 18.08.2018)

Çocuk Mahkemelerince haklarında tedbir kararı uygulanmasına karar verilen çocuklar için tedbir kararların değiştirilmesi veya kaldırılmasının detayları yine Ç.M.K.'nin 17.maddesinde geçer. Bu maddeye göre re'sen çocuk mahkemesi veya çocuğa bakmakla yükümlü kişinin müracaatı üzerine tedbir kararı değiştirilebilir veya tümünden kaldırılabilir. Tedbirin değiştirilmesi işlemi tedbir kararını veren mahkemeye aittir (TBMM, 07.11.1979, erişim tarihi: 18.08.2018)

Çocukların cezalarının infaz edileceği yerler ile ilgili madde Ç.M.K.'nin 36. Maddesinde yer alır. Madde 36' ya göre 15 yaşını doldurmamış olan çocukların cezaları çocuk ıslahevleri veya çocuk cezaevlerinde çektirilir. 15 yaşını doldurmuş olan çocuklar

ise çocuk cezaevleri, çocuk ıslah evleri veya yetişkinlere mahsus hapisanelerin özel kısımlarında çektirilir. (TBMM, 07.11.1979, erişim tarihi: 18.08.2018)

2.1.2.Psikolojide Çocuğun Tanım

Psikolojide çocuk, hukuktaki çocuk tanımının aksine belirgin bir tanım üzerinde durmak yerine gelişim evreleriyle açıklama yolunu seçmektedir. Genel olarak çocuğu bebeklik, okul çağı ve ergenlik olarak 3 ana gruba ayırıp her bir grupla ilgili ayrıntılı incelemeler yapmaktadır. Gelişim psikolojisi literatüründe çocukla ilgili çeşitli kuramlar yer almakta olup bu kuramlar çocuğu yaş grupları ekseninde değerlendirmektedir. Kuramlardan bazıları psikanaliz, bilişsel gelişim ve öğrenme kuramlarıdır. Ayrıca fiziksel, biyolojik ve sosyal gelişim olarak kategorilendirilmiş çocukluk halleri de yine gelişim psikolojisi alanında mevcut bulunmaktadır.

2.1.3.Çocuğun Gelişim Dönemleri

Gelişim psikolojisi çocuk kavramına bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşmak yerine dönemlere ayırıp inceleyen bir psikoloji alanıdır. Bu nedenle çocuk, psikolojide bebeklik, okul çağı ve ergenlik çağı olarak genel bir sınıflandırma içerisinde incelenir.

Bebeklik Dönemi

Bebeklik döneminde birey, yetişkinlerin mutlak bakım ve denetimine en çok ihtiyaç duyduğu dönemdedir. Bu dönem içerisinde sembolik düşünce ve anadil gibi süreçlerin ilk öğrenme basamağı gerçekleşir.(Yeşilyaprak, 2011, s.42)

Gelişimcilere göre bebeklik dönemi doğum öncesi dönemden sonra bedensel gelişimin en çok hızlandığı dönemdir. Bebek ilk yılında doğduğu andaki boyunun yaklaşık yarısı kadar uzar, ikinci yılda ise doğduğu andaki boyunun üçte ikisine ulaşır. Ayrıca kilo oranı da bebek altı aylıkken doğduğu andaki kilonun yaklaşık iki katına, bir yaşına vardığında 3 katına ulaşır. (Senemoğlu, 2011, s.21)

Bebeklik dönemindeki belirgin davranış örüntülerinden en önemlileri reflekslerdir. Bunlar bazı uyarıcıların tetiklemiş olduğu istem dışı tepkiler olarak adlandırılır. Uykulu olmak, uyanıklık hali ve açlık gibi tipik davranış örüntüleri refleksler için en temel döngülerdir.(Bee ve Boyd, 2009, s.165)

Refleksler bir bebeğin hayatta kalması için gerekli olan davranışlardır. Genelde ilk yılın sonunda büyük oranda kaybolurlar. Yeni doğan için gelişmiş reflekslerden akla ilk

gelenler emme ve yutma refleksleridir. Bu istemsiz hareketlerin denetlendiği bölge beyindeki medulla ve orta beyin kısımlarıdır. Bebek doğduğu anda bu bölgeler gelişimlerinin neredeyse tamamlamış olurlar. Beynin bu bölgelerinin bebekliğin ilk yıllarında aktif olması sebebiyle irkilme refleksi (moro refleksi) ve ayak tabanına dokunduğunuzda bebeğin ayak parmaklarını açma (babinski refleksi) gibi refleksler bebek bir yaşını doldurduğunda beyinde daha çok gelişmiş olan korteksin devreye girmesiyle birlikte yavaş yavaş ortadan kalkar.(Bee ve boyd,2009, s.166)

Bebekliğin bir diğer gelişim aşaması ise bilişsel gelişimdir. Ünlü İsviçreli psikolog Jean Piaget'e göre çocukluk dönemi belli özelliklerle birbirinden ayrılan evrelerden oluşur. Tüm çocukların bu evreleri sırasıyla geçirdiğine inanmaktadır. Bu dönemler sırasıyla; duyuşsal-motor, işlem öncesi, somut işlemler ve soyut işlemler dönemleridir. Piaget'in kuramına göre bebeklik dönemi duyuşsal- motor olarak adlandırdığı yaş aralığına denk gelen kısımdır. Bu dönemdeki bebekte ilk aylarda birden fazla duyu organına hitap edecek uyarıcıları bütünleştirme yeteneği yoktur. Daha sonraki aylarda bebek bu uyarıcılar arasındaki farkı fark etmeye başlasa da bedensel eylemleri ve beden dışındaki etkileri arasında bağlantı kuramaz. Bu süreç 1-4 aylık bebekteki bilişsel aşamadır. Bebekte nesne algısının gelişmesiyle, çocuğun simgenin nesneden ayrı olduğunu fark ettiği 18-24 yaş aralığı için de Piaget duyuşsal motor döneminin bitip işlem öncesi dönemin başladığı aşama olduğunu söyler.(Senemoğlu, 2011, s.39)

İşlem öncesi dönem, ilk çocukluk dönemi olarak adlandırılan 2-6 yaş aralığına denk gelir. Bu dönem çocuklarda duyuşsal, zihinsel, bedensel ve ahlaki gelişimin temellerini oluşmakta başladığı dönemdir. Kendisini ve çevresini oyun yoluyla tanır.(Yeşilyaprak, s.134)

Okul Çağı

Psikolojide, dönemler arasında yaş sınırları kesin olmamakla birlikte okul çağında olan çocuk 7-11 veya 7-13 yaşları arasındaki bireyler olarak kabul edilir. Bu dönemde çocuk ilk sosyalleşme faaliyetlerine dâhil olur. Çocuk için arkadaşları önemli bireyler haline gelir. Cinsel konulara ilginin olmadığı bu evrede çocukların ilgi alanları oyunlardır. Sosyal faaliyetler içeren ve kurallı oyunlar çocuğun gelişimi açısından faydalı olan aktivitelerdir.(Kulaksızoğlu, 2009, s.17) Ayrıca bu evredeki çocuklar oyun gruplarını değerlendirirken ortak değer ve tutumlar yerine ortak etkinlikleri ön planda

tutarlar.(Bee ve Boyd, 2009, s.621) Bu dönemin sonu aynı zamanda oyun kavramının da sonunu oluşturur. Eğer oyun algısı sonlanmadıysa cinsiyete dayalı grup ayrışmaları gözlenir.(Zastrow ve Kirst-Ashman, 2016, s.125)

Okul çağındaki çocukta öz benlik kavramının gelişmeye başladığı görülür. Bu öz değerlendirme daha çok karşılaştırmaya dayalı bir değerlendirme olur. Okul öncesi dönem çocuklarında diğer arkadaşlarının yaptıkları daha az dikkatlerini çekerken, bu yaş dönemindeki çocuklarda sınıf arkadaşının ondan daha yüksek not alması, bir etkinliği ondan daha önce bitirmiş olması gibi konular çocuğun ilgisini çekmeye başlar. Artık kendi benlik kavramlarında hem olumlu hem olumsuz yargılar yer alır.(Bee ve Boyd, 2009, s.550-551)

Ergenlik Çağı

Gelişimcilerin ergenlik dönemi olarak belirttikleri dönem kızlar için 11-13, erkekler için 13-15 yaşları arasına denk düşen, başka bir tabir olarak da buluşa erme diye adlandırılan evre olarak kabul edilir. Bu dönem fizyolojik ve hormonal değişikliklerle kendini belli eder. Ergenlik dönemi belirtileri genel olarak bireylerin vücut, boy, kilo yapısında meydana gelen değişikliklerle kendini gösterir. Bununla birlikte zihinsel yapı, değer yargıları, ilgi ve meraklarında da meydana gelen değişimlerle kendini tamamlar.(Kulaksızoğlu, 2009, s.17-18)

Ergenlik dönemindeki değişimlerin en önemlisi şüphesiz cinsiyet hormonlarının üretiminin artmasıdır. Erkek ve dişi cinsiyet hormonlarının salgılanması organizmada yer alan diğer hormonların salgılanmasıyla da etkileşime geçmesiyle kemik ve kaslardaki büyümeyi tetikler ve bu bölgelerdeki gelişimini hızlandırır. Erkeklerde bu hormonların üretime katılması vücutta kıllanma, sesin kalınlaşması ve sperm üretiminin başlaması şeklinde kendini gösterirken kızlardaki en belirgin özellikler adet kanamaları ve göğüslerdeki büyüme olarak kabul edilir. Bu belirtiler ergenlik dönemine giren bireylerin fiziksel işaretleri sayılır. (Yeşilyaprak, 2011, s.69)

Ergenlik dönemindeki çocukların olgunlaşma düzeyleri her bireyde aynı anda gerçekleşmez. Kişiden kişiye değişiklik gösterir. Bu durumda bünyede oluşan reaksiyonlar, erken ve geç olgunlaşan ergenlerde farklılıklar meydana getirir. Geç olgunlaşan bireylerde düşük benlik algısı gibi sorunlar yaşanırken araştırmalar, erken oluşan ergen bireylerin lider olma ve popülerlik eğiliminin yüksek olduğunu

göstermektedir. Fakat aynı zamanda suça karışma ve agresif olma eğilimleri de geç olgunlaşan bireylere nazaran daha yüksek olur (Zastrow, 2016, s.443-444)

2.2. Suça Sürüklenmiş Çocuk Kavramı

2.2.1. Suçun Tanımı

Suç, insanların yaptıkları bazı aykırı eylemleri içeren bir kavram olduğu için insan, tarih sahnesine çıktığı andan itibaren varlığından söz ettirmiştir. Suç kavramının olumsuz bir durum olarak nitelendirilip yaptırımlara tabi tutulması ise insanın topluluk içinde kurallara bağlı olarak yaşamaya başlamasına dayanır. Yazısız kurallarla başlayan topluluk hayatının insanın eylemlerini kural dışı olan ve olmayan şeklinde dışlama kriterlerine tabi tutmasıyla suç kavramı belirginleşmeye başlamıştır. Örneğin cinsel birleşme eşler arasında olunca meşru ancak ırza tecavüz, ensest, zina gibi kural dışı sayılan davranışlar şeklinde olunca gayri meşru bir hal alır.(İçli, 2016, s.24)

Suçun terim olarak anlamı Türk Dil Kurumu'na göre 'töreye, ahlak kurallarına aykırı davranış' olarak geçer (TDK, erişim tarihi: 16.08.2018) Genel olarak tanımlamak gerekirse de suç için, toplumda var olan kurallara uymayan davranışlar sergilemeye denir. (Ögel ve ark., 2006) Bu davranışları yapan bireylere de suçlu denmektedir.

Suçun başka bir şekilde olan tanımı ise kriminologlar tarafından yapılan tanımlamadır. Buna göre suç tanımı, 4 kategoride tamamlanır. **1-** Sosyolojik **2-** Psikolojik **3-** Siyasal **4-** Yasaldır. Sosyolojik tanımda suç, anti sosyal bir davranıştır. Sosyal sistemin devamı için baskılanmak zorunda olan veya bunun için gereken davranışları suç olarak nitelendirmektedir. Psikolojik suç tanımına göre suç davranış sorunudur. Özellikle de sosyal düzen içerisinde genel kabul görmüş davranışlara karşı gelen insan eylemlerinin hepsinin suç olduğu görüşünü savunur. Siyasal görüş suçu, kanunlara güçlü gruplar tarafından konulmuş, daha sonra da eylemlerin, istenmeyen olarak seçilmiş biçimlerini kanun dışı olarak etiketleyen bir değerlendirmenin sonucu olduğunu açıklamaktadır. Yasal suç tanımı da, yasaların gerektirdiği gibi hareket etmeyen insan eylemlerinin suç olduğu görüşündedir. Suçu, kanunların kasıtlı olarak ihlal edilmesi şeklinde tanımlamaktadır. (İçli, 2016, s.23-24)

Suç son derece karmaşık bir durumdur ve bu nedenden ötürü, suç davranışının ortaya çıkması tek bir nedene bağlı tutulmaz. Bu davranışın ortaya çıkması veya sürdürülmesinde tek başına bireysel sebepler veya sadece çevresel etkenler neden olur

iddiası yetersizdir. Bunların birbirlerini döngüsel olarak etkileyerek suç davranışının ortaya çıkmasına sebep olduğu düşünülmektedir. (Durak, 2017, s.133)

Yapılan araştırmalar suçlu bireylerin, çocukluk dönemlerinde şiddet, yalan söyleme, anti-sosyal davranışlar veya ufak çaplı hırsızlıklar gibi davranışlar sergilemiş olduklarını göstermektedir. Bu da çocukluk dönemi ile suçlu eylemlerde bulunma arasında bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Bu yüzden suçluluğu açıklamaya çalışırken bireyi çocukluk döneminden başlayarak incelemek tam ve sağlıklı bir neticeye ulaşmak için gereklidir.(Kızmaz, 2006, s.94)

2.2.2. Suça Sürüklenmiş Çocuğun Tanımı

Çocuk Koruma Kanunu'nun 3/a.2. maddesi suça sürüklenmiş çocuk "Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk" olarak ifade edilmektedir (Resmi gazete, 29.06.2005, erişim tarihi: 16.08.2018). Anayasamızda suç sayılan fiilleri işlemiş 18 yaşın altındaki bireyler tanım olarak 'suça sürüklenmiş çocuk' olarak nitelendirilmektedir.

Bir çocuğun, suçlu davranışlar olarak nitelendirilen eylemleri, yetişkinler için de suç sayılan eylemlerin tümüdür. Ancak çocuk ve yetişkin arasındaki fark, çocukların kendi yaptıkları eylemlerin sonuçlarını idrak edecek kabiliyette olmamalarıdır. Bir çocuğu suçlu olarak tanımlayacak eylemleri genel olarak ifade edecek olursak;

- Herhangi bir kanun veya yönetmeliği ihlal eder
  - Çocuk mahkemesi emirlerini ihlal eder
  - Kanunen cezalandırılmış herhangi bir eylemde bulunur
  - İtaatsizdir veya ebeveynlerin, vasilerin veya velayetçilerin makul ve uygun (yasal) emirlerine uymayı reddeder
  - Kendinin veya başkalarının refahı, ahlakı ve/veya sağlığını tehlikeye atar
- (Bartollas ve Schmalleger, 2017, s.7)

Kriminolojinin en yaygın olarak kabul edilmiş görüşü suç faaliyetlerine katılım yaşının, yaş ilerledikçe azalma eğilimi göstermesidir. Özellikle soygun, tecavüz ve cinayet gibi suçların ilk yetişkinlik ve adolesan dönemlerinde en üst seviyede seyrettiği, sonra yaşla birlikte giderek azaldığı görüşü hâkimdir. (İçli, 2016) Elazığ E tipi

cezaevinde 2003 yılında yapılmış bir araştırmaya göre cezaevine ilk girme yaşı sorulan 40 mahkûmdan 20 si 15 yaş ve altında, 10 tanesi 16-18 yaş aralığında ilk kez cezaevine girdiklerini söylemişlerdir. 19-21 yaş arası 4 ve 22-25 yaş arasında da 6 kişi olduğu belirtilmiştir. (Kızmaz, 2006, s.363) Bu örnekte de anlaşılacağı üzere suç işleme eylemi, yaş ilerledikçe azalmıştır.

İçli'nin 1987 yılında yaptığı bir araştırmanın sonuçlarına göre cinayet işleyenlerin yaş gruplarına göre dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1. Cinayet işleyenlerin yaş gruplarına göre dağılımı

Suç işleme yaşı	Sayı	Yüzde
14-17	32	14,10
18-21	48	21,14
22-25	49	21,59
26-29	31	13,66
30-33	18	7,92
34-37	23	10,13
38-41	5	2,20
42-45	12	5,29
46-49	7	3,08
50-53	2	0,88
Toplam	227	100

(İçli, 1987)

Tabloda suç işleme eyleminin yoğun olarak gerçekleştiği ilk üç yaş grubu 14-17, 18-21 ve 22-25 yaşlarıdır. Toplam olarak değerlendirecek olursak %56,8 i 14-25 yaşları arasında suç işlemiştir. Bu yaşlardan sonra suç işleme oranı dengeli bir dağılım göstermese de azalan bir seyirde ilerlediği görülmektedir.

Suçu sürüklenme, çocukların yalnızca çocukluk hayatlarında tahribata yol açmaz. Suçu sürüklenmiş çocukların yetişkin olduktan sonra da suç işleme eğiliminde olması ihtimali endişe veren bir durumdur. Herhangi bir sebeple suç işlemiş çocuk yaşta bireylerin sağlıklı gelişimi yeterince desteklenmezse yetişkinlik dönemlerinde de suç işleme ihtimali ve dolayısıyla sağlıksız bir kimlik geliştirme ihtimali artar. 1969 yılında İngiltere’de 411 çocukla yapılan bir araştırmada bu tarz suç öyküsü olan çocukların %20’ sinin hayatlarının ileriki yaşlarında da suçta yöneldiği belirlenmiştir. Aynı araştırmada çocukların suçta eğilim gösterme ihtimalini arttıran 5 unsur üzerinde durulmuştur:

- Suç öyküsü olan bir ebeveynin bulunması
- Ebeveynin çocuklar ile ilgili yükümlülüklerini yerine getirmemesi
- Geniş/kalabalık aile
- Ortalamanın altında bir zekâ seviyesinin olması
- Yoksul aile ferdi olması

Araştırmaya göre bu unsurlardan herhangi birine sahip olan çocukların suçta yönelme riski diğer çocuklara nazaran 2 kat fazladır. (Özkan, s.52)

2.2.3. Korunmaya Muhtaç Çocuğun Tanımı

Korunma ihtiyacı olan çocuk kavramı Çocuk Koruma Kanunu’nun 3/a.1. maddesinde “Korunma ihtiyacı olan çocuk: Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu” şeklinde ifade edilir (Resmi gazete, 03.07.2005, erişim tarihi: 18.08.2018). Korunmaya muhtaç çocukların, kişisel güvenliğini tehlikeye atan ve gelişimlerine zarar veren sebeplerden bazıları fiziksel, psikolojik veya cinsel istismara uğramak, ana-babasız olmak, çocuk yaşta evlendirilmek veya hamile kalmak, zorla çalıştırılmak, alkol ve madde bağımlılığı, sokakta yaşamak, fuhuş, gibi sebeplerdir. Bunlara maruz kalan çocuklar için devletin belirlediği ilkeler yine aynı kanunun 4. maddesinde şöyle geçmektedir:

MADDE 4- (1) Bu Kanunun uygulanmasında, çocuğun haklarının korunması amacıyla;

- a) Çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına alınması,
- b) Çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi,

- c) Çocuk ve ailesinin herhangi bir nedenle ayrımcılığa tabi tutulmaması,
- d) Çocuk ve ailesi bilgilendirilmek suretiyle karar sürecine katılımlarının sağlanması,
- e) Çocuğun, ailesinin, ilgililerin, kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği içinde çalışmaları,
- f) İnsan haklarına dayalı, adil, etkili ve süratli bir usul izlenmesi,
- g) Soruşturma ve kovuşturma sürecinde çocuğun durumuna uygun özel ihtimam gösterilmesi,
- h) Kararların alınmasında ve uygulanmasında, çocuğun yaşına ve gelişimine uygun eğitimi ve öğrenimini, kişiliğini ve toplumsal sorumluluğunu geliştirmesinin desteklenmesi,
- i) Çocuklar hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirler ile hapis cezasına en son çare olarak başvurulması,
- j) Tedbir kararı verilirken kurumda bakım ve kurumda tutmanın son çare olarak görülmesi, kararların verilmesinde ve uygulanmasında toplumsal sorumluluğun paylaşılmasının sağlanması,
- k) Çocukların bakılıp gözetildiği, tedbir kararlarının uygulandığı kurumlarda yetişkinlerden ayrı tutulmaları,
- l) Çocuklar hakkında yürütülen işlemlerde, yargılama ve kararların yerine getirilmesinde kimliğinin başkaları tarafından belirlenmemesine yönelik önlemler alınması,

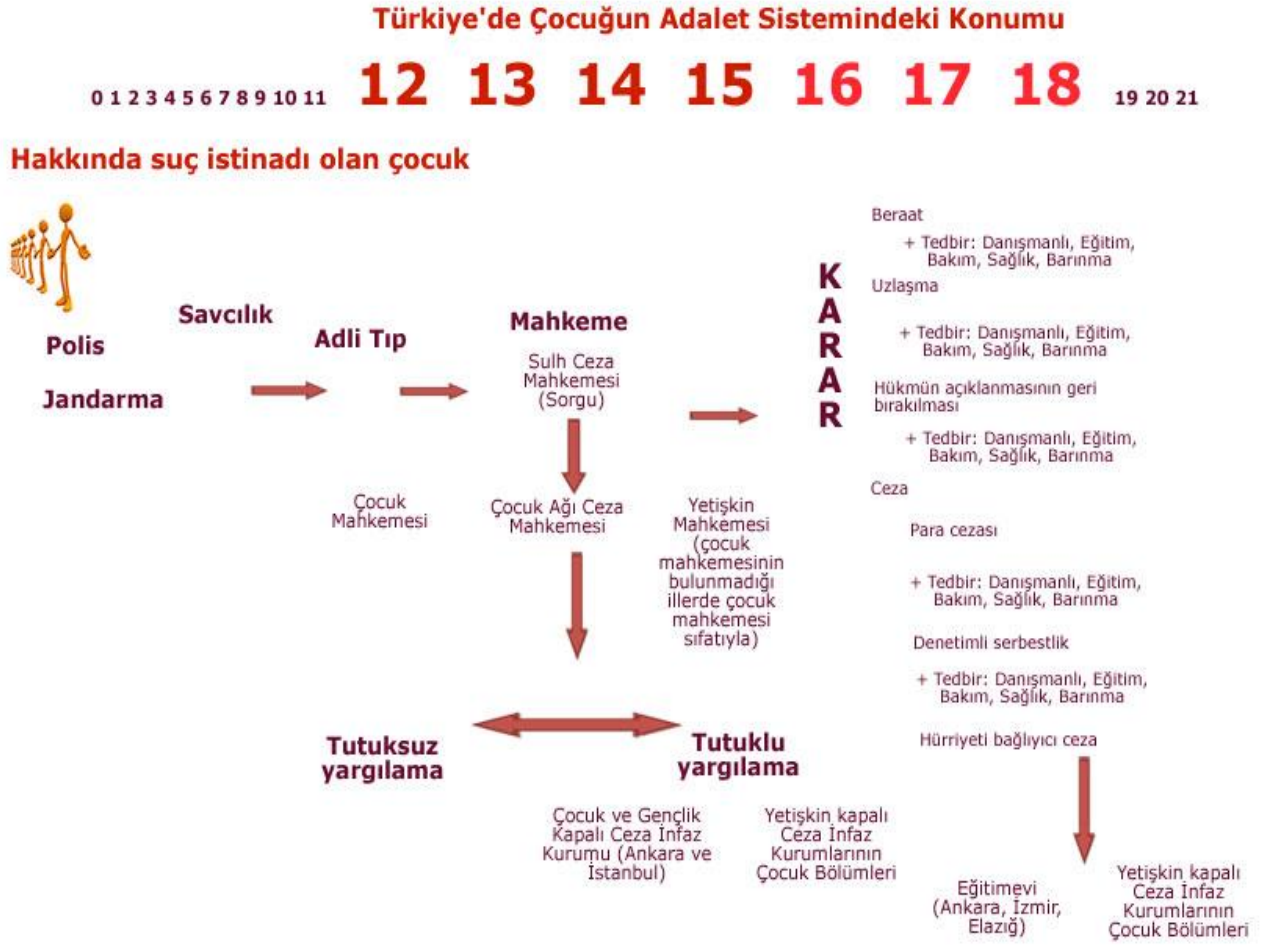
İlkeleri gözetilir. (Resmi gazete, 03.07.2005, erişim tarihi: 18.08.2018)

2.3. Çocuk Adalet Süreci

Çocuk adalet sistemi sürecini suça sürüklenen ve korunma ihtiyacı olan çocuklar olarak 2 ayrı başlıkta inceleyelim:

Suçta Sürüklenen Çocukların Adalet Süreci

Şekil 1. Türkiye’de çocuk adalet aşamaları

(çocuk hakları izleme, erişim tarihi: 16.08.2018)

İnsan Hakları Ortak Platformu ve Uluslararası Çocuk Merkezi Tarafından hazırlanan Çocuk Dostu Adalet Politika Belgesi'nde (2012) aktarılan, hakkında suç istinadı olan çocuğun adli süreci yukarıdaki aşamalardan geçmektedir. Buna göre;

İlk Başvuru veya İhbar ve Soruşturma Aşaması

- Polis veya jandarmaya getirilen çocuk ya Savcılığa ya da doğrudan Adli Tıp'a gönderilir.
- Savcılığa gönderilmişse, savcılıktan sonra Adli Tıp'a gönderilir.
- Adli Tıp' a gönderilen çocuk için delil toplama aşaması başlar. Bunlar: Evrak inceleme, tanık dinleme, doku alma (Adli Tıp)

- Daha sonra ifadelerin alınması, bilirkişi keşfi, kimlik tespiti, takipsizlik, yaş küçüklüğü sebebiyle güvenlik tedbiri verilmesi, uzlaşma, tutuklama talepli mahkemeye sevk (sulh ceza) edilir.
- Sulh ceza mahkemesinde sorgu yapma aşamasına geçilir.
- Sorgudan 4 ihtimal çıkar: **1.** Serbest bırakma **2.** Adli kontrol **3.** Serbest bırakma ve adli kontrol **4.** Tutuklama kararı
- Savcılık iddianameyi hazırlayıp dava açılmasını talep eder.
- Son durumda mahkemenin iki seçeneği vardır. Ya iddianameyi kabul eder ya da reddeder.

Kovuşturma Aşaması

- Kovuşturma (Kamu davası açılır)
- İfade alma (Savunma)
- Delil toplama
- Tanık Dinleme
- Savcılık mütalaası (Görüş Bildirme)
- Hüküm (iki ihtimal var: Beraat ve mahkûmiyet)
- Temyiz

Mahkeme Süreci

- Çocuk mahkemesi (Tek hâkim)
- Çocuk ağır ceza mahkemesi (3 hâkim + 1 savcı)
- Çocuk mahkemesi bulunmayan durumlarda çocuk mahkemesi sıfatıyla genel mahkemeler görev yapar (Sulh-Asliye-Ağır)
- Tutukluluk durumunda Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
- Kovuşturma sırasında; avukat ataması, sosyal inceleme raporu, bilirkişi raporu, tahliye kararı veya tutukluğun devamı, uzlaşma, varsa diğer delillerin toplanması, adli kontrol ve savcı mütalaası şeklinde bir süreç takip edilir
- Karar aşamasında ise;
  - Hükümün açıklanmasının geriye bırakılması
  - Kanun yolu (itiraz)
  - Beraat
  - Cezaya yer olmadığı
  - Güvenlik tedbirine hükmedilmesi

İnfaz Aşaması

- Mahkûmiyet

Yeniden yargılama

- Davanın reddi
- Davanın düşmesi
  - Kanun yolu (temyiz)
  - Karar düzeltme
  - AHİM

(çocuk hakları izleme, erişim tarihi: 16.08.2018)

Korunmaya Muhtaç Çocuğun Adli Süreci

Korunmaya muhtaç çocuk için koruyucu ve destekleyici tedbir kararının alınma süreci Çocuk Koruma Kanununda belirtilmiştir. Kanunun 6. maddesinde “ Adlî ve idarî merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, korunma ihtiyacı olan çocuğu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bildirmekle yükümlüdür. Çocuk ile çocuğun bakımından sorumlu kimseler çocuğun korunma altına alınması amacıyla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna başvurabilir. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu kendisine bildirilen olaylarla ilgili olarak gerekli araştırmayı derhâl yapar.” Bu aşamadan sonra çocuk hakkında tedbir kararının verilmesi Cumhuriyet savcısının istemiyle veya re ’sen çocuk hâkimi tarafından alınır. Karardan önce söz konusu çocuk ile ilgili sosyal inceleme raporu istenebilir. Hâkim birden fazla tedbir kararına hükmedebilir. Tedbirin uygulanması çocuğun 18 yaşını doldurmasıyla kendiliğinden kalkar (Resmi gazete, 03.07.2005, erişim tarihi: 18.08.2018).

Çocuklarda korunma kararının alınma süreci, Korunmaya Muhtaç Çocukların Tespiti, İnceleme Korunma Kararlarının Alınması ve Kaldırılmasına İlişkin Yönetmelikte korunmaya muhtaç çocukların tespiti ile başlar. Buna göre korunmaya muhtaç çocukların duyurulmasında; Sağlık kurum ve kuruluşları, köy muhtarları, genel kolluk kuvvetleri, mahalli mülki amirler ve belediye zabıta memurları görevlidir. Ayrıca bunlara ek olarak basında çıkan haberler de ihbar olarak kabul edilir. Sosyal Hizmet Şubeleri ve İl Müdürlükleri ayrıca bir duyuru beklemeden harekete geçmekle mükelleftirler (Resmi gazete, 28.11.1983, m: 7-8, erişim tarihi: 18.08.2018).

Tespiti yapılan çocuk için sonraki aşama sosyal hizmet şubelerine başvurusu yapılan çocuk için gerekli araştırmaların yapılacağı aşamadır. Burada sosyal çalışmacı, çocuk ve ailesi ile ilgili gereken bilgileri toplar. Bu bilgiler; çocuğun özgeçmişi, ailesinin olup olmadığı, sosyo-ekonomik durumları, komşuluk ve akrabalık ilişkileri, yaşadığı yer gibi bilgilerdir. Sosyal çalışmacı raporuna bu bilgilerin dışında:

- Çocuk terkedilmişse ilgili tutanağı
- Anne-baba ayrı ise mahkeme kararını
- Buluntu bir çocuk ise karakol zabıt tutanağını
- İhbar edilen bir çocuk ise durumun tespit edildiği tutanağı raporuna ekler. (Resmi gazete, 28.11.1983, m: 11, erişim tarihi: 18.08.2018).

İl müdürlüğü veya Sosyal hizmet şubeleri bu raporları inceler. İncelemenin sonunda ilgili mahkemeden de alınan korunma kararının ardından çocuğun, aynı yerde bulunan uygun yurt, yuva veya koruyucu aile yanına yerleştirme işlemi gerçekleştirilir. Çocuğun bulunduğu ilde uygun bir kuruluş yoksa başka illerdeki kuruluşlara yerleştirilmek üzere korunma kararı örneği Genel Müdürlüğe gönderilir. (Resmi gazete, 28.11.1983, m: 15, erişim tarihi: 18.08.2018).

2.3.1. Çocuk Ceza ve İnfaz Kurumları

2018 yılı itibariyle Türkiye’de Ankara, Diyarbakır, Hatay, İzmir, İstanbul, Kayseri ve Tarsus’ta olmak üzere toplam 7 tane Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu bulunmaktadır. Bu ceza infaz kurumlarında yargılamaları hala devam eden, mahkemelerce tutuklanmış çocuklar barındırılmaktadır. Hüküm giymiş çocuklar ise ıslah evlerine gönderilmektedir. (Adalet, erişim tarihi: 17.08.2018)

Suçta sürüklendikleri zaman 12-18 yaşları arasında olan, cezalarını çekmeye başladıklarında 18 yaşını doldurmamış olan hükümlü çocukların barındırıldığı yer ise çocuk eğitim evleridir. Bu kurumların kapasiteleri 100 ile 250 kişi aralığında değişmektedir. Ayrıca 18 yaşını doldurmuş olup bir eğitim kurumunda öğrenimleri devam eden çocukların, cezaevi yönetiminin de izniyle eğitimlerini tamamlayabilmeleri adına 21 yaşına kadar bu kurumlarda kalmalarına izin verilebilmektedir. Türkiye’de 2018 yılı itibariyle Ankara, Elazığ, İstanbul, Urla ve İzmir Çocuk Eğitim Evleri olmak üzere toplam 5 tane eğitim evi bulunmaktadır. (Adalet, erişim tarihi: 16.08.2018)

Bunların haricinde suça sürüklenmiş, suç mağduru olmuş veya sokakta yaşayan çocuklar ile kanunlarda suç sayılan bir fiili işlediği iddiasıyla hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılan veya kendisine güvenlik tedbiri verilmiş çocukların psikolojik, fiziksel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere gerekli müdahaleleri gerçekleştirebilecek merkezler olan çocuk destek merkezleri mevcut bulunmaktadır. Bu kurumun amacı, çocukların ailelerine veya yakın çevrelerine dönmelerini veya başka sosyal hizmet modellerine adapte olacak duruma gelmelerini sağlamaktır. (Resmi gazete, 29.03.2015, erişim tarihi: 18.08.2018)

2.4. Tutuklu ve Hükümlü Çocuklar

2.4.1. Tutuklu Çocuklar

CMK madde 100/1’de çocuğun tutuklanması ile ilgili şu bilgi yer almaktadır : “Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde verilebilir.” (Resmi gazete, 04.12.2004, erişim tarihi: 19.08.2018). Buna göre kuvvetli suç şüphesi bulunan çocuklar, çeşitli sebeplerle suça yönelmiş çocuklardır. İşledikleri eylemin niteliğine göre hükümlü ya da tutuklu olarak kapalı ceza infaz kurumlarında kalmaktadırlar. Çocuk cezaevi olmayan illerde ise yetişkinlere ait cezaevlerinde çocuklar için ayrılan bölümlerde barındırılmaktadırlar. Bunların dışında çocuk eğitim evi modeli bulunur. Bunlar açık cezaevi niteliği taşımaktadırlar.(Karataş, 2016, s.212)

2.4.2. Hükümlü Çocuklar

Suçta sürüklenmiş olduğu iddiasıyla hakkında hapis cezası verilmesi kesinleşen çocuklar hüküm giymiş çocuklardır. Ancak çocuklara verilen cezalar hafifletilmiş cezalardır. Bu durum T.C.K.’nin 31. maddesinde şu şekilde geçmektedir: “MADDE 31. - (1) Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir.

(2) Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması halinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. İşlediği fiili algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı halinde, bu kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği

takdirde dokuz yıldan on iki yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde yedi yıldan dokuz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların üçte ikisi indirilir ve bu halde her fiil için verilecek hapis cezası altı yıldan fazla olamaz.

(3) Fiili işlediği sırada on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde on dört yıldan yirmi yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan on iki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların yarısı indirilir ve bu halde her fiil için verilecek hapis cezası sekiz yıldan fazla olamaz.”(Resmi gazete, 26.09.2004, erişim tarihi: 16.08.2018)

2.4.2.1. Suç Türlerine Göre Hükümlü Çocuklar

Suçta sürüklenmiş çocukları suç mağduru duruma getiren ya da kanunla ihtilaf halinde olmalarına sebep olan çeşitli faktörler vardır. Bunların neden olduğu suç türlerini 5 kategoride toplayabiliriz:

1. Hırsızlık
2. Cinsel suçlar
3. Şiddet suçları
4. Yankesicilik
5. Kaçakçılık.

Bu türlerin dışında evden kaçma ve özellikle kentleşmenin yoğun olduğu bölgelerde yankesicilik sık görülmektedir. Bilhassa yankesicilik ve ufak çaplı hırsızlıklar çocuklara aileleri tarafından öğretilmektedir. (İçli, 2016, s.410)

Bu konuda yapılmış çalışmalar genel olarak suç türleri içerisinde hırsızlığın ön plana çıktığını gösteriyor. Özellikle yetişkinler üzerinde yapılan mükerrer suçluluğun da ele alındığı bir çalışmada ilk suçları ve son suçları arasındaki farkların tespitinde cinayetten hükümlü mahkûmların ilk suçlarının hırsızlık olduğu ortaya çıkmıştır. Hırsızlık suçunu işlemiş olmakla kriminal bir hayata yönelen suçluların genelde cinayet ve gasp gibi ciddi suçlar işlediği ortaya çıkmıştır. (Kızmaz, 2016, s.91) Bu sebepten ötürü çocuk suçluluğu, yetişkin hayatında da suça yönelme eğilimini arttırabileceği için bu tarz çocukların ilk suçlarından itibaren hassas ve yeterli bir psikolojik eğitime tabi tutulmaları önem arz etmektedir.

2007 ve 2016 yılları arasında hükümlü olan çocukların, hüküm giydikleri suç türlerine göre dağılımına bakacak olursak, en çok hüküm giydirilmiş suç türlerini aşağıdaki tablodan inceleyebiliriz.

Tablo.2: Suç türüne göre çocuk ceza infaz kurumuna ve eğitim evine giren hükümlü çocuklar, 2007-2016

Suç türüne göre çocuk ceza infaz kurumuna ve eğitim evine giren hükümlü çocuklar, 2007-2016

Juvenile convicts received into juvenile prison and reformatory by type of crime, 2007-2016

Suç türü Type of crime	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Sayı – Number										
Toplam - Total	236	429	652	476	434	182	274	455	483	514
Öldürme –Homicide	21	39	34	22	50	11	18	23	27	12
Hırsızlık –Theft	47	121	194	160	154	71	118	212	251	256
Irza geçmek –Rape	30	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Fiili livata –Sodomy	5	28	-	-	-	-	-	-	-	-
Cinsel suçlar - Sexual crimes	-	-	42	20	9	5	22	40	31	72
Yaralama– Assault	14	9	13	17	10	4	7	17	7	4
Yağma –Robbery	100	171	271	162	127	70	71	99	93	90
Diğer– Other	19	54	98	95	76	21	38	64	74	80
Yüzde – Percent										
Toplam - Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Öldürme –Homicide	8,9	9,1	5,2	4,6	11,7	6,0	6,6	5,1	5,6	2,3
Hırsızlık –Theft	19,9	28,2	29,8	33,6	36,2	39,0	43,1	46,6	52,0	49,8
Irza geçmek –Rape	12,7	1,6	-	-	-	-	-	-	-	-
Fiili livata –Sodomy	2,1	6,5	-	-	-	-	-	-	-	-
Cinsel suçlar - Sexual crimes	-	-	6,4	4,2	2,1	2,7	8,0	8,8	6,4	14,0
Yaralama– Assault	5,9	2,1	2,0	3,6	2,3	2,2	2,6	3,7	1,4	0,8
Yağma –Robbery	42,4	39,9	41,6	34,0	29,8	38,5	25,9	21,8	19,3	17,5
Diğer– Other	8,1	12,6	15,0	20,0	17,9	11,5	13,9	14,1	15,3	15,6

(TÜİK, 2016, Erişim tarihi: 18.08.2018)

Hükümlü çocuk istatistiklerinde (2007 -2016 yılları) en çok hüküm giydirilen suç türünün hırsızlık ve yağma olduğu görülmektedir. Özellikle 2015 ve 2016 yılındaki hırsızlık türünde olan artış diğer yılların tümünden daha fazla olmuştur. Cinsel suçlar, yıllar içinde dalgalanma gösterse de 2016 yılında en yüksek sayısına ulaşmıştır. Öldürme ve yaralama suçları ise yıllar içerisinde nispeten azalan bir seyir izlemiştir.

Bir başka çalışma, 2015 yılında yayınlanmış, 170 hükümlü çocuk üzerinde yapılan bir araştırmadır. Bunun sonuçlarına göre cezaevinde bulunan çocuklardan 9 tanesi yaralama, 58'i hırsızlık, 39'u cinayet, 31'i cinsel suçlar, 20'si uyuşturucu ve 13'ü de gasptan hüküm giymiştir. Bu çalışmada da aynı şekilde hırsızlık türü ön plana çıkmaktadır. (Uzun, 2015)

Dünyadaki kanunla ihtilafa düşmüş çocuk araştırmalarına baktığımızda ise Birleşik Devletlerin (2010 yılı nüfusu: 309,3 milyon) 2010 yılına ait “Ulusal Suç Mağduru Anketi” isimli çalışmasına göre 12-18 yaş arasında 18 milyon suç mağdurunun kayıtlara geçtiği belirtilmiştir. Bunlardan 15 milyon civarının mala karşı, 5,2 milyon kadarının şiddet suçları ve 11 milyondan fazlasının da hırsızlık suçuna ait olduğu belirtilmiştir.(Bartollas ve Schmallegger, 2017, s.34)

Dünyadaki bir başka suça sürüklenmiş çocuk vakası ise son zamanlarda Ortadoğu’ da yaşanan savaş ortamının sonuçları olmaktadır. 2011 yılından bu yana Suriye’de oluşmuş olan savaş hali çok sayıda sivilin ve çocuğun ölmesine, birçoğunun da göç etmesine yol açmıştır. Göç etmeyip savaş ortamında kalmak zorunda olan çocukları ise daha büyük sorunlar bulmuştur. UNICEF’in 2017 yılında yayınladığı Suriyeli çocuklarla ilgili bir raporda sadece 2016 yılında 851 çocuk çatışmada yer alarak silahlandırılıp kullanılmıştır. Raporda aynı zamanda dışlanma ve damgalanma gibi sebepler yüzünden çocuklara uygulanan cinsel şiddetin belgelenmesinin zor olduğunu ancak kız çocuklarının kaçırıldığı ve zorla evlendirildiği, tutsak edilen kız ve erkek çocuklarının da tutsak edildikleri kişiler tarafından tecavüze uğradıkları da belirtilmiştir. (Unicef, 2016, s.4) Çocuk işçi sorunu ile ilgili olarak da Suriye’deki hanelerin %75’inde ailenin geçimini çocukların sağladığı, çocukların bunu ya tek başına ya da hanedeki bir üyeye birlikte yaptığı da ayrıca belirtilmiştir. (Unicef, 2016, s.7)

2.4.2.2. Yaş Türüne Göre Hükümlü Çocuklar

Türkiye ve dünyada suça sürüklenen çocuklarla ilgili araştırmalarda suçun şekli, türü, nedeni yanında suça sürüklenmiş çocuğun cinsiyeti, yaşı, eğitim ve aile durumu

gibi değişkenler de değerlendirilmiştir. Genellikle çocuk suçluluğunu açıklamaya çalışırken değişkenlerin sayısının az olması, konunun derinlemesine anlaşılması bakımından yetersiz kalmaktadır.(Karataş, 2016, s.25)

Türkiye’de bu konuyla ilgili yapılan en eski çalışmalardan biri 1947 yılında 974 çocuk suçlu üzerinde uygulanmış anket çalışmasıdır. İstanbul Üniversitesi Türk Kriminoloji Enstitüsü tarafından uygulanan bu ankete göre yaş grupları içerisinde suç yoğunluğunun 12 yaşından 18 yaşına kadar artan bir seyir izlediğini söylemek mümkün. Özellikle bununla ilgili yapılmış çeşitli kriminal çalışmalarda olduğu gibi 16 ve 17 yaşlarında en yüksek oranına ulaşmaktadır. Bu çalışmaya göre söz konusu çocuklardan;

Tablo.3: Yaş gruplarına göre suç yoğunluğu

%1,2’ si	12 yaşında
%1,8’ i	13 yaşında
%3,8’ i	14 yaşında
%10,2’ si	15 yaşında
%36’ sı	16 yaşında
%31’ i	17 yaşında
%16’ sı	18 yaşında suç işlemişlerdir.

(Gölcüklü, 1956)

Günümüzdeki duruma baktığımızda ise TÜİK’ in 2016 verilerinde güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocukların sayısının 333 bin 435 olduğu belirtilmiştir. Bu ocukların %54,8’ i 15-17 yaş grubunu, %23,2’ sinin 12-14 yaş grubunu, %21,9’ u 11 yaş ve altını oluşturmaktadır. (TÜİK, 2017, erişim tarihi: 18.08.2018) Anlaşıldığı kadarıyla çocuklarda suç yoğunluğunun arttığı dönem 15-17 yaş arasına denk gelen ergenlik çağına rastlamaktadır. Bu durum yukarıdaki çalışmada da aynı sonuca ulaştırmaktadır.

Konuyla ilgili yapılan diğer çalışmalar da benzer şekilde suça sürüklenmiş çocuklarda suç işleme potansiyelinin 15-17 yaş aralığına denk gelen dönemde yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Birleşik Devletlerde tutuklu kişilerin suça başlama yaşının 15 yaş olduğu (Blumstein, 1982), Finlandiya’da da suçlulukta zirveye ulaşan yaşın 16-17 yaş aralığı olduğu görülmüştür. İsveç Metropolit Projesi ve Cambridge Araştırması 13-16 yaşları arasındaki yaş dilimi suça başlama konusunda en üst düzeye ulaştığını saptamıştır. (Kızmaz, 2006, s.84)

Birleşik Devletler toplumunda CIUS (Crime In The United States) 2010 verilerine göre Birleşik Devletler nüfusunun 10-17 yaş aralığındaki nüfusun tüm nüfusa oranının %24 olduğunu ve bu kategorideki çocukların %13,7’ sinin şiddet suçlarından, %22,5’ inin mala karşı işlenen suçlardan tutuklandığı belirtilmiştir. Bu oran, nüfus içerisindeki payı düşünüldüğünde ciddi boyutlarda görülmektedir. (Bartollas ve Schmallegger, 2017, s.29)

3. BÖLÜM: SUÇA SÜRÜKLENMİŞ ÇOCUKLARIN SUÇA SÜRÜKLENME NEDENLERİ

Çocuk suçlarının nedenleri çeşitli olabilir. Bunlardan en çok üzerinde durulanları aile çevresi, akraba çevresi, arkadaş çevresi, anne ya da babanın eksikliği ya da üvey anne ya da babaya sahip olma, çocuğun yaşadığı ortam, ailenin gelir durumu, daha önce bir suç işleme durumu ve anne ya da babanın eğitim düzeyidir. Araştırmanın bu bölümünde, her bir başlık üzerinde genel bilgiler verilmiştir.

3.1. Sosyo-Ekonomik Faktörler

İçli (1993), düşük sosyoekonomik statünün çocuk suçluluğunu arttıran faktörlerden biri olduğunu belirtmektedir (İçli, 1993, s.41).

Suçlu çocukların ebeveynlerinin eğitim durumlarına baktığımızda, tıpkı suç işlemiş çocuk gibi anne ve babalarının da eğitim durumlarının da çok düşük olduğu görülmektedir. Erkan (1995) yaptığı çalışmada suçlu çocukların annelerinin eğitim durumlarına baktığında en yüksek oranı %40,1 ile okuma yazma bilmeyenlerin oluşturduğunu, ilkokula gitmediği halde %35,2’sinin okuma bildiğini, ilkokulu

bitirenlerin oranının %22,9, ilkokul sonrası eğitimin %1 olduğunu bildirmiştir (Erkan, 1995, S.106).

Yalçın (2003) tarafından yapılan araştırmada eğitim seviyesi ile suçluluk arasında ters bir ilişki olduğu ortaya konmuştur. Çalışmaya katılan suçlu çocukların çoğunluğunun okuma yazma bilmeyen, ilkokul terk ya da mezun veya en fazla ortaokul mezunu olmaları, lise öğrencisi ya da mezunu çocukların yok denecek kadar az sayıda olduğu belirtilmiştir (Yalçın,2003,s.31).

3.2. Ailesel Faktörler

Çocuk suçluluğu ile aile ilişkisi ele alındığında, bireyin ailesinde görülen bazı temel özelliklerin bireyin suça yönelmesinde nasıl bir ortam hazırladığı üzerinde durulmalıdır. Bu konu ile ilgili yapılan çalışmalarda anne-babanın suç işleme eğilimi yaratabilecek modeller oluşturması, ailenin büyüklüğü, çocukların doğum sırası, parçalanmış aile, annenin çalışması, ebeveyn-çocuk ilişkileri, ebeveyn tutumları, aile içi çatışmalar, ebeveynlere duyulan yakınlık ve bağlılık gibi değişkenler olduğu görülmektedir.

“Çocukları suça iten aile ile ilgili nedenler; ekonomik yetersizlik ve yoksulluk, eğitim düzeylerinin düşüklüğü, ailelerin parçalanmış olması, çevrenin olumsuz etkileri, ailelerin ilgisizliği, ailedeki çocuk sayısının fazla olması şeklinde sıralanabilir” (Solak, 2009: 58). Aile, çocuğun sosyal olarak kendisini tanımladığı, özellikle erkek çocukların babayı, kız çocuklarının ise anneyi model aldığı bir sosyal yapıdır. “Anne ve babalar çocuğun kişiliğinin oluşmasında temel kişilik özelliklerini belirleyeceğinden anne babanın pedagojik bilgi ve becerileri çok önemlidir” (Solak, 2008: 19)

“Gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlarda hızla artan suç olaylarının, bu toplumlarda çözülen aile bağları ile ilişkisi, üzerinde durulması gereken bir olgudur. Bireylerin suç işleme eğilimlerinin ortaya çıkması büyük ölçüde kişiliklerinin bir sonucu olarak değerlendirilmektedir. Bu bakış açısıyla bireylerin kişilik gelişimlerinde temel rol oynayan çevresel faktörlerden ailenin gör evi önem taşımaktadır. Son zamanlarda sayıları hızla artan kızları tarafından öldürülen anne olayları, aile yapılarının çocuklarının gelişimi üzerindeki etkilerini belirgin bir şekilde ortaya koymaktadır” (Solak, 2008: 34).

“Nitschke, anne şefkat ve bakımının veya onun yerini tutabilecek duygusal bağı bulamayan çocuk dünyaya da bir giriş kapısı bulamaz demektedir. Bowlby, anne

yoksunluğu ile duygusal ilgisizlik arasında bir korelasyon bulmuş, sevgi objesinin kaybedilmesinin, gelişim gerilikleri ve çocuk suçluluğu gibi anti sosyal davranışların nedeni olduğunu saptamıştır” (Bıyıklı, 1983, s.61-63). Genel olarak aileden kaynaklanan suç nedenlerinin başında model alma gelmektedir. Bunun dışında ailenin ekonomik durumu, anne ya da babadan yoksunluk, anne, baba ya da kardeşlerin suç işlemiş olma hali gibi pek çok etmen, çocukların suça yönlendirilmesinde etkili olan sebepler arasında görülebilir.

3.2.1. Ailenin Büyüklüğü

Araştırmalarda ailenin büyüklüğü, ailedeki çocuk sayısı ile belirlendiği görülmektedir. Bulgular ailedeki çocuk sayısının artmasıyla birlikte çocuk suçluluğunun da arttığını göstermektedir. Çok fazla çocuğa sahip olmak anne-baba sorumluluklarının yerine getirilmesinde sorunlara neden olmaktadır. Çok çocuk ebeveynlere maddi yük getirmekte, ebeveynlerin çocukların öğrenme ve toplumsallaşmaları için gerekli uyarıcıları sağlamalarını güçleştirmekte, ebeveynlerin çocuklarını kontrol etmelerinde ve denetlemelerinde yetersiz kalmalarına, çocuklarına ayırdıkları zamanın paylaşılmasına ve ebeveynleriyle geçirdikleri zamanın azalması sonucunda çocukların akran gruplarının etkisiyle daha çok sapmaya maruz kalmalarına neden olabilmektedir (Yalçın, 2003, s.18).

Geniş aile yapısı çocuğun suçlu davranışlar göstermesinde önemli bir etmendir. Nye ve Glueck’lerin araştırmaları suçluların geniş ailelerden geldiğini ortaya koymuştur (Sevük,1998,s.139).

Aile yapısının çocuk suçluluğuna etkisi bakımından bir önemli konu da ailedeki birey sayısı ile suçluluk arasındaki ilişkidir. Genellikle geniş ailelerdeki çocukların suç işlemeye daha yatkın oldukları öne sürülmektedir. İngiltere’de ve İsveç’te yapılan araştırmalarda suç işleyen çocukların ailelerinde çocuk sayısının fazla olduğu bulunmuştur. Ailedeki çocuk sayısının artması çocukların içinden suçlu olanların çıkması ihtimalini çoğaltabilir. Ayrıca ailede çok çocuğun bulunması ailenin ekonomik durumunu da düşüreceğinden, çocuk suçluluğunun ailenin ekonomik durumu ile de bağlantılı olduğu görülecektir. Ancak daha sonradan yapılan araştırmalarda ailenin genişliği ile çocuk suçluluğu arasında bir ilişki bulunmayabileceği ortaya çıkmıştır. Bu nedenle ailedeki birey sayısının ancak diğer etkenlerle beraber suç sebebi olabileceğini söyleyebiliriz. Zira Dönmezer de ailedeki birey sayısından dolayı çocuğun kendisini

haklı veya haksız olarak fizik ve manevi yönden terkedilmiş, ihmal edilmiş hissedebileceğini ve böylece ailedeki birey sayısının çocuk üzerinde psikolojik değişken rolü oynaması dolayısıyla suçu tahrik edici bir etki yapabileceğini belirtmiştir. (Dönmezer, 1994)

Bazı müelliflerce ailede ilk doğan çocuğun suç işleme tehlikesinin diğer çocuklara göre daha fazla olduğu öne sürülmüştür. Bu görüş uyarınca, ebeveynler çocuğun terbiyesi ve yetiştirilmesinde tecrübesizdirler. İlk çocuk, ebeveynlerin tecrübesizlik devirlerinin ürünüdür. Ayrıca ebeveynler ilk çocuğa karşı daha yumuşak ve müsamahalıdır. Ancak Glueck'lar tarafından yapılan araştırmalarda ilk çocuğun suç işleme tehlikesi hususunda dikkati çekici bir özelliğin bulunmadığı görülmüştür. (Dönmezer, 1994)

3.2.2. Aile İçi İlişkiler

Ebeveynler ile çocuklar arasındaki ilişkide sevgi, güven, yakınlık ve olumlu yönde iletişim olduğunda çocuklar ile ebeveynler arasındaki bağıllık daha güçlü olmaktadır ve bu da çocukların suça yönelmesini engellemektedir.

Glueck'lar (1957), suç işlemiş grupta ebeveynlerle çocukları arasında sevgi ve yakınlığın daha az olduğunu; Bandura ve Walters (1959), erkek çocukların özellikle babalarının çocuklarına daha az yakın oldukları, bu babaların çocuklarını daha çok reddedip aşağıladıklarını ve baba-oğul arasında düşmanlık olduğunu; Nye (1973), ebeveynler tarafından reddedilmenin çocuk suçu ile güçlü bir ilişkisinin olduğunu; Andry (1962), suçlu gençlerin babalarından daha çok annelerini tarafından sevildiklerini ve ebeveyn düşmanlığının daha çok hissettiklerini belirlemiştir (Akt.Yalçın,2003,s.25).

İçli (2001) kişinin ailesi ile ilişkileri zayıfladıkça dışa ve özel ilgilerine yöneleceğini, kişinin bu durumu olumsuz çevre koşullarıyla birleşince de sapmış ya da suçlu davranışların ortaya çıkabileceğini belirtmektedir (İçli, 2001, s.236).

Eğer ailede uyumsuzluk ve mutsuzluk yaşanıyorsa ebeveynler çocuklarının evden uzaklaşmasına neden olabilirler. Evinden soğuyan ailenin desteğinden mahrum kalan çocuğun dışarıdan gelen ve kendisini suç işlemeye yönlendirecek baskılara karşı koyabilmesi oldukça güç sayılacaktır (Schafer ve Knudten, 1970, s.199).

Feldman (1993), ailenin uyguladığı disiplin, gevşek, göz ardı edici, tutarsız veya oldukça katı, cezalandırıcı olduğunda bu disiplin anlayışının çocukluk dönemindeki çocuklar için suçluluğa ve saldırganlığa yol açan faktörler arasında olduğunu belirtmektedir. Ailenin gevşek veya katı ama tutarsız disiplin uygulamaları anti-sosyal davranışlara da neden olmaktadır (Feldman,1993,s.196).

Olumsuz ebeveyn davranışlarından bir diğeri de çocuğun istismar ve ihmal edilmesidir. İstismar- suç ilişkisini inceleyen araştırmaların çoğu istismar edilmenin suç işleme riskini arttırdığını göstermektedir. Çocuğa kaba davranmak, duygusal, fiziksel ve cinsel olarak istismar etmek çocuğun suça katılımını kolaylaştırmaktadır. Widom (1988) yaptığı bir çalışmada çocukluklarında fiziksel istismara uğrayanların ileri yaşlarda daha çok şiddet suçu işleyip, daha çok tutuklandıklarını saptamıştır. Benzer bulgular Zingraff ve arkadaşlarının (1993), Smith ve Thornberry'nin (1995) araştırmalarında da bulunmuştur (Akt. Yalçın,2003,s.24).

Glueck'lar (1957) çalışmasında suçlu gençlerin aile üyeleri arasındaki bağların zayıf olduğu, ebeveynlerin etkili denetim uygulamalarının olmadığı, ailenin boş zamanlarını birlikte eğlenceli şekilde geçirmeye daha az zaman ayırdıklarını ve aile yaşamındaki bağların az olması nedeniyle ev ortamının gençlere çekici gelmediğini ve neticede suçlu gençlerin zamanlarının büyük bir kısmını ev dışında denetimden uzak geçirdiklerini tespit etmişlerdir (Akt. Yalçın,2003,s.27).

Anne babanın çocuklarına soğuk davranması ve reddetmesi, boş zamanlarında çocuklarıyla beraber vakit geçirmemesi, onların oyun, ders çalışma vb. faaliyetlerine katılmaması da suçlu davranışlara neden olabilmektedir (Feldman,1993,s.196).

Anne ve baba tarafından tutarsız, katı, hoşgörüden uzak ve baskılı disiplin uygulanması, çocukları olumsuz davranışlara itmektir. Çocukların bu olumsuz davranışları, ebeveyn ve çocuk ilişkisini çocuğun gelişiminin ileri dönemlerinde daha da bozabilecek, çocuğu anti-sosyal davranışlara ve suç işlemeye neden olabilecektir. Yavuzer tarafından yapılan araştırmada, anne ve baba baskısının çocuğun duygusal ve sosyal gelişimini olumsuz olarak etkilediği bulunmuştur (Yavuzer, 2006)

3.2.3. Parçalanmış Aileler

Parçalanmış aile ile çocuğun suça yönelmesi arasındaki ilişki pek çok araştırmaya konu olmuştur ve uzun yıllar çocuğun suça yönelmesindeki temel faktör olarak

görülmüştür. Parçalanmış aile, ailenin yapısal bütünlüğünün anne-babanın boşanma, ölüm, ayrı yaşama ve benzeri nedenlerle bozulması sonucunda oluşan yapıyı temsil etmektedir.

Schafer ve Knudten, parçalanmış ailenin suçlulukta önemli bir faktör olduğunu ancak bunun çocuk üzerindeki etkisinin kaybı yaşanan kişinin aile içindeki rolüne, çocuğun bu kişiye olan duygusal bağına, çocuğun cinsiyetine ve yaşına göre değişiklik gösterebileceğini belirtmektedir (Schafer ve Knudten, 1970,s.193).

Parçalanmış ailelerde suç oranı diğer ailelere oranla %10-15 daha fazladır, aile ayrılma ya da boşanma yoluyla parçalanmışsa aile ile suç ilişkisi, ölüm nedeniyle parçalanmadan daha yüksek çıkmaktadır (İçli,2001, s.238).

Yavuzer, hükümlü gençlerle yaptığı araştırmasında suçlu gençlerin %22'sinin dağılmış ailelerden geldikleri, %47,6'sının anne ve babasından çeşitli sürelerde ayrı kaldıklarını belirlemiştir (Yavuzer,2006,s.145).

İstanbul Çocuk Mahkemelerine getirilen çocuklar üzerine yapılan bir çalışma sonucunda suç işleyen çocukların %11'inin parçalanmış ailelerden geldikleri tespit edilmiştir (Erkan,1995,s.89).

Anne baba arasında kavgaların devamlı olduğu aileler, çocukları suça iten faktörlerden biridir. Ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkilerin gerektiği şekilde disiplin ve şefkat esaslarına göre oluşturulmadığı ailelerde çocukların kişilik problemleri olduğu ve çocukla ebeveyn arasında özellikle çocuğun gelişiminin ileri dönemlerinde anlaşmazlıklar çıktığı görülmektedir. Sonuçta bu durum çocuğun sosyal bakımdan uyumunu engellemektedir (Yavuzer, 2006, s.139)

Boşanma, ölüm, ebeveyninden birisinin aileyi terk etmiş olması gibi etkenler ailenin parçalanmasına neden olmakta ve bu tür ailelerden gelen çocuklarda suçluluk davranışı daha çok görülmektedir. Çocukların ailelerinin hangi çocukluk çağında dağıldığının da çocuk suçluluğunda önem taşıdığı ileri sürülmüştür. Özellikle ergenlik çağındaki çocukların daha hassas olmalarından dolayı bu çağdaki çocukların ailelerinin dağılması çocuğun suça itilmesine daha çok etkili olmaktadır. İngiltere'de yapılan araştırmalar da bu görüşü desteklemektedir. (Akınca, 1993)

Dönmezer tarafından 124 suç işlemiş çocuk üzerinde yapılan bir araştırmada, çocukların 22'sinin ebeveynlerinin bulunmadığı, 16'sının yalnız annesinden ve

çocukların 32'sinin ise babasından yoksun bulunduğu ortaya çıkmıştır. Bu araştırmada çocukların 57'sinin parçalanmış ailelere mensup olduğu bulunmuştur (Dönmezer, 1994).

Paşakapısı Cezaevinde bulunan suç işlemiş 30 çocuk hakkında yapılan bir araştırmada, parçalanmış aileden gelen çocuk sayısının 14 olduğu ve ailenin parçalandığı dönemde çocukların buldukları yaş dağılımının şu şekilde olduğu görülmüştür; beş çocuk sıfır ile iki yaşları arasında, iki tanesi iki ile altı yaşları arasında, dört tanesi yedi ile on bir yaşları arasında ve üç tanesi de on iki ile on sekiz yaşları arasındadır (Akalın ve Öter, 1993).

Ancak ABD'de ve Avrupa'da yapılan bazı araştırmalarda ise, parçalanmış ailelerin çocuk suçluluğa etkisinin çok fazla etkili olmadığı görülmüştür. Örneğin, ABD'de yapılan bir araştırmada parçalanmış ailenin çocuk suçluluğuna etkisinin % 25 oranında ve ailelerin parçalanmasından kız çocukların daha çok etkilenmiş olduğu bulunmuştur. Avrupa'da yapılan araştırmalar ise, parçalanmış ailenin çocuk suçluluğuna etkisinin % 25 – % 50 arasında değiştiğini göstermektedir (Ayaz, 1993)

Araştırmaların hepsi değerlendirildiğinde parçalanmış ailenin çocuk suçluluğuna etkili olan önemli faktörlerden biri olduğu görülmektedir. Evlilik dışı doğan çocukların suç işleyen çocuklar içindeki oranı önemsenecek düzeydedir. Özellikle geleneksel toplumlarda evlilik dışı çocuklar toplum tarafından kabul edilmezler. Toplum tarafından toplum dışına itilen evlilik dışı doğan çocuklar kin ve nefretle dolmaktadırlar. Bu çocuklar genelde kendisini koruyup, büyütecek bir koruyucuya da sahip olmadıklarından ve aynı zamanda anneleri tarafından da horlandıklarından çocuğun kişilik yapısı sarsılmaktadır. Bu durumda bulunan çocuk hayatının her aşamasında çok çeşitli zorluklarla karşılaşacaktır ve hayatını temin etmek ve sürdürmek için de suç işlemek zorunda kalabilecektir (Işıқтаç, 1994)

3.2.4. Ebeveyn ve Aile Çevresindeki Suçlu Bireyler

İçli (2001), suçluluğun ailede öğrenme yoluyla bir kuşaktan diğerine aktarıldığını belirtmektedir. Örneğin, yankesiciliği meslek edinmiş bir ailede yankesicilik teknikleri herhangi bir davranışın öğretildiği şekilde aile veya yakın çevre tarafından öğretilmektedir (İçli, 2001, s.241).

Dönmezer (1994), çocuğun ailesinden suç işlemeyi anne ve babasından açık şekilde öğrenemeyeceğini, suçun öğretilmesi direk gerçekleşmese bile, çocuğun ebeveynlerinin suç işlemesini taklit edebileceğini ve çocuğun anti-sosyal fiil ve hareketleri yapabileceğini belirtmektedir (Dönmezer, 1994, s.252).

Sosyal bilimciler suçluluğun öğrenilmiş bir süreç olduğunu kabul etmektedirler. Bu görüşü savunan bilim adamları suçluluk davranışının ilk çocukluk dönemlerinde geliştiğine ve yaşam boyu devam ettiğine dikkati çekmektedirler. Yavuzer tarafından yapılan çalışmada, suç işlemiş çocukların % 54'ünün ailesinde hüküm giymiş suçluya rastlanmış ve özellikle şahsa ilişkin suç işlemiş çocuklarda bu oranın yüksek olduğu bulunmuştur (Yavuzer, 2006)

3.2.5. Annenin Çalışması

Geçmişte uzun yıllar boyunca çocuklarda suç nedeninin, annenin çalışmasının bir sonucu olduğu kabul edilmiştir. Çalışmayan annenin evde tam gün çocuklarına bakacağı ve onların toplumsallaşmalarına olumlu yönde katkıda bulunacağı, çalışan annenin ise bu işlevi yerine getiremeyeceği ileri sürülmüştür. Boş eve gelen, annesi çalışan çocukların, kendisi gibi boş eve gelen diğer çocuklarla birlikte, ebeveyn denetiminden uzak kalmaları nedeniyle sapma davranışlarına daha kolayca yönelecekleri düşüncesi benimsenmiştir (Yalçın, 2003, s.18).

Stern (1964) araştırmasında ciddi suça yönelme ile annenin çalışıyor olması arasında ilişki bulunmadığını, sosyoekonomik durum, annenin eğitimi, aile büyüklüğü ve parçalanmış aile gibi değişkenler kontrol altına alındığında annenin çalışmasıyla çocuğun suça yönelmesi arasında ilişki giderek zayıfladığını bildirmektedir (Akt., Kaner, 2001, s.10) .

3.2.6. Akraba Çevresinin Etkileri

Günümüzde, eskiden olduğu gibi yoğun akraba ilişkileri görülmemektedir. “Evlence, v.b. sosyal durumlarda da yine bu türdeki hiyerarşiye ve kalıplara uyulmakta, törenle ilgili davranışlar ona göre düzenlenmektedir. İçinde henüz yabancı kaldıkları, bütünleşemedikleri, genel sosyal güvencelere tam olarak güvenemedikleri, ya da bu güvencelerin gerçekten de yeterli olmadığı yeni ortamlarda, böylesine bir hayat ve davranış biçimi, onlara daha güvenli bir destek sağlamaktadır” (Koptagel, 1985, s. 19-20).

Göç nedeni ile bozulan akraba yapısı çocukların sosyal alanlarını daraltırken, aynı zamanda da çocukların sözlü kuralları olan bir topluluktan, daha sınırlı, kuralları daha az olan ve baskıları daha fazla olan bir yapıya sürüklenmelerine neden olmaktadır. Bu nedenle, ailenin dışında akraba çevresinin yoksunluğu çocuklarda suçu teşvik etmektedir.

Akraba çevresinin suçu önleyici etkilerinin yanında, suçu teşvik edici etkileri de olabilir. Yine burada da, model alma kuramına göre, akrabada var olan suç işlemiş bireylerin model alınması ile çocuk suça yönelebilir. Öte yandan akraba çevresinin daha geniş bir sosyal yapı arz etmesi nedeniyle, bu etkinin daha çok suçu önleyici yönde olacağı öngörülmektedir.

3.2.7. Ebeveyn Yoksunluğu ya da Üvey Ebeveyne Sahip Olmanın Etkileri

Günümüze kadar yapılan pek çok araştırmada görüldüğü gibi, anne yoksunluğu ya da üvey annenin varlığı da çocukların suça yönelmesinde önemli etkilere sahiptir. Ülkemizde de yaygın olan üvey annelerin uyguladığı şiddet olayları, çocukların şiddetli olumlu ya da yasal bir tepki çeşidi olarak görmelerine neden olabilmektedir. Bunun yanında, çocuğun gördüğü bu şiddet sık sık intikam alma, suçluya karşı sempati ve suçun gerekçelerini düşünme olanağı vermektedir.

Diğer yandan anne yoksunluğu çeken çocuk bu duygusunu gidermek amacıyla farklı psikolojik eğilimlere yönelebilmekte, arkadaş çevresinden sonra bu durum da, madde bağımlılığının önemli sebeplerinden birisi olabilmektedir. İnsanın psikolojik yapısı da, fiziksel yapısına benzemektedir. Nasıl ki beş duyudan birisinin kaybı, diğer duyuların daha fazla çalışmasını sağlıyorsa, psikolojik ihtiyaçların birisinin eksikliği de, diğer psikolojik gereksinimleri arttırabilir. Bu gereksinimi karşılamak isteyen çocuk, farklı kişilerden bu desteği ararken, suç işleyen belli kişilerin yönlendirmesine açık hale gelir.

Annenin yoksunluğu ya da üvey annenin varlığı gibi, benzer durum baba için de geçerlidir. Ancak babanın öz olması halinde de suça teşvik edici bazı etmenlerin olduğu görülebilir. Bunlar genel olarak şiddet uygulayan babanın model alınması, babadan şiddet gören çocukların suçu legal görmeleri ya da bu suçu başkalarına uygulamaktan çekinmemeleri olabilir. Ülkemizde üvey anne sahibi olma durumu bir nebze kabul edilirken, üvey baba durumu daha zor kabullenilir bir olgudur. Yine bunun

nedenini, sosyolojik olarak ataerkil topluma sahip olma ve annenin babadan başka erkekle birlikte olmasını hazmedememe olarak düşünebiliriz.

3.2.8. Ailenin Gelir Durumunun Etkileri

Çocuklarda suçluluğun en önemli nedenlerinden birisi, ailenin gelir durumudur. Düşük gelir sahibi ailelerde çocuklar yaşamsal gereksinimlerini karşılayamama, arkadaşlarının sahip olduğu imkânlarla sahip olmama, ailenin şiddetli geçim sıkıntısı çekmesi gibi çeşitli ekonomik nedenlerle suça karışabilirler. Ekonomik yönden suçu teşvik eden en önemli etmenlerden birisi gelir dağılımı adaletsizliğidir. Gelir dağılımı adaletsizliği ise beraberinde göçü getirerek, sosyal yapıyı büyük ölçüde bozabilmektedir. Dönmezer'e göre (1974, s.11), "gecekondu suçluluk bölgesi olmayıp suçluluğa itici etkenleri bünyesinde barındıran bölgelerdir. Aşırı nüfus artışıyla yaygınlaşan şehrin, adli hizmetler yönünden yetersiz kalması söz konusudur. Suçluların saklanması imkânı, hem polis imkânlarının sınırlılığı ve hem şehrin genişliği yönünden artabilir. Kentin merkezinden uzak gecekondu bölgelerini polis ve jandarma yeterince denetleyememektedir". Ekonomik yetersizlikler beraberinde pek çok sorunu da getirmektedir.

Hancı'ya göre (1993, s.3-9), "Ekonomik zorluğa bağlı olarak aile yaşamının iç içe oluşu, bir odada gereğinden çok kişinin yatıp kalkması, ana-baba, ağabey-yenge, abla-enişte arasındaki cinsel ilişkilere çocuğun tanıklık etmesi, ekonomik nedenlerle çocuğun okul yerine işe verilmesi, eğitiminin aksaması, yaşam güçlükleri nedeniyle yeterli ilgi, disiplin ve eğitim verilememesi, gecekonduların kalabalık nüfusa sahip olması nedeniyle çocuğun kendisine ait dinlenebileceği, hayal gücünü ve düşünmesini geliştirebileceği oyunlar oynayabileceği bir odadan mahrum olması çocukların suçlu olabilme olasılıklarını arttırıcı etkenlerdir. Kala balık ailelerde kavga, üzüntü çocuğun pek yakınında olmaktadır. Yaşam güçlükleri nedeniyle yeterli ilgi, disiplin ve eğitim verilememektedir. Çocuk ailenin eksikliğini giderecek, içindeki enerjiyi uygun yerlere kanalize edecek ve toplumsallaşmasını sağlayacak okuldaki uzak kalmaktadır".

Ailenin ekonomik durumu çocuk suçluluğunu teşvik etmekte veya çocuk suçluluğunun artmasına neden olabilmektedir. Ailenin ekonomik durumu ile suçluluk arasındaki ilişkiler ekonomik durumu kötü olan ve iyi olan aileler açısından farklı şekillerde ele alınabilir. Ailenin ekonomik durumunun düşük olması yüzünden çocuk sürekli olarak açlığa soğuğa maruz kalmaktadır. Bu durum çocuğun kişilik yapısında

derin izler bırakabilmekte ve çocuğun kendini güvensiz bir ortamda hissetmesine neden olmaktadır. Ayrıca çocuğun arkadaşlarıyla arasında mali açıdan büyük farklar varsa, çocukta aşağılık duygusu gelişebilmektedir. İstatistiksel veriler, çocuk suçluluğuyla yoksulluk arasındaki ilişkinin önemli sayılacak oranda yüksek olduğunu göstermektedir (Yavuzer, 2006). Ailelerinin ekonomik durumu düşük olan çocuklar aileleri tarafından daha az denetlenmektedirler. Bu tür ailelerden gelen çocuklar daha geniş bir özgürlüğe sahiptirler (Dönmezer, 1994) Yoksul aile çocukları diğer çocuklara oranla daha çabuk ekonomik özgürlüğe kavuşmaktadırlar. Çocuklar ailelerinin ekonomik durumlarının düşük olmasından dolayı belli bir yaşa geldiklerinde çalışmaya başlamak zorunda kalmakta ve bu durum onları sokaktan gelen tehlikelere karşı korumasız bırakmaktadır. Bu durum da çocuk suçluluğunu etkileyen önemli faktörlerden biridir.

Ekonomik durumu iyi olan ailelerde ise, çocuğa müsaade edici bir davranış gösterilebilmektedir. Bu yüzden çocuk disipline alışmamakta ve çocuk olgunluk çağına ulaşınca otoriteyi kabul hususunda güçlük çekmektedir. Bu tür ailelerde cezanın uygulanmaması çocukları kanunlara uymama davranışlarına yöneltebilmektedir. Ayrıca son yıllarda bu tür ailelerde yetişen çocuklar arasında uyuşturucu madde kullanımının yaygınlaştığı görülmektedir (Dönmezer, 1994)

Paşakapısı Cezaevinde bulunan 30 çocukla ilgili bir araştırmada, çocukların ailelerinin 17'sinin apartmanda, 12'sinin gecekonduda, 1 ailenin müstakil evde oturduğu ve 7'sinin oturduğu konutlara kira verdikleri, 23'ünün konutların sahibi olduğu belirtilmiştir (Akalin ve Öter, 1993)

Çocuklarda alkol ve uyuşturucu madde kullanımının çocukları suça iten önemli faktörlerden biri olduğu kabul edilmektedir. Bilimsel araştırmalarda alkol ve uyuşturucu madde kullanımının davranış bozukluğuna neden olduğu ve suç işleme riskini arttırdığı belirlenmiştir. Alkol ve uyuşturucu madde kullanımında kişilik yapısı, kalıtım, ailede benzer maddeleri kullanan ebeveyn olması, düşük veya yüksek sosyo-ekonomik durum, aile içi ilgisizlik ve şiddet, evden kaçma, olumsuz çevre ve arkadaş ilişkileri gibi etkenlerin rol oynadığı belirlenmiştir. Elazığ Çocuk İslahevi'nde suç işleyen, on iki ile on yedi yaşları arasında bulunan ve sigara dışında alkol ve uyuşturucu madde kullanan 34 çocuk ile alkol ve uyuşturucu madde kullanmayan 72 çocukla ilgili yapılan bir çalışmada, alkol ve uyuşturucu madde kullanan çocukların ailelerinde % 23,5 oranında alkol ve uyuşturucu madde kullanan ebeveyn olduğu, bu maddeleri kullanmayan çocukların ailelerinde bu oranın % 5,6 olduğu tespit edilmiştir. Alkol ve uyuşturucu

madde kullanan çocukların % 68,8'inin annelerinin çocuklarına ilgisiz davrandığı, yine bu çocukların babalarının ise % 90'ının ilgisiz davrandığı bulunmuştur. Alkol ve uyuşturucu madde kullanmayan çocukların ise, annelerinin 36,8'inin ilgisiz davrandığı, babalarının ise % 63,3'nin ilgisiz davrandığı ortaya çıkmıştır. Bu maddeleri kullanan ve kullanmayan çocukların tamamının ailesinin düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip olduğu, ancak bu maddeleri kullanan çocukların % 79,4'ünün ekonomik özgürlüğünün olduğunu ve bu maddelere daha kolay erişebildiği, madde kullanmayan çocukların ise % 48,6'sının ekonomik özgürlüğü olduğu bulunmuştur (Küçüker, 2003)

3.2.9. Anne ve Babanın Eğitim Durumunun Etkileri

Literatürde pek fazla araştırma olmayan, ya da üzerinde net olarak görüş birliği olmayan konulardan birisi de, anne ve babanın eğitim durumunun suça teşvik etmedeki rolüdür. “Yapılan araştırma sonucuna göre; çocukların ebeveynlerin eğitim durumu ile suç türleri arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır, çocukların annelerinin %30,1'i okuma yazma bilmemekte, %29,1'i ise ilköğretim mezunudur. Babaların ise %33,8'i ilköğretim mezunu, %13,1'i ise okur-yazardır. Okur-yazar olmayan annelerin çocukları kaçakçılık ve narkotik suçları beklenenden daha çok işlemekte olduğu, üniversite mezunu babaların çocuklarının gasp, dolandırıcılık, yankesicilik, kapkaç suçlarını beklenenden az işlediğini, ortaokul mezunu babaların çocuklarının ise; sövme, devlet memuruna hakaret gibi suçları daha çok işledikleri ortaya çıkmıştır” (Solak, 2009, s.57).

Bilindiği gibi eğitilmiş bireylerde suç işleme oranlarının daha düşük olması beklenmektedir. Öte yandan diğer bir görüşe göre ise, eğitilmiş bireylerin daha çok metropollerde yaşamaları ve suça teşvik edici etmenlerin daha fazla olduğu ortamlarda bulunmaları nedeniyle, anne ve babanın eğitim durumu her zaman suç işlemede azaltıcı bir faktör olmayabilir. Bunun en güzel örneği, küçük kırsal kesimlerde suç işleme oranları ile büyük şehirlerdeki suç işleme oranları arasındaki farktır. Küçük yerleşim yerlerinde eğitim seviyesi daha düşük olmasına karşın, eğitim seviyesi daha büyük olan şehirlerde daha fazla suçluluk olayları görülebilmektedir. Bunun nedenlerinden birisi bulunulan ortam olurken, diğer neden ise eğitim seviyesinin yaşanılan çevreyi değiştirdiği, dolayısı ile daha yüksek suç işleme potansiyeli olan sosyal ortamlara girişi sağladığıdır. Basit bir örnek daha verecek olursak, küçük köy ya da kasabalarda ilköğretim okullarında kız arkadaş kavgaları çok daha sınırlı olurken, büyük şehirlerde bıçaklama, yaralama ve hatta ölüme giden kız arkadaş kavgaları yaşanabilmektedir. Bunun nedeninin kuşkusuz köy ya da kasabalarda henüz kız arkadaş kavramının dahi

yerleşmemesine bağlayabiliriz. Ancak her ne kadar kavram yokluğu nedenmiş gibi görünse de, eğitimin de dolaylı olarak bu konu üzerinde etkisi vardır.

3.2.10. Anne Ve Baba Tutumu

Çocuğun kişiliğini hiçe sayan ve kendine olan güvenini ortadan kaldıran bir tutumdur. Ana-babanın uyguladığı katı disiplin sonucu çocuk bütün kurallara uymak zorunda bırakılır. Baskı altında olan çocuk, sessiz, nazik, aşırı hassas, dürüst ve dikkatli olmasına karşılık, küskün, çekingen, başkalarının etkisinde çabuk kalabilen yapıya sahip olabilir. Çocuğun hangi davranışının hangi tepkilere yol açacağını bilmediği durumlarda, kaygılı bir belirsizlik içinde aşırı isyankâr veya boyun eğici olması mümkündür. Baskı altında büyüyen çocuklar aşağılık duygusu da geliştirebilirler (Yavuzer, 2000, s.28–34).

Çocuklarına boyun eğen ebeveynler, evde onların egemenliğini kabullenen kişilerdir. Böyle bir ailede yetişen çocuk, ailede inisiyatif sahibi tek kişidir. Bu tür ailelerde, çocuklar anne ve babalarına hükmederler ve onlara çok az saygı gösterirler. Ana-baba ve çocuk arasında sağlıklı bir iletişimin bulunmaması, abartılmış sevgi gösterisi içinde büyüyor olması, çocuğun doyumsuz bir birey olmasına neden olur. Evde her istediğini yaptırmaya alışan çocuk okuldaki kurallar karşısında hayal kırıklığına uğrar ve uyum sağlamakta zorluk çekerler(Yavuzer, 2000, s.28–34).

3.3. Arkadaş ve Akran Çevresi

“Gerçekte, denetim dışı kalan çocuk için, sokaklar suç işlemeye elverişli ortamlardır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi’ne göre çocukları sokağa yönelten ailelerin kendilerini istememesi ya da istismar etmesi değil, ekonomik gereksinim ve dürtüler olduğu ileri sürülmektedir. Kırdan kente göç, aşırı yoksulluk, terk edilme, ayrıca aile içi istismar da bu nedenler arasında sayılmaktadır” (Sayita, 2005, s.289).

Sokak denilince akla ilk olarak çocuğun sahip olduğu arkadaş çevresi gelmektedir. Arkadaş çevresinin olumlu ya da olumsuz etkileri olabileceği gibi, konunun ekoloji bilimi açısından da ele alınması gereklidir. İçli’ye göre (1992, s.32), “ekoloji ve suç ile ilgili olarak yapılan çalışmaların başlangıcı 1800’ lü yıllara, özellikle 1840 yılında İngiltere’de yapılan çalışmalara dayanır. 1856 yılında Turner gençlik suçluluğunun

çocuk çetelerinde hâkim olan arkadaşlık duygusunun yarattığı birlik bilinci sonucu ortaya çıktığını, bunun Londra için özel problemler yarattığını söylemiştir.

Guerry yaptığı çalışmalarda, şehirlerde suç bölgeleri olarak adlandırılan, yüksek oranda suç işlenen bölgelerde mala karşı suçların yoğun olduğunu göstermiş, Paris gibi endüstrileşmenin yoğun olduğu şehirlerde, limanlarda özellikle potansiyel suçluların artma eğiliminde olduğunu belirtmiştir”. Çeteleşmenin yoğun bir şekilde yaşandığı sokaklarda, çocuklar arkadaşları ile birbirlerini cesaretlendirerek, suça daha elverişli bir ortam sağlamaktadır.

Çocuğun sadece ev içinde gözlemlenmesi, suçun önlenmesinde de yeterli değildir. Bunun yanında, çocuğun ev dışında da gözlemlenmesi gerekir. Ögel’e göre (2001, s.13-114), “anne ve baba çocuğun arkadaşlarını, onların ailelerini yakından tanımalıdır. Ancak bu, bir tür baskı değil, bir yakınlaşma süreci olarak algılanmalıdır. Gözleme süreci içinde onu suçlayıcı ve yargılayıcı davranışlardan kaçınmalıdır. Gözlemek takip etmek değildir. Çocuğun bunu hissetmesi ya da hissetse bile bunu ailenin ona yakın ilgisi olarak algılayacak tarzda yapılması gerekir”. Çünkü bu takibin istenmeyen ve tepki olarak ters yönde algılanabilecek sonuçları da olabilir. Bunun yanında arkadaş çevresinin, suça yönelmede etkisi bilinen madde bağımlılığı ve alkol kullanımını da arttırdığı bilinmektedir. “Alkole başlama ve devamında arkadaş çevresinin de en az aile kadar güçlü bir rolü vardır. Alkol kullanan güçlü bir grubun üyesi olmak için bu ayrıcalıktır. Ancak uyuşturucu madde kullanımının temeline inildiğinde, davranışın daha karmaşık olduğu dikkat çekmektedir” (Balcıoğlu, 2001, s.49–56). Alkolün pek çok suçun nedeni olduğu düşünülürse, arkadaş çevresi alkol kullanımını arttırarak, dolaylı yoldan da suça yöneltebilmektedir.

Boş zamanların çoğunun aile ile birlikte geçirilmesi arkadaşların çocuk üzerindeki etkisini azaltmaktadır, böylece sapkın arkadaş grupları ile temas geçilmesi önlenerek suçlu arkadaş gruplarının oluşması engellenmektedir. Ailenin kontrol ve denetimi, çocuğun anti-sosyal arkadaş grupları ile birlikte kanun dışı faaliyetlere yönelmesini engellemede önemlidir (Tüfekçi, 2005, s.49).

3.4. Göç

Eski-yeni yerleşmeler ve yasal-yasal olmayan yerleşmeler ve kullanım alanları, suç oluşumuna etki eden mekânsal faktörlerden biri olarak incelenmektedir. Kentleşmenin en önemli sorunlarının başında gelen göç, kentte sağlıksız yapılaşmalara yol açmakta,

“gecekondu” veya “varoş” bölgeleri olarak adlandırılan denetimsiz bölgelerin oluşmasına neden olmakta, bunun doğal sonucu olarak kentin suç oranında artış görülmektedir. (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Proje Değerlendirme Kurulu Raporu, 2014, s.5).

Senemoğlu’na göre, (2001, s.17–21), “hızlı nüfus artışı, köyden kente yoğun göç, ekonomik yetersizlik gibi nedenler de önceki yıllardaki zorunlu eğitimin çok kısa olmasının olumsuz sonuçlarını artırmaktadır. Aile kentte barınabilmek için zorunlu eğitimini tamamlayan her çocuğu para kazanmaya zorlamıştır. Hatta aile çocuğu gelir getirme aracı olarak gördüğünden daha çok çocuk sahibi olarak nüfus plânlaması na da olumsuz etkiye bulunmuştur. Yapılan bir çalışmada kentlerde çok çocuklu aile yaşam biçimine kavuşması, kalifiye olması ile mümkündür. Kalifiyelik öz elliği kazanma ise eğitimden özellikle de meslekî eğitimden geçmektedir. Bu durumda, çocuğun her türlü haktan yoksun bir biçimde işçi olarak kullanımını ve istismarını önlemenin ve böylece geleceğin bedensel, sosyal yönden sağlıklı bireylerini yetiştirmenin, iş dünyasının ve toplumun geleceğini güvence altına almanın temel koşulu; zorunlu olan temel eğitim süresini 11 yıla uzatmakla birlikte, meslek standartlarını belirlemek ve meslekî eğitimi nitelikli hâle getirmektedir”. Genel olarak değerlendirildiğinde, ekonomik yetersizlik ve bunun sonucu olarak ortaya çıkan göç, sosyal yapıyı bir yandan bozarken, bir yandan da çocukların suça yönelmelerine neden olmaktadır.

Kente gelen aileler özellikle ilk yıllarında büyük ekonomik güçlükler geçiriyorlar. Bu ekonomik sıkıntı, bilinç eksikliği ve diğer nedenler yüzünden de çocuklar, çalışmaya başlamak zorunda kalıyor. Çalışma hayatına başlayan çocukların bir de niteliksiz ve uygun olamayan işlerde çalışmak zorunda bırakılmaları, onların kentin esrarengiz yönü ve insanları ile buluşturma fonksiyonunu görmüştür. Böyle bir durumda tabiatları gereği her türlü olumlu ve olumsuz etkilenmeye açık olan çocuklar ebeveyn kontrolünün zayıf veya yok olduğu durumlarda başka faktörlerin de etkisiyle sokak çocuğu veya suç işleme eğilimli bir sonuca gelebiliyor. Göç sonucunda çocukların buldukları ortam, yaşadıkları çevre, çalışma hayatının içinde olma zorunluluğu, ebeveyn ilgisizliği ve kentin o yaşta çekici görünen yanları yüzünden sokak ve sokakta çalışma onlara cazip gelmekte ve sonuçta bu çocuklar, sokak çocukluğu, suç işleme ve suça maruz kalmanın potansiyelini taşımaktadırlar (Bilgili, 2000, s.203).

Yapılan araştırmalar göstermiştir ki, çocuk suçluluğunu arttıran faktörlerden biri de göçlerdir. Göç sonucunda kültür farklılıkları, çevreye uyumun zorluğu,

gecekondulaşma, çevre kirliliği, sağlıksız yapılaşma biçimleri gibi nedenler çocuğun davranışlarını olumsuz yönde etkileyecektir. Türkiye açısından göç olgusuna baktığımızda, kırsal alanlardan kentlere ve yurt dışına göçlerin yoğun olduğunu görürüz. 1950’li yıllardan başlayan ve günümüzde de devam eden kırsal bölgelerden kentlere yoğun bir göç yaşanmaktadır. Bu yoğun göçler sonucunda dengesiz kentleşme ortaya çıkmakta ve bu durum da konut yetersizliğini ve gecekondu sorununu orta çıkarmaktadır(Yavuzer, 2006)

Kentteki yaşam koşullarının zorluğu kırsal alandan kente göç eden nüfusun gecekonduya yaşamasına yol açmaktadır. Gecekondu bölgeleri, büyük kentlerin kenarında kurulup, düşük toplumsal ve ekonomik düzeydeki nüfusun yaşadığı mahalleler olarak kabul edilmektedir. Gecekonduya yaşayan ailelerin, kentin modern ailelerinden farklı kültür yapısı bulunmaktadır. Gecekondu ailesi kırsal bölgenin geleneksel değerlerine bağlı olup, kent değerlerini özenmekte ve yadırgamaktadırlar. Ancak kentteki gelenek ve görenekler, kırsal alandan göç eden ailelerin gelenek ve göreneklerine uymamaktadır. Çocuklar kent yaşamında daha özgür olmak istemekte, ancak baba otoritesini yitirmekten korktuğundan çocuk üzerinde daha çok baskı yapmaktadır. Göç eden çocuklar eğitim olanaklarından da ailelerinin ekonomik sorunları nedeniyle yeterince yararlanamamakta ve kendilerini para kazanma çabası içinde bulmaktadırlar(Yavuzer, 2006)

3.5. Okulun Etkisi

Yörükoğlu (2007), okulda başarısız olan çocuğun, okulda kendini kabul ettirebilmek için kavga çıkarabileceğini, hatta okula bıçak, çakı vb. aletler getirebileceğini belirtmektedir (Yörükoğlu, 2007, s.173).

Dönmezer (1994), araştırmaların suçluların okul döneminde sınıfta kaldıklarını, okuldan kaçtıklarını ve bir takım ve hareket bozuklukları içinde olduklarını ortaya koyduğunu belirtmektedir (Dönmezer, 1994, s.207).

1936 yılından günümüze kadar yapılan birçok çalışma, okul performansı ile suçluluk arasında negatif ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Çocuğun derslerindeki başarısı, okula olan bağlılığı, notları arttıkça suçluluk azalmaktadır (Tüfekçi, 2005, s.46).

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün 1992 verilerine göre ülkemizde suçu en çok ilkokul mezunları işlemekte (41235 kişi) bunları ortaokul mezunları (3953 kişi), lise mezunları (3059 kişi), okuryazar olup fakat okul bitirmeyenler (2930 kişi) izlemektedir (Erbaş, 2003, s.42).

Yavuzer, 1000 ergenin katıldığı çalışmasında 576'sının hiç öğrenim görmediği, hiç okuma yazma bilmeyenlerinin sayısının 481, ilkokul mezunu olanların sayısının 214 olduğu belirlenmiştir (Yavuzer, 2006, s.163).

Dönmezer (1994), üç kişilik özelliğinin okulda zorluklarla karşı karşıya kalması durumunda çocuğun suç işlemine neden olabileceğini ileri sürmektedir. Bu kişilik özelliklerinden ilki, düşük zekâ seviyesidir. Düşük zekâ seviyesine sahip olanlar okulda başarısız olacakları için muhtemelen okumayı bırakacaklarından daha fazla suç işleyeceklerdir. İkinci olarak, dışa açık ve saldırgan yapıdaki çocuklar, okulu sıkıcı, sınıflayıcı ve ödüksüz bulacaklardır. Son olarak da, ebeveynlerinin istikrarsız ve keyfi disiplin uyguladıkları ve onlara sevecen, güçlü bir bağlantı kuramayan çocuklar, her türlü otorite kaynağına soğuk olduklarından saldırgan olacaklardır. Bu çocuklar okul içinde ve dışında problem üreteceklerdir (Dönmezer,1994, s.208).

Okulun olumlu etkilerinden yararlanamayan ve iyi bir aile ortamına sahip olmayan çocukların, küçüklerin harçlıklarını almaktan şiddet kullanmaya giden çeteleşmeye kadar çeşitli suç olaylarına okulda başladıkları da görülmektedir (Demirbaş, 2001, s.178).

Suçlu olmayan çocukların büyük bir kısmı eğitime devam edip lise ve daha ileri eğitime devam etmeyi planladıklarını ifade ederken, suçlu çocukların çok büyük bir kısmı okulu bırakmayı istediklerini belirtmişlerdir (Tüfekçi, 2005, s.47).

Okul, çocuğun ilk sosyal deneyimlerini elde ettiği yer olup, çocuk suçluluğunu yok edici bir kurum olarak kabul edilmektedir. Eğitim ve öğretim çocuğun toplumsallaşmasına katkıda bulunmaktadır. Okulun toplumsallaştırma işlevini yerine getirememesi halinde çocuğun başarısı, gelişimi, çevresine uyumu ve ruh sağlığı olumsuz şekilde etkilenecektir. Yapılan araştırmalarda okullarda verilen yanlış, eksik ve yetersiz eğitimin çocuk suçluluğunu da içine alan birçok sorunun kaynağı olabileceği belirtilmiştir(Yavuzer, 2006)

3.6. Kitle İletişim Araçları

Dönmezer (2004), basının gazete ve televizyon yolu ile suçluluk üzerinde ifsat edici bir rol oynadığını belirtmiştir. Gazetelerin ve televizyonların suçlarla ilgili haberleri verirken suçun nasıl işlendiğine ve faillerin hangi hataları yaparak yakalandıklarına dair bilgiler vermeleri yapılan haberlerin suç işleme eğitimi dönüşmesine neden olmuştur.

Televizyon ve filmlerde rastlanan şiddet ve suçluluk görüntüleri suç işleme riski altındaki kişiler üzerinde olumsuz etkilere neden olabilir. Televizyon, sosyal bütünleşmeye engel olmaktadır ve toplumsal yaşama katılımı azaltmaktadır. Şiddet içeren filmler, kişiler üzerinde taklit etme, şiddete alışma ve sertleşme etkilerinin uyanmasına neden olmaktadır (Demirbaş, 2001, s.185).

Griffiths & Wood'a (2000) göre ergenler patolojik kumardan daha kolay etkilenmektedir. Ergenlik dönemi kumar aktiviteleri ve genel risk faktörleri ergenlerin kumara yönelmesinde etkili olmaktadır. Kumarın gelişmiş versiyonu olan video oyunları ve internet ergenlere daha çekici gelmektedir ve ergenlerin kumara yönelmesine yol açmaktadır.

Dönmezer (1994), son on yılda yapılan araştırmalara göre televizyon izlemenin şiddete dayalı davranışları tahrik ettiğinin ortaya konulduğunu, şiddet içeren dizilerin çocuklarda ve gençlerde saldırganlığı arttırdığını belirtmektedir (Dönmezer, 1994, s.236).

İletişim araçlarının çocuklar üzerindeki bir diğer olumsuz etkisi de reklamlarda görülmektedir. Zira reklamlar gerektiğinde lüks sayılabilecek ihtiyaç maddelerini zorunlu ihtiyaç maddeleri şeklinde cazip şekilde sunabilmektedir. Çocukların bu ayırım yetenekleri de olmadığında bu durum çocukları özellikle mala karşı suç işlemeye itmektedir. Türkiye'de çocukların en çok işledikleri suçun hırsızlık suçu olması düşündürücüdür (Balo, 1995, s.26).

Çocukların uygun eğlence araçlarına sahip bulunmayışları çocuk suçluluğunun nedeni olarak kabul edilmektedir. Denetimden geçmemiş bazı eğlence araçları ise, çocuklar üzerinde tahrip edici etkiler göstermekte ve çocuk suçluluğunu arttırmaktadır. Kitle iletişim araçlarında şiddet eylemlerinin sunulması ve çocuk suçluluğunun artması, çocuk suçluluğu ve kitle iletişim araçları arasındaki ilişkinin araştırılmasını

gerektirmiştir. Bu konuda bilimsel araştırmalar yapılmış; ancak bu araştırmalar çocuk suçluluğuyla kitle iletişim aralarındaki şiddet içerikli eylemler arasında doğrudan bir ilişki olduğunu kanıtlayamamışlardır. Bu nedenle kitle iletişim aralarındaki şiddet içerikli eylemlerin çocuk suçluluğuna dolaylı etkisi olduğu kabul edilmektedir(Yavuzer, 2006)

4.BÖLÜM: GEREÇ ve YÖNTEM

4.1. Amaç

Bu araştırmanın amacı herhangi bir sebeple suça sürüklenmiş çocukların aile değerlendirmeleri ile sosyo-demografik bulguları arasındaki ilişkilerin arşılaştırılmasıdır. Çocuğun aile ile ilişkisi, ebeveynlerin boşanma durumu ve tek ebeveynlilik, aile içi fiziksel ve sözel şiddet, sosyo-ekonomik durum, aile içi iletişim değişkenleri ele alınarak, bu değişkenlerle birlikte suça sürüklenmiş çocukların demografik özellikleri arasındaki istatistiksel farklılıkların ortaya konması amaçlanmıştır.

4.2. Önem

Aile, toplumu oluşturan bireylerin sağlıklı kimlik geliştirerek, bilinçli ve kişilik değerleri yüksek insanlar olmaları ve nihayetinde sağlıklı bir toplum oluşturabilmek adına ilk değerleri aşılayan en küçük toplumsal birim olması açısından önemlidir. Bireylerin aile ilişkilerindeki zayıflık, ilgi ve sevgide azalma ve aile bireyleri arasındaki iletişim sorunları, aileyi oluşturan dinamikleri zincirleme olarak etkilemektedir. Bu sistemin en zayıf, korunmaya ve sevgiye muhtaç bileşenleri olan çocuklar da bu olumsuzluklardan etkilenmekte ve gelişim açısından negatif yönde bir seyir izleyebilmektedir. Bozuk aile yapısı, ebeveyn yoksunluğu, parçalanmış aileler veya aile içindeki disiplinizlik durumları çocukları suça iten faktörler olarak ön plana çıkmaktadır.

alışmalar herhangi bir nedenle suça sürüklenmiş çocukların yetişkinlik dönemlerinde de suça eğilimleri olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla hayat boyu kriminal bir yaşamın içerisinde yer alma ihtimalini önlemek için, hayatın ilk yıllarında yer alan bireyleri güçlü bir aile sistemi içerisinde koruyarak gerçekleştirmek mümkündür.

Çocuğun kanunla ihtilafa düşmesine neden olan faktörler içerisinde ailenin etkisini saptadıktan sonra hem devlet hem sivil toplum bazında, suça sürüklenmiş çocuk sayısını en aza indirerek yeni projelere destek olması açısından önem taşımaktadır.

4.3. Varsayım ve Hipotezler

Araştırmanın varsayımları aşağıdaki gibidir:

1- Araştırmanın örnekleminde yer alan çocukların kendilerinden istenilen bilgileri doğru ve içtenlikle yanıtladıkları kabul edilmektedir.

2- Araştırmanın değişkenlerini ölçmede kullanılan ilgili ölçeklerin suça sürüklenen çocuklarda aile faktörünün etkisini ölçmede geçerli ve güvenilir olduğu kabul edilmiştir.

Suç öyküsü bulunan çocukların suça sürüklenmelerinin sebepleri içerisinde aile yapısını oluşturan bileşenlerin etkisi olduğu düşünülmekte olup şu hipotezler oluşturulmuştur:

- 1- Suça sürüklenmiş çocukların ailelerinin sosyo-demografik özellikleri ile aile işlevleri (problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler) arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 2- Suça sürüklenmiş çocukların ceza durumu ile (tutuklu-hükümlü) aile işlevleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

4.4. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın bu kısmında çalışma grubunu oluşturan çocuklar, veri toplama araçları ve bunların özellikleri ile araştırmada izlenen işlem basamakları açıklanmıştır.

Araştırmada 25.07.2018-01.09.2018 tarihleri arasında İstanbul ili Maltepe Çocuk ve Gençlik İnfaz Kurumu'nda herhangi bir suçtan tutuklu ve hükümlü bulunan 12-18 yaş grubundaki suça sürüklenmiş çocuklarda aile faktörünün etkisi, hipotezlerde ele alınan değişkenler ve aile işlevleri bakımından incelenmiştir. Araştırmada 127 çocukla çalışılmış olup elde edilen veriler, suça sürüklenmiş çocuklar grubunun kendi içerisinde hipotezlerde bahsedilen farklı değişkenler açısından karşılaştırılmıştır.

Araştırmanın bağımlı değişkenini suç eylemini göstermesiyle ilişkili olabilecek aile değerlendirme ölçeği (ADÖ) ve alt ölçeklerinden (problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler) elde edilen puanlar oluşturmaktadır.

Araştırmanın bağımsız değişkenleri olarak da çocuğun ailesine ait ebeveynlerin meslek durumları, sosyo-ekonomik düzeyleri, aile içi sözel fiziksel şiddet vb. alınmıştır.

4.4.1. Araştırma Grubu

Bu araştırmanın verileri İstanbul ili Maltepe Çocuk ve Gençlik İnfaz Kurumu'nda bulunan tutuklu ve hükümlü çocuklar içerisinde rastgele seçilen 127 çocuk bu çalışmanın araştırma grubunu oluşturmuştur.

4.4.2. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada suça sürüklenmiş erkek çocukların aile işlevlerini tespit etmek amacıyla Epstein Baldwin ve Bishop (1983) tarafından geliştirilen “Aile Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Ayrıca sosyo-demografik nitelikleri hakkında veri toplamak için “Sosyo-demografik Özellikler Bilgi Formu” hazırlanmıştır.

Her çocukla bireysel görüşme yapıldı. Çocuklara araştırmanın amacı ve önemi hakkında bilgi verildi. Araştırmaya katılmak isteyenler dahil edildiler.

Bu görüşmelerde “Aile Değerlendirme Ölçeği” ve “ Sosyo-Demografik Özellikler Bilgi Formu” ndan oluşan anket formu, araştırmacı tarafından çocuklarla yüz yüze yöntemle dolduruldu.

4.4.3.1. Aile Değerlendirme Ölçeği

Özgün adı “Family Assessment Device” (FAD) olan bu ölçek, Epstein, Baldwin ve Bishop (1983) tarafından aile işlevlerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Problem Çözme, İletişim, Roller, Duygusal Tepki Verebilme, Duygusal Katılım, Davranış Kontrolü, Genel İşlevler olmak üzere 7 alt ölçek ve 60 madde içermekte ve aile bireylerinin kendi aileleriyle ilgili algılarını değerlendirmektedir. ADÖ’ de bu yedi alt ölçeğin yanı sıra ayrıca toplam puan üzerinden bir değerlendirme yapılmamaktadır.

On iki yaş üzerindeki tüm aile bireylerine uygulanabilen bu ölçekte puanlar 1.00 (sağlıklı) ile 4.00 (sağlıksız) arasında değişmektedir. 2.00' nin üzerindeki puan ortalamaları aile işlevlerinde sağlıksızlığa doğru bir gidiş olduğunu göstermektedir.

Bu araştırmada ADÖ' nün Bulut (1990) tarafından yapılan Türkçe uyarlaması kullanılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliği, Gruplar Arası Ayrışma (Erkuş, 2003) yöntemiyle ailelerinde psikolojik problem olan ve olmayan aile üyelerine uygulanmıştır. Aile değerlendirme ölçeğinin güvenilirliği Cronbach's Alpha=0,846 olarak yüksek bulunmuştur.

Aile Değerlendirme Ölçeğinin Alt Ölçekleri

Aile Değerlendirme Ölçeği; Problem Çözme, İletişim, Roller, Duygusal Tepki Verebilme, Gereken İlgiyi Gösterme, Davranış Kontrolü ve Genel İşlevler olmak üzere 7 alt ölçekten oluşur. Bu ölçeklerin her birini ayrı başlıklar halinde ele alıp inceleyelim.

Problem Çözme: Ailenin etkili bir biçimde fonksiyonlarını yerine getirebileceği düzeyde problemlerini çözme yetisi olarak açıklanmaktadır. Aile bütünlüğünü tehlikeye sokan durumları, ailenin işlevselliğini sürdürebilecek seviyede çözebilme becerisi ölçülmektedir. 6 sorudan oluşur. Bunlar ADÖ' de: 2, 12, 24, 38, 50 ve 60. Soruların oluşturduğu gruptur. Bu araştırmada problem çözme alt boyutunun güvenilirliği Cronbach's Alpha=0,833 olarak yüksek bulunmuştur.

İletişim: Burada ailenin etkili bir iletişim ağı içinde olup olmadığı ölçülmektedir. Bu yüzden aile bireylerinin sözlü iletişim konusunda ne kadar aktif oldukları, birbirlerine düşüncelerine açıkça ifade edip etmediklerini ölçen sorular içermektedir. 9 maddeden oluşur. Bu sorular ADÖ' de: 3, 14, 18, 22, 29, 35, 43, 52 ve 59. Sorulardır. Bu araştırmada iletişim alt boyutunun güvenilirliği Cronbach's Alpha=0,803 olarak yüksek bulunmuştur.

Roller: Aile bireyleri arasındaki görev dağılımını, bu görevlerin yerine getirilip getirilmediği ile ilgili davranış modelleri kalıpları oluşturma ve sürdürebilme becerilerine ilişkindir. 8 maddeden oluşur. Bu sorular: 4, 8, 10, 15, 23, 30, 34, 40, 45, 53 ve 58. Sorulardır. Bu araştırmada roller alt boyutunun güvenilirliği Cronbach's Alpha=0,874 olarak yüksek bulunmuştur.

Duygusal Tepki Verebilme: Aile bireylerinin birbirlerine karşı duygularını açıkça ifade edip etmediklerini değerlendirir. Her türlü uyarıcı karşısında en uygun olan tepkiyi gösterebilme becerisinin ölçülmesi istenmektedir. Bu uyarıcılar neşe, sevgi, mutluluk gibi duyguların yanında öfke, üzüntü, korku ve kızgınlık gibi duygulardır. 6 maddeden oluşur. Bunlar: 9, 19, 28, 39, 49 ve 57. Bu araştırmada Duygusal Tepki Verebilme boyutunun güvenilirliği Cronbach's Alpha=0,841 olarak yüksek bulunmuştur.

Gereken İlgiyi Gösterme: Aile bireylerinin birbirlerine gösterdikleri sevgi, ilgi, bakım gibi duyguları içerir. Birbirleriyle az veya çok ilgilenen aileler de sağlıklı işlevler olduğunu göstermektedir. Az ilginin olması sevginin ve bağlılığının az olmasından çok ilginin olması da aşırı bağımlılık olduğunu göstergesidir. 8 maddeden oluşur. Bunlar: 5, 13, 25, 33, 37, 42, 54. Bu araştırmada Gereken İlgiyi Gösterme boyutunun güvenilirliği Cronbach's Alpha=0,811 olarak yüksek bulunmuştur.

Davranış Kontrolü: Aile üyeleri arasındaki standartları belirleme veya disiplin sağlama biçiminin ölçülmesi amaçlanmıştır. Hem psikolojik hem de sosyal tehlikeler karşısındaki davranışlar değerlendirilir. Davranış kontrollerindeki esnek, katı ya da düzensizliği ele alır. 9 maddeden oluşur. Bunlar: 7, 17, 20, 27, 32, 44, 47, 48 ve 55. Bu araştırmada Davranış Kontrolü boyutunun güvenilirliği Cronbach's Alpha=0,801 olarak yüksek bulunmuştur.

Genel İşlevler: Aile Değerlendirme Ölçeğindeki bütün alt ölçeklerin genel bir toplamı denilebilir. Diğer altı ölçeği kapsayacak şekilde, onların da alanlarını içeren ailenin genel işlevselliğini değerlendirir. 12 maddeden oluşur. Bunlar: 1, 6, 11, 16, 21, 26, 31, 36, 41, 46, 51 ve 56. Bu araştırmada Genel İşlevler boyutunun güvenilirliği Cronbach's Alpha=0,829 olarak yüksek bulunmuştur.

4.4.3.2. Sosyo- Demografik Özelliler

Araştırma grubunun özelliklerini belirlemek amacıyla hazırlanan Sosyo-Demografik Özellikler Bilgi Formu' nda çalışmaya katılan erkek çocukların yaşı, anne ve babanın öz veya üvey olması, anne ve babanın mesleği, babanın fiziksel ve sözel şiddet uygulaması, ailenin gelir durumu, ailenin türü (çekirdek-kalabalık) anne ve babanın sağ/boşanmış/ birlikte yaşamasına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

4.4.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada verilerin toplanması için öncelikle Adalet Bakanlığı'ndan gerekli izinler alınmıştır. Daha sonra araştırmada kullanılan ölçek ve anket Maltepe Çocuk ve Gençlik İnfaz Kurumu'nda bulunan çocuklar ile testleri, yüz yüze – birebir uygulamak yoluyla veriler toplanmıştır. Çocukların testlere içten ve samimi yanıtlar verdiği gözlenmiştir. Verilerin toplanması aşamasında herhangi bir güçlük yaşanmamıştır. Cezaevinin psiko-sosyal servisi ve diğer çalışanları gerekli destekleri sunarak yardımcı olmuşlardır.

4.4.4. Verilerin İstatistiksel Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemleri olarak sayı, yüzde, ortalama, standart sapma kullanılmıştır. İki bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında t-testi, ikiden fazla bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında Tek yönlü (One way) Anova testi kullanılmıştır. Anova testi sonrasında farklılıkları belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analizi olarak Scheffe testi kullanılmıştır. Araştırmanın sürekli değişkenleri arasında pearson korelasyon analizi uygulanmıştır.

4.5. Sınırlılıklar

- 1- Suça sürüklenmiş aile faktörünün etkisi, bu ölçeklerin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.
- 2-Araştırmanın bulguları, İstanbul Maltepe ilçesi, Maltepe Çocuk ve Gençlik İnfaz Kurumu'nda herhangi bir suçtan dolayı tutuklu ve hükümlü olan 12-18 yaş arası erkek çocuklardan elde edilen verilerle sınırlıdır.
- 3-Araştırma sonuçları çalışma evrenini oluşturan Maltepe Çocuk ve Gençlik İnfaz Kurumu'nda bulunan 12-18 yaş arası erkek çocuklarla genellenebilir.

4.6. TANIMLAR

Suç: Toplumda var olan kurallara uymayan davranışlar sergilemeye denir.

Suçta Sürüklenmiş Çocuk: Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk.

Aile: Evlilik ve kan bağına dayanan, karı-koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birliktir.

5. BULGULAR

Bu bölümde, araştırma probleminin çözümü için, araştırmaya katılan çocuklardan ölçek yoluyla toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Elde edilen bulgulara dayalı olarak açıklama ve yorumlar yapılmıştır.

Tablo 4. Tanımlayıcı Özellikler

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Yaş	12-15	29	22,8
	16-18	98	77,2
	Toplam	127	100,0
Anne Baba Birlikteliği	Birlikte Yaşıyor	103	81,1
	Ayrı Yaşıyor	24	18,9
	Toplam	127	100,0
Ebeveynlerin Sağ Olma Durumu	Anne Veya Baba Sağ	30	23,6
	Her İkisi De Sağ	97	76,4
	Toplam	127	100,0
Ebeveynlerin Öz Olma Durumu	Anne Veya Baba üvey	7	5,5
	İkisinde Öz	120	94,5
	Toplam	127	100,0
Aile Türü	Çekirdek	71	55,9
	Kalabalık	56	44,1
	Toplam	127	100,0
Anne Mesleği	Ev Hanımı Ve Emekli	110	86,6
	Çalışan	17	13,4
	Toplam	127	100,0

Tablo 4. Tanımlayıcı Özellikler (devamı)

Baba Mesleği	Çalışmıyor	22	17,3
	Memur-emekli	13	10,2
	Esnaf-tüccar	19	15,0
	Çiftçi-işçi	19	15,0
	Diğer	54	42,5
	Toplam	127	100,0
Algılanan Aile Geliri	Çok Düşük	21	16,5
	Düşük	22	17,3
	Orta	62	48,8
	İyi	22	17,3
	Toplam	127	100,0
Babanın Fiziksel Şiddet Uygulama Durumu	Yok	103	81,1
	Var	24	18,9
	Toplam	127	100,0
Babanın Sözel Şiddet Uygulama Durumu	Yok	91	71,7
	Var	36	28,3
	Toplam	127	100,0
Ceza Durumu	Tutuklu	92	72,4
	Hükümlü	35	27,6
	Toplam	127	100,0

Çocuklar yaş değişkenine göre 29'u (%22,8) 12-15, 98'i (%77,2) 16-18 olarak dağılmaktadır. Araştırmaya katılanların büyük çoğunluğunu ergenlik çağındaki çocuklar oluşturmaktadır.

Çocuklar anne baba birlikteliği değişkenine göre 103'ü (%81,1) birlikte yaşıyor, 24'ü (%18,9) ayrı yaşıyor olarak dağılmaktadır.

Çocuklar ebeveynlerin sağ olma durumu değişkenine göre 30'u (%23,6) anne veya baba sağ, 97'si (%76,4) her ikisi de sağ olarak dağılmaktadır.

Çocuklar ebeveynlerin öz olma durumu değişkenine göre 7'si (%5,5) anne veya baba üvey, 120'si (%94,5) ikisi de öz olarak dağılmaktadır.

Çocuklar aile türü değişkenine göre 71'i (%55,9) çekirdek, 56'sı (%44,1) kalabalık olarak dağılmaktadır.

Çocuklar anne mesleği değişkenine göre 110'u (%86,6) ev hanımı ve emekli, 17'si (%13,4) çalışan olarak dağılmaktadır.

Çocuklar baba mesleği değişkenine göre 22'si (%17,3) çalışmıyor, 13'ü (%10,2) memur-emekli, 19'u (%15,0) esnaf-tüccar, 19'u (%15,0) çiftçi-işçi, 54'ü (%42,5) diğer olarak dağılmaktadır.

Çocuklar algılanan aile geliri değişkenine göre 21'i (%16,5) çok düşük, 22'si (%17,3) düşük, 62'si (%48,8) orta, 22'si (%17,3) iyi olarak dağılmaktadır.

Çocuklar babanın fiziksel şiddet uygulama durumu değişkenine göre 103'ü (%81,1) yok, 24'ü (%18,9) var olarak dağılmaktadır.

Çocuklar babanın sözel şiddet uygulama durumu değişkenine göre 91'i (%71,7) yok, 36'sı (%28,3) var olarak dağılmaktadır.

Çocuklar ceza durumu değişkenine göre 92'si (%72,4) hükümlü, 35'i (%27,6) tutuklu olarak dağılmaktadır.

Araştırmaya katılan çocukların aile değerlendirme ile ilgili ifadelerine verdiği cevapların dağılımları aşağıda verilmektedir.

Tablo 5. Çocukların Aile Değerlendirme İle İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları

	Aynen Katılıyorum		Ölçüde Katılıyorum		Biraz Katılıyorum		Katılmıyorum		Ort	Ss
	F	%	f	%	F	%	f	%		
Ailece Ev Dışında Program Yapmada Güçlük Çekeriz, Çünkü Aramızda Fikir Birliği Sağlayamayız	51	40,2	39	30,7	10	7,9	27	21,3	2,102	1,154
Günlük Hayatımızdaki Sorunların (problemlerin) Hemen Hepsini Aile İçinde Hallederiz	50	39,4	38	29,9	22	17,3	17	13,4	2,047	1,053
Evde Biri üzgün İse, Diğer Aile üyeleri Bunun Nedenlerini Bilir	63	49,6	29	22,8	25	19,7	10	7,9	1,858	0,998
Bizim Evde, Kişiler Verilen Her Görevi Düzenli Bir Şekilde Yerine Getirmezler	73	57,5	24	18,9	17	13,4	13	10,2	1,764	1,035
Evde Birinin Başı Derde Girdiğinde, Diğerleri De Bunu Kendilerine Fazlasıyla Dert Ederler	8	6,3	16	12,6	42	33,1	61	48,0	3,228	0,901
Bir Sıkıntı Ve üzüntü İle Karşılaştığımızda, Birbirimize Destek Oluruz	66	52,0	43	33,9	11	8,7	7	5,5	1,677	0,853
Ailemizde Acil Bir Durum Olsa, Şaşırıp Kalırız	26	20,5	44	34,6	30	23,6	27	21,3	2,457	1,045
Bazen Evde İhtiyacımız Olan Şeylerin Bittiğinin Farkına Varmayız	48	37,8	38	29,9	22	17,3	19	15,0	2,095	1,072
Birbirimize Karşı Olan Sevgi, Şefkat Gibi Duygularımızı Açığa Vurmaktan Kaçınırız	47	37,0	30	23,6	33	26,0	17	13,4	2,158	1,072
Gerektiğinde Aile üyelerine Görevlerini Hatırlatır, Kendilerine Düşen İşi Yapmalarını Sağlarız	44	34,6	27	21,3	34	26,8	22	17,3	2,268	1,116
Evde Dertlerimizi üzüntülerimizi Birbirimize Söylemeyiz	62	48,8	28	22,0	18	14,2	19	15,0	1,953	1,112

Tablo 5. Çocukların Aile Değerlendirme İle İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları (devamı)

Sorunlarımızın Çözümünde Genellikle Ailece Aldığımız Kararları Uygularız	41	32,3	37	29,1	30	23,6	19	15,0	2,213	1,059
Bizim Evdekiler, Ancak Onların Hoşuna Giden Şeyler Söylediğimizde Bizi Dinlerler	52	40,9	14	11,0	17	13,4	44	34,6	2,417	1,330
Bizim Evde Bir Kişinin Söylediklerinden Ne Hissettiğini Anlamak Pek Kolay Değildir	48	37,8	39	30,7	14	11,0	26	20,5	2,142	1,139
Ailemizde Eşit Bir Görev Dağılımı Yoktur	48	37,8	27	21,3	17	13,4	35	27,6	2,307	1,238
Ailemizin üyeleri, Birbirlerine Hoşgörülü Davranırlar	46	36,2	48	37,8	21	16,5	12	9,4	1,992	0,955
Evde Herkes Başına Buyruktur	23	18,1	16	12,6	35	27,6	53	41,7	2,929	1,128
Bizim Evde Herkes, Söylemek İstediklerini üstü Kapalı Değil De Doğrudan Birbirlerinin Yüzüne Söyler	46	36,2	29	22,8	28	22,0	24	18,9	2,236	1,137
Ailede Bazılarımız, Duygularımızı Belli Etmeyiz	27	21,3	44	34,6	35	27,6	21	16,5	2,394	1,001
Acil Bir Durumda Ne Yapacağımızı Biliriz	47	37,0	37	29,1	27	21,3	16	12,6	2,095	1,042
Ailecek, Korkularımızı Ve Endişelerimizi Birbirimizle Tartışmaktan Kaçırırız	40	31,5	32	25,2	28	22,0	27	21,3	2,331	1,134
Sevgi, Şefkat Gibi Olumlu Duygularımızı Birbirimize Belli Etmekte Güçlük Çekeriz	37	29,1	37	29,1	25	19,7	28	22,0	2,347	1,122
Gelirimiz (ücret, Maaş) İhtiyaçlarımızı Karşılama Yetmiyor	26	20,5	32	25,2	38	29,9	31	24,4	2,583	1,072
Ailemiz, Bir Problemi Çözdükten Sonra, Bu Çözümün İşe Yarayıp Yaramadığını Tartışır	32	25,2	26	20,5	41	32,3	28	22,0	2,512	1,097
Bizim Ailede Herkes Kendini Düşünür	14	11,0	19	15,0	20	15,7	74	58,3	3,213	1,066

Tablo 5. Çocukların Aile Değerlendirme İle İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları (devamı)

Duyularımızı Birbirimize Açıkça Söyleyebiliriz	40	31,5	32	25,2	36	28,3	19	15,0	2,268	1,065
Evimizde Banyo Ve Tuvalet Bir Türü Temiz Durmaz	77	60,6	25	19,7	14	11,0	11	8,7	1,677	0,983
Aile İçinde Birbirimize Sevgimizi Göstermeyiz	62	48,8	29	22,8	16	12,6	20	15,7	1,953	1,119
Evde Herkes Her İstedğini Birbirinin Yüzüne Söyleyebilir	28	22,0	35	27,6	32	25,2	32	25,2	2,535	1,097
Ailemizde, Her Birimizin Belirli Görev Ve Sorumlulukları Vardır	44	34,6	27	21,3	29	22,8	27	21,3	2,307	1,158
Aile İçinde Genellikle Birbirimizle Pek İyi Geçinemeyiz	61	48,0	24	18,9	23	18,1	19	15,0	2,000	1,127
Ailemizde Sert-kötü Davranışlar Ancak Belli Durumlarda Gösterilir	31	24,4	28	22,0	34	26,8	34	26,8	2,559	1,131
Ancak Hepimizi İlgilendiren Bir Durum Olduğu Zaman Birbirimizin İşine Karışırız	32	25,2	39	30,7	21	16,5	35	27,6	2,465	1,146
Aile İçinde Birbirimizle İlgilenmeye Pek Zaman Bulamıyoruz	45	35,4	32	25,2	32	25,2	18	14,2	2,181	1,072
Evde Genellikle Söylediklerimizle, Söylemek İstediklerimiz Birbirinden Farklıdır	33	26,0	45	35,4	29	22,8	20	15,7	2,284	1,023
Aile İçinde Birbirimize Hoşgörülü Davranırız	47	37,0	42	33,1	20	15,7	18	14,2	2,071	1,048
Evde Birbirimize, Ancak Sonunda Kişisel Bir Yarar Sağlayacak İlgilileri Gösteririz	44	34,6	36	28,3	27	21,3	20	15,7	2,181	1,080
Ailemizde Bir Dert Varsa, Kendi İçimizde Hallederiz	56	44,1	34	26,8	20	15,7	17	13,4	1,984	1,069

Tablo 5. Çocukların Aile Değerlendirme İle İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları

(devamı)

Ailemizde Sevgi Ve Şefkat Gibi Güzel Duygular İkinci Plandadır	53	41,7	34	26,8	22	17,3	18	14,2	2,039	1,079
Ev İşlerinin Kimler Tarafından Yapılacağını Hep Birlikte Konuşarak Kararlaştırırız	54	42,5	28	22,0	17	13,4	28	22,0	2,150	1,196
Ailemizde Herhangi Bir Şeye Karar Vermek Her Zaman Sorun Olur	54	42,5	29	22,8	30	23,6	14	11,0	2,032	1,054
Bizim Evdekiler Sadece Bir Çıkarları Olduğu Zaman Birbirlerine İlgi Gösterir	68	53,5	16	12,6	29	22,8	14	11,0	1,913	1,099
Evde Birbirimize Karşı Açık Sözlüyüzdür	40	31,5	40	31,5	35	27,6	12	9,4	2,150	0,977
Ailemizde Hiçbir Kural Yoktur	47	37,0	27	21,3	31	24,4	22	17,3	2,221	1,126
Evde Birinden Bir Şey Yapması İstendiğinde Mutlaka Takip Edilmesi Ve Kendisine Hatırlatılması Gerekir	32	25,2	39	30,7	26	20,5	30	23,6	2,425	1,109
Aile İçinde, Herhangi Bir Sorunun (problemin) Nasıl Çözüleceği Hakkında Kolayca Karar Verebiliriz	42	33,1	43	33,9	32	25,2	10	7,9	2,079	0,948
Evde Kurallara Uyulmadığı Zaman Ne Olacağını Bilmeyiz	34	26,8	32	25,2	36	28,3	25	19,7	2,409	1,086
Bizim Evde Aklınıza Gelen Her Şey Olabilir	53	41,7	30	23,6	24	18,9	20	15,7	2,087	1,113
Sevgi, Şefkat Gibi Olumlu Duygularımızı Birbirimize İfade Edebiliriz	51	40,2	32	25,2	29	22,8	15	11,8	2,063	1,052
Ailede Her Türlü Problemin üstesinden Gelebiliriz	48	37,8	44	34,6	26	20,5	9	7,1	1,969	0,934
Evde Birbirimizle Pek İyi Geçinemeyiz	57	44,9	32	25,2	22	17,3	16	12,6	1,976	1,065
Sinirlenince Birbirimize Küseriz	43	33,9	37	29,1	27	21,3	20	15,7	2,189	1,074

Tablo 5. Çocukların Aile Değerlendirme İle İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları (devamı)

Ailede Bize Verilen Görevler Pek Hoşumuza Gitmez Çünkü Genellikle Umduğumuz Görevler Verilmez	55	43,3	38	29,9	20	15,7	14	11,0	1,945	1,018
Kötü Bir Niyetle Olmasa Da Evde Birbirimizin Hayatına Çok Karışıyoruz	23	18,1	47	37,0	33	26,0	24	18,9	2,457	0,998
Ailemizde Kişiler Herhangi Bir Tehlike Karşısında (yangın, Kaza Gibi) Ne Yapacaklarını Bilirler, Çünkü Böyle Durumlarda Ne Yapılacağı Aramızda Konuşulmuş Ve Belirlenmiştir	38	29,9	31	24,4	35	27,6	23	18,1	2,339	1,093
Aile İçinde Birbirimize Güveniriz	50	39,4	42	33,1	18	14,2	17	13,4	2,016	1,039
Ağlamak İstedüğümüzde, Birbirimizden Çekinmeden Rahatlıkla Ağlayabiliriz	28	22,0	35	27,6	37	29,1	27	21,3	2,496	1,061
İşimize (okulumuza) Yetişmekte Güçlük Çekiyoruz	36	28,3	33	26,0	32	25,2	26	20,5	2,378	1,105
Aile İçinde Birisi, Hoşlanmadığımız Bir Şey Yaptığında Ona Bunu Açıkça Söyleriz	37	29,1	38	29,9	38	29,9	14	11,0	2,228	0,994
Problemimizi Çözmek İçin Ailecek Çeşitli Yollar Bulmaya Çalışırız	37	29,1	41	32,3	26	20,5	23	18,1	2,276	1,074

Araştırmaya katılan çocukların aile değerlendirme ile ilgili ifadelerine verdiği cevaplar incelendiğinde;

“Ailece Ev Dışında Program Yapmada Güçlük Çekeriz, Çünkü Aramızda Fikir Birliği Sağlayamayız” ifadesine çocukların , %40,2'si (n=51) aynen katılıyorum, %30,7'si (n=39) büyük ölçüde katılıyorum, %7,9'u (n=10) biraz katılıyorum, %21,3'ü (n=27) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “ailece ev dışında program yapmada güçlük çekeriz, çünkü aramızda fikir birliği sağlayamayız” ifadesine ($\bar{x}=2,102$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Günlük Hayatımızdaki Sorunların (problemlerin) Hemen Hepsini Aile İçinde Hallederiz” ifadesine çocukların , %39,4'ü (n=50) aynen katılıyorum, %29,9'u (n=38) büyük ölçüde katılıyorum, %17,3'ü (n=22) biraz katılıyorum, %13,4'ü (n=17) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “günlük hayatımızdaki sorunların (problemlerin) hemen hepsini aile içinde hallederiz” ifadesine ($\bar{x}=2,047$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Evde Biri üzgün İse, Diğer Aile üyeleri Bunun Nedenlerini Bilir” ifadesine çocukların , %49,6'sı (n=63) aynen katılıyorum, %22,8'i (n=29) büyük ölçüde katılıyorum, %19,7'si (n=25) biraz katılıyorum, %7,9'u (n=10) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “evde biri üzgün ise, diğer aile üyeleri bunun nedenlerini bilir” ifadesine ($\bar{x}=1,858$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Bizim Evde, Kişiler Verilen Her Görevi Düzenli Bir Şekilde Yerine Getirmezler” ifadesine çocukların , %57,5'i (n=73) aynen katılıyorum, %18,9'u (n=24) büyük ölçüde katılıyorum, %13,4'ü (n=17) biraz katılıyorum, %10,2'si (n=13) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “bizim evde, kişiler verilen her görevi düzenli bir şekilde yerine getirmezler” ifadesine çok ($\bar{x}=1,764$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Evde Birinin Başı Derde Girdiğinde, Diğerleri De Bunu Kendilerine Fazlasıyla Dert Ederler” ifadesine çocukların , %6,3'ü (n=8) aynen katılıyorum, %12,6'sı (n=16) büyük ölçüde katılıyorum, %33,1'i (n=42) biraz katılıyorum, %48,0'ı (n=61) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “evde birinin başı derde girdiğinde, diğerleri de bunu kendilerine fazlasıyla dert ederler” ifadesine ($\bar{x}=3,228$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Bir Sıkıntı Ve üzüntü İle Karşılaştığımızda, Birbirimize Destek Oluruz” ifadesine çocukların , %52,0'ı (n=66) aynen katılıyorum, %33,9'u (n=43) büyük ölçüde katılıyorum, %8,7'si (n=11) biraz katılıyorum, %5,5'i (n=7) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “bir sıkıntı ve üzüntü ile karşılaştığımızda, birbirimize destek oluruz” ifadesine çok ($\bar{x}=1,677$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Ailemizde Acil Bir Durum Olsa, Şaşırıp Kalırız” ifadesine çocukların , %20,5'i (n=26) aynen katılıyorum, %34,6'sı (n=44) büyük ölçüde katılıyorum, %23,6'sı (n=30) biraz katılıyorum, %21,3'ü (n=27) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların

“ailemizde acil bir durum olsa, şaşırıp kalırız” ifadesine ($\bar{x}=2,457$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Bazen Evde İhtiyacımız Olan Şeylerin Bittiğinin Farkına Varmayız*” ifadesine çocukların , %37,8'i (n=48) aynen katılıyorum, %29,9'u (n=38) büyük ölçüde katılıyorum, %17,3'ü (n=22) biraz katılıyorum, %15,0'ı (n=19) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “bazen evde ihtiyacımız olan şeylerin bittiğinin farkına varmayız” ifadesine ($\bar{x}=2,095$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Birbirimize Karşı Olan Sevgi, Şefkat Gibi Duygularımızı Açığa Vurmaktan Kaçınırız*” ifadesine çocukların , %37,0'ı (n=47) aynen katılıyorum, %23,6'sı (n=30) büyük ölçüde katılıyorum, %26,0'ı (n=33) biraz katılıyorum, %13,4'ü (n=17) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “birbirimize karşı olan sevgi, şefkat gibi duygularımızı açığa vurmaktan kaçınırız” ifadesine ($\bar{x}=2,158$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Gerektiğinde Aile Üyelerine Görevlerini Hatırlatır, Kendilerine Düşen İşi Yapmalarını Sağlarız*” ifadesine çocukların , %34,6'sı (n=44) aynen katılıyorum, %21,3'ü (n=27) büyük ölçüde katılıyorum, %26,8'i (n=34) biraz katılıyorum, %17,3'ü (n=22) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “gerektiğinde aile üyelerine görevlerini hatırlatır, kendilerine düşen işi yapmalarını sağlarız” ifadesine ($\bar{x}=2,268$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Evde Dertlerimizi Üzüntülerimizi Birbirimize Söylemeyiz*” ifadesine çocukların , %48,8'i (n=62) aynen katılıyorum, %22,0'ı (n=28) büyük ölçüde katılıyorum, %14,2'si (n=18) biraz katılıyorum, %15,0'ı (n=19) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “evde dertlerimizi üzüntülerimizi birbirimize söylemeyiz” ifadesine ($\bar{x}=1,953$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Sorunlarımızın Çözümünde Genellikle Ailece Aldığımız Kararları Uygularız*” ifadesine çocukların , %32,3'ü (n=41) aynen katılıyorum, %29,1'i (n=37) büyük ölçüde katılıyorum, %23,6'sı (n=30) biraz katılıyorum, %15,0'ı (n=19) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “sorunlarımızın çözümünde genellikle ailece aldığımız kararları uygularız” ifadesine ($\bar{x}=2,213$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Bizim Evdekiler, Ancak Onların Hoşuna Giden Şeyler Söylediğimizde Bizi Dinlerler” ifadesine çocukların , %40,9'u (n=52) aynen katılıyorum, %11,0'ı (n=14) büyük ölçüde katılıyorum, %13,4'ü (n=17) biraz katılıyorum, %34,6'sı (n=44) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “bizim evdekiler, ancak onların hoşuna giden şeyler söylediğimizde bizi dinlerler” ifadesine ($\bar{x}=2,417$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Bizim Evde Bir Kişinin Söylediklerinden Ne Hissettiğini Anlamak Pek Kolay Değildir” ifadesine çocukların , %37,8'i (n=48) aynen katılıyorum, %30,7'si (n=39) büyük ölçüde katılıyorum, %11,0'ı (n=14) biraz katılıyorum, %20,5'i (n=26) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “bizim evde bir kişinin söylediklerinden ne hissettiğini anlamak pek kolay değildir” ifadesine ($\bar{x}=2,142$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Ailemizde Eşit Bir Görev Dağılımı Yoktur” ifadesine çocukların , %37,8'i (n=48) aynen katılıyorum, %21,3'ü (n=27) büyük ölçüde katılıyorum, %13,4'ü (n=17) biraz katılıyorum, %27,6'sı (n=35) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “ailemizde eşit bir görev dağılımı yoktur” ifadesine ($\bar{x}=2,307$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Ailemizin üyeleri, Birbirlerine Hoşgörülü Davranırlar” ifadesine çocukların , %36,2'si (n=46) aynen katılıyorum, %37,8'i (n=48) büyük ölçüde katılıyorum, %16,5'i (n=21) biraz katılıyorum, %9,4'ü (n=12) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “ailemizin üyeleri, birbirlerine hoşgörülü davranırlar” ifadesine ($\bar{x}=1,992$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Evde Herkes Başına Buyruktur” ifadesine çocukların , %18,1'i (n=23) aynen katılıyorum, %12,6'sı (n=16) büyük ölçüde katılıyorum, %27,6'sı (n=35) biraz katılıyorum, %41,7'si (n=53) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “evde herkes başına buyruktur” ifadesine ($\bar{x}=2,929$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Bizim Evde Herkes, Söylemek İstediklerini üstü Kapalı Değil De Doğrudan Birbirlerinin Yüzüne Söyler” ifadesine çocukların , %36,2'si (n=46) aynen katılıyorum, %22,8'i (n=29) büyük ölçüde katılıyorum, %22,0'ı (n=28) biraz katılıyorum, %18,9'u (n=24) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “bizim evde herkes, söylemek

istediklerini üstü kapalı değil de doğrudan birbirlerinin yüzüne söyler” ifadesine ($\bar{x}=2,236$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Ailede Bazılarımız, Duygularımızı Belli Etmeyiz*” ifadesine çocukların , %21,3'ü (n=27) aynen katılıyorum, %34,6'sı (n=44) büyük ölçüde katılıyorum, %27,6'sı (n=35) biraz katılıyorum, %16,5'i (n=21) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “ailede bazılarımız, duygularımızı belli etmeyiz” ifadesine ($\bar{x}=2,394$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Acil Bir Durumda Ne Yapacağımızı Biliriz*” ifadesine çocukların , %37,0'ı (n=47) aynen katılıyorum, %29,1'i (n=37) büyük ölçüde katılıyorum, %21,3'ü (n=27) biraz katılıyorum, %12,6'sı (n=16) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “acil bir durumda ne yapacağımızı biliriz” ifadesine ($\bar{x}=2,095$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Ailecek, Korkularımızı Ve Endişelerimizi Birbirimizle Tartışmaktan Kaçınırız*” ifadesine çocukların , %31,5'i (n=40) aynen katılıyorum, %25,2'si (n=32) büyük ölçüde katılıyorum, %22,0'ı (n=28) biraz katılıyorum, %21,3'ü (n=27) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “ailecek, korkularımızı ve endişelerimizi birbirimizle tartışmaktan kaçınırız” ifadesine ($\bar{x}=2,331$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Sevgi, Şefkat Gibi Olumlu Duygularımızı Birbirimize Belli Etmekte Güçlük Çekeriz*” ifadesine çocukların , %29,1'i (n=37) aynen katılıyorum, %29,1'i (n=37) büyük ölçüde katılıyorum, %19,7'si (n=25) biraz katılıyorum, %22,0'ı (n=28) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize belli etmekte güçlük çekeriz” ifadesine ($\bar{x}=2,347$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Gelirimiz (ücret, Maaş) İhtiyaçlarımızı Karşılamaya Yetmiyor*” ifadesine çocukların , %20,5'i (n=26) aynen katılıyorum, %25,2'si (n=32) büyük ölçüde katılıyorum, %29,9'u (n=38) biraz katılıyorum, %24,4'ü (n=31) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “gelirimiz (ücret, maaş) ihtiyaçlarımızı karşılamaya yetmiyor” ifadesine ($\bar{x}=2,583$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Ailemiz, Bir Problemi Çözdükten Sonra, Bu Çözümün İşe Yarayıp Yaramadığını Tartışır*” ifadesine çocukların , %25,2'si (n=32) aynen katılıyorum, %20,5'i (n=26) büyük ölçüde katılıyorum, %32,3'ü (n=41) biraz katılıyorum, %22,0'ı (n=28) hiç

katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “ailemiz, bir problemi çözdükten sonra, bu çözümün işe yarayıp yaramadığını tartışır” ifadesine ($\bar{x}=2,512$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Bizim Ailede Herkes Kendini Düşünür*” ifadesine çocukların , %11,0'ı (n=14) aynen katılıyorum, %15,0'ı (n=19) büyük ölçüde katılıyorum, %15,7'si (n=20) biraz katılıyorum, %58,3'ü (n=74) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “bizim ailede herkes kendini düşünür” ifadesine ($\bar{x}=3,213$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Duygularımızı Birbirimize Açıkça Söyleyebiliriz*” ifadesine çocukların , %31,5'i (n=40) aynen katılıyorum, %25,2'si (n=32) büyük ölçüde katılıyorum, %28,3'ü (n=36) biraz katılıyorum, %15,0'ı (n=19) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “duygularımızı birbirimize açıkça söyleyebiliriz” ifadesine ($\bar{x}=2,268$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Evimizde Banyo Ve Tuvalet Bir Türü Temiz Durmaz*” ifadesine çocukların , %60,6'sı (n=77) aynen katılıyorum, %19,7'si (n=25) büyük ölçüde katılıyorum, %11,0'ı (n=14) biraz katılıyorum, %8,7'si (n=11) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “evimizde banyo ve tuvalet bir türlü temiz durmaz” ifadesine çok ($\bar{x}=1,677$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Aile İçinde Birbirimize Sevgimizi Göstermeyiz*” ifadesine çocukların , %48,8'i (n=62) aynen katılıyorum, %22,8'i (n=29) büyük ölçüde katılıyorum, %12,6'sı (n=16) biraz katılıyorum, %15,7'si (n=20) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “aile içinde birbirimize sevgimizi göstermeyiz” ifadesine ($\bar{x}=1,953$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Evde Herkes Her İstedğini Birbirinin Yüzüne Söyleyebilir*” ifadesine çocukların , %22,0'ı (n=28) aynen katılıyorum, %27,6'sı (n=35) büyük ölçüde katılıyorum, %25,2'si (n=32) biraz katılıyorum, %25,2'si (n=32) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “evde herkes her istediğini birbirinin yüzüne söyleyebilir” ifadesine ($\bar{x}=2,535$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Ailemizde, Her Birimizin Belirli Görev Ve Sorumlulukları Vardır*” ifadesine çocukların , %34,6'sı (n=44) aynen katılıyorum, %21,3'ü (n=27) büyük ölçüde katılıyorum, %22,8'i (n=29) biraz katılıyorum, %21,3'ü (n=27) hiç katılmıyorum

yanıtını vermiştir. Çocukların “ailemizde, her birimizin belirli görev ve sorumlulukları vardır” ifadesine ($\bar{x}=2,307$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Aile İçinde Genellikle Birbirimizle Pek İyi Geçinemeyiz*” ifadesine çocukların , %48,0'ı (n=61) aynen katılıyorum, %18,9'u (n=24) büyük ölçüde katılıyorum, %18,1'i (n=23) biraz katılıyorum, %15,0'ı (n=19) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “aile içinde genellikle birbirimizle pek iyi geçinemeyiz” ifadesine ($\bar{x}=2,000$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Ailemizde Sert-kötü Davranışlar Ancak Belli Durumlarda Gösterilir*” ifadesine çocukların , %24,4'ü (n=31) aynen katılıyorum, %22,0'ı (n=28) büyük ölçüde katılıyorum, %26,8'i (n=34) biraz katılıyorum, %26,8'i (n=34) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “ailemizde sert-kötü davranışlar ancak belli durumlarda gösterilir” ifadesine ($\bar{x}=2,559$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Ancak Hepimizi İlgilendiren Bir Durum Olduğu Zaman Birbirimizin İşine Karışırız*” ifadesine çocukların , %25,2'si (n=32) aynen katılıyorum, %30,7'si (n=39) büyük ölçüde katılıyorum, %16,5'i (n=21) biraz katılıyorum, %27,6'sı (n=35) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “ancak hepimizi ilgilendiren bir durum olduğu zaman birbirimizin işine karışırız” ifadesine ($\bar{x}=2,465$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Aile İçinde Birbirimizle İlgilenmeye Pek Zaman Bulamıyoruz*” ifadesine çocukların , %35,4'ü (n=45) aynen katılıyorum, %25,2'si (n=32) büyük ölçüde katılıyorum, %25,2'si (n=32) biraz katılıyorum, %14,2'si (n=18) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “aile içinde birbirimizle ilgilenmeye pek zaman bulamıyoruz” ifadesine ($\bar{x}=2,181$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Evde Genellikle Söylediklerimizle, Söylemek İstediklerimiz Birbirinden Farklıdır*” ifadesine çocukların , %26,0'ı (n=33) aynen katılıyorum, %35,4'ü (n=45) büyük ölçüde katılıyorum, %22,8'i (n=29) biraz katılıyorum, %15,7'si (n=20) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “evde genellikle söylediklerimizle, söylemek istediklerimiz birbirinden farklıdır” ifadesine ($\bar{x}=2,284$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Aile İçinde Birbirimize Hoşgörülü Davranınız*” ifadesine çocukların , %37,0'ı (n=47) aynen katılıyorum, %33,1'i (n=42) büyük ölçüde katılıyorum, %15,7'si (n=20) biraz katılıyorum, %14,2'si (n=18) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “aile içinde birbirimize hoşgörülü davranınız” ifadesine ($\bar{x}=2,071$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Evde Birbirimize, Ancak Sonunda Kişisel Bir Yarar Sağlayacak İlgî Gösteririz*” ifadesine çocukların , %34,6'sı (n=44) aynen katılıyorum, %28,3'ü (n=36) büyük ölçüde katılıyorum, %21,3'ü (n=27) biraz katılıyorum, %15,7'si (n=20) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “evde birbirimize, ancak sonunda kişisel bir yarar sağlayacak ilgi gösteririz” ifadesine ($\bar{x}=2,181$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Ailemizde Bir Dert Varsa, Kendi İçimizde Hallederiz*” ifadesine çocukların , %44,1'i (n=56) aynen katılıyorum, %26,8'i (n=34) büyük ölçüde katılıyorum, %15,7'si (n=20) biraz katılıyorum, %13,4'ü (n=17) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “ailemizde bir dert varsa, kendi içimizde hallederiz” ifadesine ($\bar{x}=1,984$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Ailemizde Sevgi Ve Şefkat Gibi Güzel Duygular İkinci Plandadır*” ifadesine çocukların , %41,7'si (n=53) aynen katılıyorum, %26,8'i (n=34) büyük ölçüde katılıyorum, %17,3'ü (n=22) biraz katılıyorum, %14,2'si (n=18) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “ailemizde sevgi ve şefkat gibi güzel duygular ikinci plandadır” ifadesine ($\bar{x}=2,039$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Ev İşlerinin Kimler Tarafından Yapılacağını Hep Birlikte Konuşarak Kararlaştırırız*” ifadesine çocukların , %42,5'i (n=54) aynen katılıyorum, %22,0'ı (n=28) büyük ölçüde katılıyorum, %13,4'ü (n=17) biraz katılıyorum, %22,0'ı (n=28) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “ev işlerinin kimler tarafından yapılacağını hep birlikte konuşarak kararlaştırırız” ifadesine ($\bar{x}=2,150$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Ailemizde Herhangi Bir Şeye Karar Vermek Her Zaman Sorun Olur*” ifadesine çocukların , %42,5'i (n=54) aynen katılıyorum, %22,8'i (n=29) büyük ölçüde katılıyorum, %23,6'sı (n=30) biraz katılıyorum, %11,0'ı (n=14) hiç katılmıyorum

yanıtını vermiştir. Çocukların “ailemizde herhangi bir şeye karar vermek her zaman sorun olur” ifadesine ($\bar{x}=2,032$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Bizim Evdekiler Sadece Bir Çıkarları Olduğu Zaman Birbirlerine İlgı Gösterir*” ifadesine çocukların , %53,5'i (n=68) aynen katılıyorum, %12,6'sı (n=16) büyük ölçüde katılıyorum, %22,8'i (n=29) biraz katılıyorum, %11,0'ı (n=14) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “bizim evdekiler sadece bir çıkarları olduğu zaman birbirlerine ilgi gösterir” ifadesine ($\bar{x}=1,913$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Evde Birbirimize Karşı Açık Sözlüyüzdür*” ifadesine çocukların , %31,5'i (n=40) aynen katılıyorum, %31,5'i (n=40) büyük ölçüde katılıyorum, %27,6'sı (n=35) biraz katılıyorum, %9,4'ü (n=12) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “evde birbirimize karşı açık sözlüyüzdür” ifadesine ($\bar{x}=2,150$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Ailemizde Hiçbir Kural Yoktur*” ifadesine çocukların , %37,0'ı (n=47) aynen katılıyorum, %21,3'ü (n=27) büyük ölçüde katılıyorum, %24,4'ü (n=31) biraz katılıyorum, %17,3'ü (n=22) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “ailemizde hiçbir kural yoktur” ifadesine ($\bar{x}=2,221$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Evde Birinden Bir Şey Yapması İstendiğinde Mutlaka Takip Edilmesi Ve Kendisine Hatırlatılması Gerekir*” ifadesine çocukların , %25,2'si (n=32) aynen katılıyorum, %30,7'si (n=39) büyük ölçüde katılıyorum, %20,5'i (n=26) biraz katılıyorum, %23,6'sı (n=30) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “evde birinden bir şey yapması istendiğinde mutlaka takip edilmesi ve kendisine hatırlatılması gerekir” ifadesine ($\bar{x}=2,425$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Aile İçinde, Herhangi Bir Sorunun (problemin) Nasıl Çözüleceği Hakkında Kolayca Karar Verebiliriz*” ifadesine çocukların , %33,1'i (n=42) aynen katılıyorum, %33,9'u (n=43) büyük ölçüde katılıyorum, %25,2'si (n=32) biraz katılıyorum, %7,9'u (n=10) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “aile içinde, herhangi bir sorunun (problemin) nasıl çözüleceği hakkında kolayca karar verebiliriz” ifadesine ($\bar{x}=2,079$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Evde Kurallara Uyulmadığı Zaman Ne Olacağını Bilmeyiz*” ifadesine çocukların , %26,8'i (n=34) aynen katılıyorum, %25,2'si (n=32) büyük ölçüde katılıyorum, %28,3'ü

(n=36) biraz katılıyorum, %19,7'si (n=25) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “evde kurallara uyulmadığı zaman ne olacağını bilmeyiz” ifadesine ($\bar{x}=2,409$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Bizim Evde Aklınıza Gelen Her Şey Olabilir*” ifadesine çocukların , %41,7'si (n=53) aynen katılıyorum, %23,6'sı (n=30) büyük ölçüde katılıyorum, %18,9'u (n=24) biraz katılıyorum, %15,7'si (n=20) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “bizim evde aklınıza gelen her şey olabilir” ifadesine ($\bar{x}=2,087$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Sevgi, Şefkat Gibi Olumlu Duygularımızı Birbirimize İfade Edebiliriz*” ifadesine çocukların , %40,2'si (n=51) aynen katılıyorum, %25,2'si (n=32) büyük ölçüde katılıyorum, %22,8'i (n=29) biraz katılıyorum, %11,8'i (n=15) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize ifade edebiliriz” ifadesine ($\bar{x}=2,063$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Ailede Her Türü Problemin Üstesinden Gelebiliriz*” ifadesine çocukların , %37,8'i (n=48) aynen katılıyorum, %34,6'sı (n=44) büyük ölçüde katılıyorum, %20,5'i (n=26) biraz katılıyorum, %7,1'i (n=9) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “ailede her türlü problemin üstesinden gelebiliriz” ifadesine ($\bar{x}=1,969$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Evde Birbirimizle Pek İyi Geçinemeyiz*” ifadesine çocukların , %44,9'u (n=57) aynen katılıyorum, %25,2'si (n=32) büyük ölçüde katılıyorum, %17,3'ü (n=22) biraz katılıyorum, %12,6'sı (n=16) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “evde birbirimizle pekiyi geçinemeyiz” ifadesine ($\bar{x}=1,976$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Sinirlenince Birbirimize Küseriz*” ifadesine çocukların , %33,9'u (n=43) aynen katılıyorum, %29,1'i (n=37) büyük ölçüde katılıyorum, %21,3'ü (n=27) biraz katılıyorum, %15,7'si (n=20) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “sinirlenince birbirimize küseriz” ifadesine ($\bar{x}=2,189$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Ailede Bize Verilen Görevler Pek Hoşumuza Gitmez Çünkü Genellikle Umduğumuz Görevler Verilmez*” ifadesine çocukların , %43,3'ü (n=55) aynen katılıyorum, %29,9'u (n=38) büyük ölçüde katılıyorum, %15,7'si (n=20) biraz katılıyorum, %11,0'ı (n=14) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “ailede

bize verilen görevler pek hoşumuza gitmez çünkü genellikle umduğumuz görevler verilmez” ifadesine ($\bar{x}=1,945$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Kötü Bir Niyetle Olmasa Da Evde Birbirimizin Hayatına Çok Karışıyoruz*” ifadesine çocukların , %18,1'i (n=23) aynen katılıyorum, %37,0'ı (n=47) büyük ölçüde katılıyorum, %26,0'ı (n=33) biraz katılıyorum, %18,9'u (n=24) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “kötü bir niyetle olmasa da evde birbirimizin hayatına çok karışıyoruz” ifadesine ($\bar{x}=2,457$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Ailemizde Kişiler Herhangi Bir Tehlike Karşısında (yangın, kaza Gibi) Ne Yapacaklarını Bilirler, Çünkü Böyle Durumlarda Ne Yapılacağı Aramızda Konuşulmuş Ve Belirlenmiştir*” ifadesine çocukların , %29,9'u (n=38) aynen katılıyorum, %24,4'ü (n=31) büyük ölçüde katılıyorum, %27,6'sı (n=35) biraz katılıyorum, %18,1'i (n=23) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “ailemizde kişiler herhangi bir tehlike karşısında (yangın, kaza gibi) ne yapacaklarını bilirler, çünkü böyle durumlarda ne yapılacağı aramızda konuşulmuş ve belirlenmiştir” ifadesine ($\bar{x}=2,339$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Aile İçinde Birbirimize Güveniriz*” ifadesine çocukların , %39,4'ü (n=50) aynen katılıyorum, %33,1'i (n=42) büyük ölçüde katılıyorum, %14,2'si (n=18) biraz katılıyorum, %13,4'ü (n=17) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “aile içinde birbirimize güveniriz” ifadesine ($\bar{x}=2,016$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Ağlamak İstedüğümüzde, Birbirimizden Çekinmeden Rahatlıkla Ağlayabiliriz*” ifadesine çocukların , %22,0'ı (n=28) aynen katılıyorum, %27,6'sı (n=35) büyük ölçüde katılıyorum, %29,1'i (n=37) biraz katılıyorum, %21,3'ü (n=27) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “ağlamak istediğimizde, birbirimizden çekinmeden rahatlıkla ağlayabiliriz” ifadesine ($\bar{x}=2,496$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*İşimize (okulumuza) Yetişmekte Güçlük Çekiyoruz*” ifadesine çocukların , %28,3'ü (n=36) aynen katılıyorum, %26,0'ı (n=33) büyük ölçüde katılıyorum, %25,2'si (n=32) biraz katılıyorum, %20,5'i (n=26) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “işimize (okulumuza) yetişmekte güçlük çekiyoruz” ifadesine ($\bar{x}=2,378$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Aile İçinde Birisi, Hoşlanmadığımız Bir Şey Yaptığında Ona Bunu Açıkça Söyleriz” ifadesine çocukların , %29,1'i (n=37) aynen katılıyorum, %29,9'u (n=38) büyük ölçüde katılıyorum, %29,9'u (n=38) biraz katılıyorum, %11,0'ı (n=14) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “aile içinde birisi, hoşlanmadığımız bir şey yaptığında ona bunu açıkça söyleriz” ifadesine ($\bar{x}=2,228$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Problemimizi Çözmek İçin Ailecek Çeşitli Yollar Bulmaya Çalışırız” ifadesine çocukların , %29,1'i (n=37) aynen katılıyorum, %32,3'ü (n=41) büyük ölçüde katılıyorum, %20,5'i (n=26) biraz katılıyorum, %18,1'i (n=23) hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların “problemimizi çözmek için ailecek çeşitli yollar bulmaya çalışırız” ifadesine ($\bar{x}=2,276$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Katılımcıların ADÖ' ne verdikleri cevapların 1 ve 4 arasındaki (1= sağlıklı ve 4 = sağlıksız) değerlendirmeye göregenelde 2 ve 3 arasındaki değerlerde olması aile işlevlerinin sağlıksız olma yönünde ilerlediğini göstermektedir. Ancak alt ölçeklerinin puan ortalamaları ve sosyo- demografik özellikler ile alt ölçeklerin ilişkilerinin tek tek değerlendirilmesi daha sağlıklı bir sonuca ulaşılması açısından önemli olacaktır.

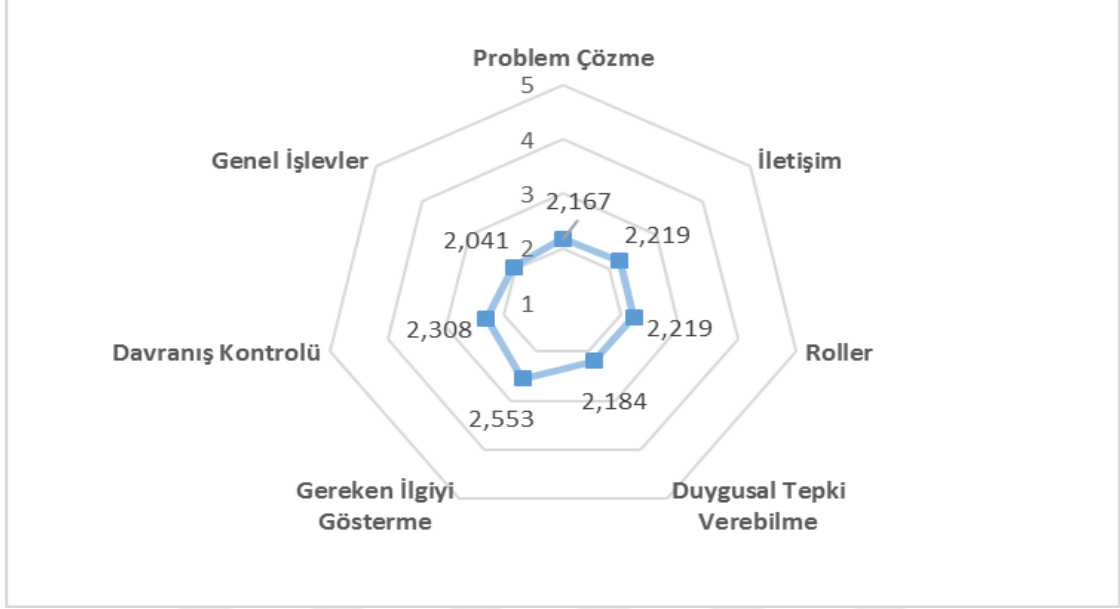
Tablo 6. Aile Değerlendirme Puan Ortalamaları

	N	Ort	Ss	Min.	Max.
Problem Çözme	127	2,167	0,587	1,000	4,000
İletişim	127	2,219	0,438	1,000	3,220
Roller	127	2,219	0,421	1,180	3,270
Duygusal Tepki Verebilme	127	2,184	0,575	1,000	3,500
Gereken İlgii Gösterme	127	2,553	0,478	1,290	3,570
Davranış Kontrolü	127	2,308	0,329	1,440	3,220
Genel İşlevler	127	2,041	0,541	1,000	3,080

Çocukların “problem çözme” ortalaması $2,167\pm 0,587$ (Min=1; Maks=4), “iletişim” ortalaması $2,219\pm 0,438$ (Min=1; Maks=3.22), “roller” ortalaması $2,219\pm 0,421$ (Min=1.18; Maks=3.27), “duygusal tepki verebilme” ortalaması $2,184\pm 0,575$ (Min=1;

Maks=3.5), “gereken ilgiyi gösterme” ortalaması $2,553 \pm 0,478$ (Min=1.29; Maks=3.57), “davranış kontrolü” ortalaması $2,308 \pm 0,329$ (Min=1.44; Maks=3.22), “genel işlevler” ortalaması $2,041 \pm 0,541$ (Min=1; Maks=3.08), olarak saptanmıştır.

Şekil 2. Aile Değerlendirme Puan Ortalamaları

Tablo 7. Aile Değerlendirme Puanları Arasında Korelasyon Analizi

		Problem Çözme	İletişim	Roller	Duygusal Tepki Verebilme	Gereken İlgiyi Gösterme	Davranış Kontrolü	Genel İşlevler
Problem Çözme	r	1,000						
	p	0,000						
İletişim	r	0,474**	1,000					
	p	0,000	0,000					
Roller	r	0,364**	0,464**	1,000				
	p	0,000	0,000	0,000				
Duygusal Tepki Verebilme	r	0,298**	0,497**	0,609**	1,000			
	p	0,001	0,000	0,000	0,000			

Tablo 7. Aile Değerlendirme Puanları Arasında Korelasyon Analizi (devamı)

Gereken İlgiyi Gösterme	r	-0,081	0,377**	0,407**	0,460**	1,000		
	p	0,366	0,000	0,000	0,000	0,000		
Davranış Kontrolü	r	0,283**	0,202*	0,313**	0,284**	0,144	1,000	
	p	0,001	0,023	0,000	0,001	0,107	0,000	
Genel İşlevler	r	0,505**	0,594**	0,624**	0,624**	0,361**	0,361**	1,000
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000

* $<0,05$; ** $<0,01$

Problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler, arasında korelasyon analizleri incelendiğinde;

- İletişim ile problem çözme arasında $r=0.474$ pozitif ($p=0,000<0.05$),
- Roller ile problem çözme arasında $r=0.364$ pozitif ($p=0,000<0.05$),
- Roller ile iletişim arasında $r=0.464$ pozitif ($p=0,000<0.05$),
- Duygusal tepki verebilme ile problem çözme arasında $r=0.298$ pozitif ($p=0,001<0.05$),
- Duygusal tepki verebilme ile iletişim arasında $r=0.497$ pozitif ($p=0,000<0.05$),
- Duygusal tepki verebilme ile roller arasında $r=0.609$ pozitif ($p=0,000<0.05$),
- Gereken ilgiyi gösterme ile iletişim arasında $r=0.377$ pozitif ($p=0,000<0.05$),
- Gereken ilgiyi gösterme ile roller arasında $r=0.407$ pozitif ($p=0,000<0.05$),
- Gereken ilgiyi gösterme ile duygusal tepki verebilme arasında $r=0.46$ pozitif ($p=0,000<0.05$),
- Davranış kontrolü ile problem çözme arasında $r=0.283$ pozitif ($p=0,001<0.05$),
- Davranış kontrolü ile iletişim arasında $r=0.202$ pozitif ($p=0,023<0.05$),
- Davranış kontrolü ile roller arasında $r=0.313$ pozitif ($p=0,000<0.05$),
- Davranış kontrolü ile duygusal tepki verebilme arasında $r=0.284$ pozitif ($p=0,001<0.05$),
- Genel işlevler ile problem çözme arasında $r=0.505$ pozitif ($p=0,000<0.05$),

- Genel işlevler ile iletişim arasında $r=0.594$ pozitif ($p=0,000<0.05$),
- Genel işlevler ile roller arasında $r=0.624$ pozitif ($p=0,000<0.05$),
- Genel işlevler ile duygusal tepki verebilme arasında $r=0.624$ pozitif ($p=0,000<0.05$),
- Genel işlevler ile gereken ilgiyi gösterme arasında $r=0.361$ pozitif ($p=0,000<0.05$),
- Genel işlevler ile davranış kontrolü arasında $r=0.361$ pozitif ($p=0,000<0.05$) ilişki bulunmuştur. Diğer değişkenler arasındaki ilişkiler istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 8. Aile Değerlendirme Puanlarının Algılanan Aile Gelirine Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Problem Çözme	Çok Düşük	21	2,238	0,323	2,099	0,104	
	Düşük	22	2,333	0,573			
	Orta	62	2,038	0,574			
	İyi	22	2,296	0,765			
İletişim	Çok Düşük	21	2,471	0,375	4,329	0,006	1>3
	Düşük	22	2,278	0,339			
	Orta	62	2,100	0,437			
	İyi	22	2,253	0,485			
Roller	Çok Düşük	21	2,333	0,377	1,890	0,135	
	Düşük	22	2,203	0,364			
	Orta	62	2,142	0,468			
	İyi	22	2,343	0,337			
Duygusal Tepki Verebilme	Çok Düşük	21	2,421	0,539	1,631	0,186	
	Düşük	22	2,144	0,515			
	Orta	62	2,108	0,569			
	İyi	22	2,212	0,651			

Tablo 8. Aile Değerlendirme Puanlarının Algılanan Aile Gelirine Göre Ortalamaları (devamı)

Gereken İlgiyi Gösterme	Çok Düşük	21	2,646	0,398	0,917	0,435	
	Düşük	22	2,520	0,468			
	Orta	62	2,498	0,500			
	İyi	22	2,656	0,494			
Davranış Kontrolü	Çok Düşük	21	2,376	0,275	3,247	0,024	4>3
	Düşük	22	2,303	0,374			
	Orta	62	2,231	0,325			
	İyi	22	2,465	0,288			
Genel İşlevler	Çok Düşük	21	2,337	0,461	3,072	0,030	1>3
	Düşük	22	2,068	0,450			
	Orta	62	1,934	0,562			
	İyi	22	2,034	0,557			

Algılanan aile gelirine göre iletişim anlamlı farklılık göstermektedir($F=4,329$; $p=0,006<0.05$). Farkın nedeni; algılanan aile geliri çok düşük olanların iletişim puanlarının ($\bar{x}=2,471$), algılanan aile geliri orta olanların iletişim puanlarından ($\bar{x}=2,100$) yüksek olmasıdır. Aile geliri yükseldikçe aile içi iletişimin kalitesinin de arttığı anlaşılmaktadır.

Algılanan aile gelirine göre davranış kontrolü anlamlı farklılık göstermektedir($F=3,247$; $p=0,024<0.05$). Farkın nedeni; algılanan aile geliri iyi olanların davranış kontrolü puanlarının ($\bar{x}=2,465$), algılanan aile geliri orta olanların davranış kontrolü puanlarından ($\bar{x}=2,231$) yüksek olmasıdır. Davranış kontrolü aile bireyleri arasındaki standartların belirlenmesi ve disiplin ile ilgili kontrolleri ölçmektedir. Buradan çıkan sonuca göre aile geliri en yüksek ve en düşük olduğu durumlarda aile içi davranış kontrolü, disiplin veya ailedeki standartlarda zayıflama

görülmektedir. En sağlıklı işlevin olduğu gelir türünün ise orta gelir olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Algılanan aile gelirine göre genel işlevler anlamlı farklılık göstermektedir($F=3,072$; $p=0,030<0,05$). Farkın nedeni; algılanan aile geliri çok düşük olanların genel işlevler puanlarının ($\bar{x}=2,337$), algılanan aile geliri orta olanların genel işlevler puanlarından ($\bar{x}=1,934$) yüksek olmasıdır. Ailenin genel işlevleri için aile geliri düştükçe sağlıksızlığa doğru gittiğini göstermektedir.

Çocukların problem çözme, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme puanları algılanan aile geliri değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir($p>0,05$).

Tablo 9. Aile Değerlendirme Puanlarının Baba Mesleğine Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	P
Problem Çözme	Çalışmıyor	22	2,356	0,455	1,760	0,141
	Memur-emekli	13	2,269	0,692		
	Esnaf-tüccar	19	2,000	0,598		
	Çiftçi-işçi	19	2,316	0,468		
	Diğer	54	2,071	0,623		
İletişim	Çalışmıyor	22	2,369	0,360	1,512	0,203
	Memur-emekli	13	2,214	0,601		
	Esnaf-tüccar	19	2,246	0,311		
	Çiftçi-işçi	19	2,298	0,381		
	Diğer	54	2,121	0,468		
Roller	Çalışmıyor	22	2,310	0,449	1,436	0,226
	Memur-emekli	13	2,350	0,423		
	Esnaf-tüccar	19	2,292	0,337		
	Çiftçi-işçi	19	2,225	0,378		
	Diğer	54	2,123	0,442		

Tablo 9. Aile Değerlendirme Puanlarının Baba Mesleğine Göre Ortalamaları (devamı)

Duygusal Tepki Verebilme	Çalışmıyor	22	2,288	0,607	2,253	0,067
	Memur-emekli	13	2,282	0,640		
	Esnaf-tüccar	19	2,439	0,488		
	Çiftçi-işçi	19	2,175	0,526		
	Diğer	54	2,031	0,564		
Gereken İlgiyi Gösterme	Çalışmıyor	22	2,578	0,398	0,665	0,618
	Memur-emekli	13	2,506	0,472		
	Esnaf-tüccar	19	2,669	0,608		
	Çiftçi-işçi	19	2,624	0,470		
	Diğer	54	2,489	0,467		
Davranış Kontrolü	Çalışmıyor	22	2,354	0,357	0,445	0,776
	Memur-emekli	13	2,325	0,378		
	Esnaf-tüccar	19	2,281	0,229		
	Çiftçi-işçi	19	2,368	0,306		
	Diğer	54	2,274	0,349		
Genel İşlevler	Çalışmıyor	22	2,129	0,487	2,048	0,092
	Memur-emekli	13	2,160	0,609		
	Esnaf-tüccar	19	2,000	0,585		
	Çiftçi-işçi	19	2,272	0,483		
	Diğer	54	1,911	0,528		

Çocukların problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler puanları baba mesleği değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir($p>0.05$).

Tablo.10 Aile Değerlendirme Puanlarının Aile Türüne Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	T	p
Problem Çözme	Çekirdek	71	2,124	0,643	-0,912	0,350
	Geniş	56	2,220	0,509		
İletişim	Çekirdek	71	2,177	0,494	-1,216	0,208
	Geniş	56	2,272	0,351		
Roller	Çekirdek	71	2,182	0,434	-1,123	0,264
	Geniş	56	2,266	0,402		
Duygusal Tepki Verebilme	Çekirdek	71	2,087	0,593	-2,171	0,032
	Geniş	56	2,307	0,531		
Gereken İlgiyi Gösterme	Çekirdek	71	2,549	0,496	-0,109	0,913
	Geniş	56	2,559	0,459		
Davranış Kontrolü	Çekirdek	71	2,254	0,331	-2,127	0,035
	Geniş	56	2,377	0,317		
Genel İşlevler	Çekirdek	71	1,938	0,539	-2,478	0,015
	Geniş	56	2,173	0,519		

Çocukların aile türüne göre duygusal tepki verebilme puanları anlamlı farklılık göstermektedir($t_{(125)}=-2.171$; $p=0.032<0,05$). Geniş aileye sahip olanların duygusal tepki verebilme puanları ($\bar{x}=2,307$), çekirdek ailesi olanların duygusal tepki verebilme puanlarından ($\bar{x}=2,087$) yüksek bulunmuştur. Duygusal tepki verebilme, aile üyelerinin birbirlerine duygularını açıkça ifade etme becerilerini içerir. Bu tabloya göre geniş aile üyesi olan katılımcıların birbirlerine duygularını açıkça ifade edebilme özelliği, çekirdek aile içinde bulunan katılımcılara göre daha zayıftır.

Çocukların aile türüne göre davranış kontrolü puanları anlamlı farklılık göstermektedir($t_{(125)}=-2.127$; $p=0.035<0,05$). Geniş ailesi olanların davranış kontrolü puanları ($\bar{x}=2,377$), çekirdek ailesi olanların davranış kontrolü puanlarından ($\bar{x}=2,254$) yüksek bulunmuştur. Kalabalık içindeki aile içi disiplin veya kuralların belli

standartlara bağlanması özelliği çekirdek aileye göre daha sağlıksız bir ilişki içermektedir.

Çocukların aile türüne göre genel işlevler puanları anlamlı farklılık göstermektedir($t_{(125)}=-2.478$; $p=0.015<0,05$). Geniş ailesi olanların genel işlevler puanları ($\bar{x}=2,173$), çekirdek ailesi olanların genel işlevler puanlarından ($\bar{x}=1,938$) yüksek bulunmuştur. Geniş ailenin puanının yüksek çıkması çekirdek aileye göre daha zayıf ailevi işlevler içerdiğinin göstergesidir.

Çocukların problem çözme, iletişim, roller, gereken ilgiyi gösterme puanları aile türü değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 11. Aile Değerlendirme Puanlarının Anne Baba Birlikteliğine Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	T	P
Problem Çözme	Birlikte Yaşıyor	103	2,165	0,614	-0,064	0,949
	Ayrı Yaşıyor	24	2,174	0,467		
İletişim	Birlikte Yaşıyor	103	2,219	0,456	0,014	0,989
	Ayrı Yaşıyor	24	2,218	0,355		
Roller	Birlikte Yaşıyor	103	2,237	0,432	1,019	0,310
	Ayrı Yaşıyor	24	2,140	0,368		
Duygusal Tepki Verebilme	Birlikte Yaşıyor	103	2,157	0,569	-1,088	0,279
	Ayrı Yaşıyor	24	2,299	0,598		
Gerekten İlgiyi Gösterme	Birlikte Yaşıyor	103	2,560	0,490	0,336	0,737
	Ayrı Yaşıyor	24	2,524	0,429		
Davranış Kontrolü	Birlikte Yaşıyor	103	2,299	0,330	-0,647	0,519
	Ayrı Yaşıyor	24	2,347	0,328		
Genel İşlevler	Birlikte Yaşıyor	103	2,035	0,555	-0,282	0,779
	Ayrı Yaşıyor	24	2,069	0,484		

Çocukların problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler puanları anne baba birlikteliği değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 12. Aile Değerlendirme Puanlarının Anne Mesleğine Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	t	P
Problem Çözme	Ev Hanımı Ve Emekli	110	2,150	0,586	-0,813	0,418
	Çalışan	17	2,275	0,604		
İletişim	Ev Hanımı Ve Emekli	110	2,207	0,448	-0,762	0,448
	Çalışan	17	2,294	0,364		
Roller	Ev Hanımı Ve Emekli	110	2,207	0,428	-0,789	0,432
	Çalışan	17	2,294	0,374		
Duygusal Tepki Verebilme	Ev Hanımı Ve Emekli	110	2,182	0,571	-0,095	0,925
	Çalışan	17	2,196	0,616		
Gereken İlgiyi Gösterme	Ev Hanımı Ve Emekli	110	2,565	0,487	0,689	0,492
	Çalışan	17	2,479	0,416		
Davranış Kontrolü	Ev Hanımı Ve Emekli	110	2,304	0,333	-0,340	0,734
	Çalışan	17	2,333	0,309		
Genel İşlevler	Ev Hanımı Ve Emekli	110	2,029	0,530	-0,664	0,508
	Çalışan	17	2,123	0,619		

Çocukların problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler puanları anne mesleği değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 13. Aile Değerlendirme Puanlarının Babanın Fiziksel Şiddet Uygulama Durumuna Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	t	P
Problem Çözme	Yok	103	2,154	0,604	-0,513	0,609
	Var	24	2,222	0,515		
İletişim	Yok	103	2,180	0,437	-2,084	0,039
	Var	24	2,384	0,409		
Roller	Yok	103	2,184	0,437	-1,989	0,049
	Var	24	2,371	0,304		
Duygusal Tepki Verebilme	Yok	103	2,152	0,581	-1,288	0,200
	Var	24	2,319	0,536		
Gereken İlgiyi Gösterme	Yok	103	2,512	0,492	-2,060	0,041
	Var	24	2,732	0,370		
Davranış Kontrolü	Yok	103	2,303	0,340	-0,342	0,733
	Var	24	2,329	0,287		
Genel İşlevler	Yok	103	2,003	0,537	-1,656	0,100
	Var	24	2,205	0,539		

Çocukların babanın fiziksel şiddet uygulama durumuna göre iletişim puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($t_{(125)}=-2.084$; $p=0.039<0,05$). Babası fiziksel şiddet uygulayanların iletişim puanları ($\bar{x}=2,384$), Babası fiziksel şiddet uygulamayanların iletişim puanlarından ($\bar{x}=2,180$) yüksek bulunmuştur. Şiddetin var olduğu aile içi iletişim frekansları şiddet olmayan ailelere göre daha yüksek çıkmıştır. Aile içi iletişim bağı şiddet olmayan ailelerde daha kuvvetlidir.

Çocukların babanın fiziksel şiddet uygulama durumuna göre roller puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($t_{(125)}=-1.989$; $p=0.049<0,05$). Babası fiziksel şiddet uygulayanların roller puanları ($\bar{x}=2,371$), Babası sözel fiziksel uygulamayanların roller puanlarından ($\bar{x}=2,184$) yüksek bulunmuştur. Tabloya göre Babanın fiziksel şiddet

uyguladığına şahit olunan ailelerin rol dağılımı ve üstlenilen rollerin sorumluluğu, şiddetin olmadığı aileye göre daha sağlıklı bir seyir izlemektedir.

Çocukların babanın fiziksel şiddet uygulama durumuna göre gereken ilgiyi gösterme puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($t_{(125)}=-2.060$; $p=0.041<0,05$). Babası fiziksel şiddet uygulayanların gereken ilgiyi gösterme puanları ($\bar{x}=2,732$), Babası fiziksel şiddet uygulamayanların gereken ilgiyi gösterme puanlarından ($\bar{x}=2,512$) yüksek bulunmuştur. Puanın yüksek olması fiziksel şiddetin var olduğu ailelerinin daha zayıf işlevlere sahip olduğunu göstermektedir. Yani fiziksel şiddetin olduğu ailelerde üyeler birbirlerine gereken ilgiyi gösterme konusunda işlevsel özellikler göstermemektedir.

Çocukların problem çözme, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü, genel işlevler puanları babanın fiziksel şiddet uygulama durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 14. Aile Değerlendirme Puanlarının Babanın Sözel Şiddet Uygulama Durumuna Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	t	P
Problem Çözme	Yok	91	2,143	0,642	-0,725	0,388
	Var	36	2,227	0,418		
İletişim	Yok	91	2,170	0,450	-2,030	0,044
	Var	36	2,343	0,384		
Roller	Yok	91	2,173	0,422	-1,990	0,049
	Var	36	2,336	0,400		
Duygusal Tepki Verebilme	Yok	91	2,125	0,609	-1,864	0,037
	Var	36	2,333	0,449		
Gerekten İlgiyi Gösterme	Yok	91	2,506	0,502	-1,814	0,072
	Var	36	2,675	0,392		
Davranış Kontrolü	Yok	91	2,302	0,341	-0,346	0,730
	Var	36	2,324	0,302		

Tablo 14. Aile Değerlendirme Puanlarının Babanın Sözel Şiddet Uygulama Durumuna Göre Ortalamaları (devamı)

Genel İşlevler	Yok	91	1,993	0,564	-1,623	0,107
	Var	36	2,164	0,462		

Çocukların babanın sözel şiddet uygulama durumuna göre iletişim puanları anlamlı farklılık göstermektedir($t_{(125)}=-2.030$; $p=0.044<0,05$). Babası sözel şiddet uygulayanların iletişim puanları ($\bar{x}=2,343$), Babası sözel şiddet uygulamayanların iletişim puanlarından ($\bar{x}=2,170$) yüksek bulunmuştur. Burada sözel şiddetin var olduğu ailelerdeki iletişim yeteneğinin sözel şiddetin olmadığı ailelere göre daha zayıf ve sağlıklı olduğu belirtilmektedir.

Çocukların babanın sözel şiddet uygulama durumuna göre roller puanları anlamlı farklılık göstermektedir($t_{(125)}=-1.990$; $p=0.049<0,05$). Babası sözel şiddet uygulayanların roller puanları ($\bar{x}=2,336$), Babası sözel şiddet uygulamayanların roller puanlarından ($\bar{x}=2,173$) yüksek bulunmuştur. Aile içindeki rol dağılımı ve üstlenilen rollerin sorumluluğu bilinci, sözel şiddet uygulanan ailelerde sağlıklı bir gelişim oluşturmuştur.

Çocukların babanın sözel şiddet uygulama durumuna göre duygusal tepki verebilme puanları anlamlı farklılık göstermektedir($t_{(125)}=-1.864$; $p=0.037<0,05$). Babanın sözel şiddet uyguladığı duygusal tepki verebilme puanları ($\bar{x}=2,333$), babanın sözel şiddet uygulamadığı duygusal tepki verebilme puanlarından ($\bar{x}=2,125$) yüksek bulunmuştur. Yani babası sözel şiddet uygulayanların aile içindeki duygularını açıkça ifade edebilme yeteneği olumsuz etkilenmekte ve sözel şiddetin olmadığı ailelere göre daha kötü bir yeteneğe sahip olduğu belirtilmektedir.

Çocukların problem çözme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler puanları babanın sözel şiddet uygulama durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 15. Aile Değerlendirme Puanlarının Ceza Durumuna Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	T	P
Problem Çözme	Hükümlü	92	2,140	0,649	-0,845	0,292
	Tutuklu	35	2,238	0,378		
İletişim	Hükümlü	92	2,164	0,458	-2,312	0,022
	Tutuklu	35	2,362	0,347		
Roller	Hükümlü	92	2,206	0,424	-0,585	0,560
	Tutuklu	35	2,255	0,418		
Duygusal Tepki Verebilme	Hükümlü	92	2,125	0,587	-1,886	0,062
	Tutuklu	35	2,338	0,517		
Gereken İlgii Gösterme	Hükümlü	92	2,556	0,500	0,094	0,925
	Tutuklu	35	2,547	0,422		
Davranış Kontrolü	Hükümlü	92	2,313	0,342	0,268	0,789
	Tutuklu	35	2,295	0,299		
Genel İşlevler	Hükümlü	92	1,973	0,568	-2,356	0,008
	Tutuklu	35	2,221	0,417		

Çocukların ceza durumuna göre iletişim puanları anlamlı farklılık göstermektedir($t_{(125)}=-2.312$; $p=0.022<0,05$). Tutuklu olanların iletişim puanları ($\bar{x}=2,362$), hükümlü olanların iletişim puanlarından ($\bar{x}=2,164$) yüksek bulunmuştur. Tutuklu olanların aile içi iletişimleri hükümlü olanlara göre daha sağlıklı görünmektedir.

Çocukların ceza durumuna göre genel işlevler puanları anlamlı farklılık göstermektedir($t_{(125)}=-2.356$; $p=0.008<0,05$). Tutuklu olanların genel işlevler puanları ($\bar{x}=2,221$), hükümlü olanların genel işlevler puanlarından ($\bar{x}=1,973$) yüksek

bulunmuştur. Ailenin genel işlevleri açısından tutuklu olan çocukların aile işlevleri hükümlü olan çocukların aile işlevlerinden daha sağlıklıdır.

Çocukların problem çözme, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü puanları ceza durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 16. Aile Değerlendirme Puanlarının Ebeveynlerin Sağ Olma Durumuna Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	t	P
Problem Çözme	Anne Veya Baba Sağ	30	2,178	0,642	0,118	0,906
	Her İkisi De Sağ	97	2,163	0,573		
İletişim	Anne Veya Baba Sağ	30	2,174	0,434	-0,638	0,525
	Her İkisi De Sağ	97	2,233	0,440		
Roller	Anne Veya Baba Sağ	30	2,239	0,409	0,302	0,763
	Her İkisi De Sağ	97	2,213	0,427		
Duygusal Tepki Verebilme	Anne Veya Baba Sağ	30	2,172	0,594	-0,125	0,901
	Her İkisi De Sağ	97	2,187	0,571		
Gerekten İlgiyi Gösterme	Anne Veya Baba Sağ	30	2,405	0,470	-1,972	0,051
	Her İkisi De Sağ	97	2,599	0,473		
Davranış Kontrolü	Anne Veya Baba Sağ	30	2,404	0,323	1,840	0,068
	Her İkisi De Sağ	97	2,278	0,327		
Genel İşlevler	Anne Veya Baba Sağ	30	1,958	0,545	-0,962	0,338
	Her İkisi De Sağ	97	2,067	0,540		

Çocukların problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler puanları ebeveynlerin sağ olma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 17. Aile Değerlendirme Puanlarının Ebeveynlerin Öz Olma Durumuna Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	t	P
Problem Çözme	Anne Veya Baba üvey	7	2,214	1,070	0,220	0,906
	İkisinde Öz	120	2,164	0,554		
İletişim	Anne Veya Baba üvey	7	2,286	0,384	0,415	0,679
	İkisinde Öz	120	2,215	0,442		
Roller	Anne Veya Baba üvey	7	2,273	0,229	0,346	0,730
	İkisinde Öz	120	2,216	0,430		
Duygusal Tepki Verebilme	Anne Veya Baba üvey	7	2,071	0,429	-0,530	0,597
	İkisinde Öz	120	2,190	0,583		
Gereken İlgii Gösterme	Anne Veya Baba üvey	7	2,408	0,344	-0,826	0,410
	İkisinde Öz	120	2,562	0,484		
Davranış Kontrolü	Anne Veya Baba üvey	7	2,270	0,410	-0,314	0,754
	İkisinde Öz	120	2,310	0,326		
Genel İşlevler	Anne Veya Baba üvey	7	2,060	0,627	0,091	0,928
	İkisinde Öz	120	2,040	0,538		

Çocukların problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler puanları ebeveynlerin öz olma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 18. Aile Değerlendirme Puanlarının Yaşa Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Problem Çözme	12-15	29	2,029	0,542	-1,446	0,151
	16-18	98	2,208	0,596		
İletişim	12-15	29	2,287	0,372	0,961	0,338
	16-18	98	2,198	0,455		

Tablo 18. Aile Değerlendirme Puanlarının Yaşa Göre Ortalamaları (devamı)

Roller	12-15	29	2,279	0,400	0,872	0,385
	16-18	98	2,201	0,427		
Duygusal Tepki Verebilme	12-15	29	2,218	0,540	0,369	0,713
	16-18	98	2,174	0,587		
Gereken İlgii Gösterme	12-15	29	2,665	0,494	1,438	0,153
	16-18	98	2,520	0,471		
Davranış Kontrolü	12-15	29	2,253	0,306	-1,026	0,307
	16-18	98	2,324	0,336		
Genel İşlevler	12-15	29	2,037	0,490	-0,045	0,964
	16-18	98	2,043	0,557		

Çocukların problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler puanları yaş değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

6. TARTIŞMA

İnsanın diğerk canlılardan ayrılan en büyük özelliğı sosyal bir varlık olarak hayatını devam ettirebilme özelliğidir. Başka bir deyişle insan, sosyalleşme vasıtasıyla insan olma vasıflarını yerine getirmektedir. Sosyalleşme ise hayatın ilk evrelerinden başlayarak her aşamasında devam eden, her aşamaya etki eden bir süreçtir.

Dünyaya gelen her birey, sosyal hayatın çeşitli evrelerinden geçerek toplumun bir ferdi haline gelir. Toplum içinde sağlıklı ve başarılı bir fert olabilmesi için de ilk sosyal adımlarını attığı aile içinde topluma hazırlanır. Hiçbir şey bilmeden dünyaya gelen çocuk aile içinde öğrenme ve algılamalara başlar ve hayatı bu şekilde tanımlar. Bu sebeptendir ki her bireyin gelişimi üzerinde aile faktörlerinin güçlü bir etkisi bulunmaktadır.

Çeşitli sebeplerle hayatı olumsuzluklar içinde devam eden insanlar, sağlıklı gelişim basamaklarından bir veya birkaçından mahrum şekilde yaşamak zorunda kalmaktadırlar. Bu olumsuzluklara neden olan faktörler aile içinde gerçekleşmişse bundan en fazla etkilenecek olan, aile bireyleri içindeki en zayıf ve korunmaya muhtaç olan çocuklardır. Bu sağlıksız gelişmeler çocukları etkileyen boyuta vardığında hoş olmayan neticeler doğurabilmekte, çocukları suç mağduru veya suça sürüklenmiş vaziyetlerin içerisine düşürebilmektedir.

Türkiye ve dünyada suça sürüklenmiş çocuk sorunsalı, özellikle göç dalgalarının yaşandığı son yıllarda ülkelerin gündeminde yer almaktadır. Sayıları gittikçe artan suça sürüklenen çocuk vakaları, bu konuda acilen tedbirler alınması gereğini düşündürmektedir. Bu sebeple çocukları buna iten koşulları tespit edip onarmak ve çocukları suçtan korumak görevinin ilk ve en önemli ayağı olan aileleri bilinçlendirip güçlendirmek devlet politikaları ve projelerinde yer almalıdır.

Yapılan bu araştırmada çocuğun suç sayılabilecek eylemleri gerçekleştirmesinde ailenin etkisi incelenmiştir. Araştırmaya çocuğun tanımıyla başlanmış ve psikolojik açıdan incelendikten sonra hukuki haklarına değinilmiştir. Türk hukuk sisteminde korunmaya muhtaç çocuk ve suça sürüklenmiş çocuk kavramları üzerinden hukuki tanımları detaylarıyla ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise tamamen kanunla ihtilafa düşmüş çocukların suça sürüklenme nedenleri üzerinde durulmuştur. Araştırma, aile eksenini üzerinden ilerlediğinden bu bölümde ailesel nedenler daha geniş tutulmuştur. Yapılan literatür taramasında suçluluğun sebepleri detaylarıyla ele alınıp, önceki çalışmalardan da faydalanılmıştır.

Araştırmaya katılan çocukların öncelikle demografik özellikleri incelenmiştir. Yaş grubu dağılımında çocukların %77 gibi büyük bir oranın 16-18 yaş arasındaki çocukların oluşturduğu görülmüştür. Bunun da, çocuk suçluluğunda en yüksek orana sahip yaş grubu olan ergenlik dönemine denk geldiği bilinmektedir. Yapılan çalışmalar çocuk suçluluğunun genelde 13-19 yaş arasında arttığını göstermektedir.(Farrington 1992) Zirve yaşı ise 17 olduğu tespit edilmiştir (, Farrington 2003: 934-935; Moffit 1993: 674-701)

Sosyo-demografik özelliklerden bir diğeri baba mesleğine ilişkin sorudur. Seçenekler arasında en yüksek oran %42,5 ile 'diğer' seçeneğidir. Araştırmacı tarafından yapılan birebir görüşmede baba mesleği sorusuna 'diğer' yanıtını veren çocuklardan büyük bir çoğunluğu babalarının uzun süre cezaevinde bulunduğundan ötürü babasının mesleği nedir? Sorusuna diğer yanıtını vermek istediklerini belirtmişlerdir. Bu soruya diğer cevabını verenlerin dışında en yüksek oran %17,3 ile çalışmıyor seçeneğidir. Buradan varılacak sonuç çocukların %60' a yakın kısmının babaları ya çalışmıyor ya da cezaevinde bulunmaktadır. Bu durum ailenin sosyo-ekonomik düzeyini de belirlemede etkili olmaktadır. Yoksulluğun suça yönelimdeki önemli faktörlerden biri olduğu birçok çalışmada belirtilmiştir. Ailenin baba faktörünün ön planda olmadığı, güç simgesi sayılan rolün eksikliği, çocuğun aile içindeki denetim mekanizmasından yoksun olduğunu düşündürmektedir. Bu konuda yapılmış çalışmalar gösteriyor ki, aile içi denetim mekanizmasından yoksun veya yoksullukla mücadele eden aileler, çocuklarını aile ekonomisine katkıda bulunacak birer birey olarak görürler. Okul ikinci plandadır veya yoktur. Okula gitmeyen çocuk sokakta veya işte zaman geçirmektedir (Aksel ve Yılmaz Irmak, 2012)

Algılanan aile gelirine göre alt ölçeklerden iletişim, davranış kontrolü ve genel işlevlerde anlamlı farklılık göstermektedir. Aile geliri çok düşük olanların aile içi iletişim, ailedeki davranış kontrolü ve ailenin genel işlevleri bağlamında geliri orta seviyede olanlardan daha yüksek, dolayısıyla daha sağlıklı çıkmıştır. Ailenin sosyo-

ekonomik düzeyi yükseldikçe aile içi iletişim ve davranışlarını kontrol etme yetisi yükselmektedir. Aileler yoksullaştıkça aile içi ilişkilerin zayıflaması bireyleri, ailenin dışına doğru itmekte ve riski arttırmaktadır. İletişimin olmadığı grupların dağılması ve bozulmaları olasıdır. Yoksullukla ilgili yapılmış çalışmalar da bunu desteklemektedir. Çocuk suçluluğuyla yoksulluk arasında ilişki olduğunu, suça sürüklenen çocukların düşük ekonomik koşullara ve dolayısıyla sağlıksız işlevlere sahip ailelerden geldiğini ortaya koymaktadırlar. Gillin (1926), Sutherland ve Cressey, 1978 çocuk suçluluğu ile yoksulluk arasında bağlantı olduğunu ortaya çıkarmışlardır.

Yurt içindeki çalışmalar da benzer şekilde suça sürüklenmiş çocukların düşük aile gelirine sahip ailelerden geldiğini ileri sürmektedirler (Kunt, 2003; Kocadaş, 2007; Avcı, 2008; Karakuş, 2012; Şahinli 2012; Şengül 2012)

Çocukların babalarının meslekleriyle aile işlevleri ve alt ölçekleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Babanın mesleği ile ilgili yorumu daha önce yapmıştık. Çoğu cezaevinde olan ailelerin istatistiklerinin bu tabloya da yansıdığı düşünülmektedir.

Çocukların problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler puanları anne mesleği değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Annenin dışarda çalışması veya evde olması aile içi ilişkiler üzerinde herhangi bir etki oluşturmamaktadır. Bu konuda yapılan bazı araştırmalar bu sonucu destekler niteliktedir. Annenin çalışması ya da çalışmaması ile çocuğun akademik başarısı, madde kullanımı ya da çocuk suçluluğu arasında herhangi bir ilişki olmadığını ortaya koymuşlardır (Hilman ve Sawilawsky, 1991; Gottfried, 1994; Vander Ven ve ark. 2001)

Aile türünün aile değerlendirme puanları incelendiğinde, çekirdek ya da geniş aile üyesi olmak ailenin genel işlevleri, duygusal tepki verebilme ve davranış kontrolü üzerinde anlamlı bir etki oluşturduğu görülmektedir. Demek oluyor ki çekirdek ailesi olanların duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler puanları geniş ailesi olanlardan düşüktür. Çekirdek ailede olan bireylerin aile bireyleri sayısının az olmasının birbirleri üzerindeki davranışları daha kontrollü gerçekleştirme fırsatını oluşturmaktadır. Bu, ailenin genel işlevlerine de yansımaktadır diyebiliriz. Ancak diğer alt ölçekleri değerlendirdiğimizde ailenin kalabalık ya da sayıca az olması aile iletişimi

ve aile bireyler arasındaki roller ve birbirlerine gereken ilgiyi gösterme konusunda herhangi bir etki faktörü oluşturmamıştır.

Çocukların anne-baba birlikteliği değişkenine göre alt ölçekler anlamlı bir fark oluşturmamaktadır. Anne – babanın birlikte yaşaması sorusunun içeriğinde imam nikâhlı-resmi nikâhlı, boşanmış ve diğer seçenekleri içerisinde 127 çocuktan 103' ünün ailesi resmi nikâhlı ve birlikte yaşıyor seçeneğini işaretlemiştir. Bu soruya babası cezaevinde bulunan çocuklar da birlikte yaşıyor seçeneğini işaretlemiştir. 'Birlikte yaşıyor' seçeneğinden kastedilenin 'boşanmamış' olduğu katılımcılara bildirilmiştir.

Babanın anneye fiziksel şiddet uygulaması sorusunu değerlendirdiğimizde; babası fiziksel şiddet uygulayanların babası fiziksel şiddet uygulamayanlara göre alt ölçeklerden aile içi iletişim, ailedeki roller ve gereken ilgiyi gösterme açısından zayıf bulunmuştur. Aile içinde yaşanan şiddet aile üyeleri arasındaki sevgi bağı zayıflatması bakımından üyelerin birbirlerine gereken ilgiyi gösterme noktasında eksik bırakmaktadır. Sevginin eksik olduğu ailelerde bağlılıkların da azaldığını göz önünde bulundurursak, iletişimin de zayıfladığını ekleyerek sağlıklı bir aile haritası ortaya çıkarmış oluruz. Yapılan çalışmalar aile içindeki çatışmalı ortamın çocuğun ya da ergenin şiddet davranışı gösterme olasılığını arttırması yönündedir (Buehler ve Krishnakumar, 1994; Kashani ve ark. 1997; Dahlenberg, 1998). Çocuğu buna iten koşullar suça sürüklenmeleri konusunda riskli durumlarda bulunmalarına ortam sağlamaktadır.

Babanın fiziksel şiddet uygulaması kadar sözel şiddet uygulamasında da benzer şekilde aile içi iletişim ve rollerin, babanın sözel şiddet uyguladığı ailelere göre daha yüksek puan alarak daha zayıf bir aile işlevi sergilemektedir. Karşılaştırma yapacak olursak babanın fiziksel şiddet uyguladığı istatistikte aile içinde gereken ilgiyi gösterme konusunda anlamlı bir fark olmuşken, sözel şiddet uygulanan kısımda duygusal tepki verebilme zayıf kalmıştır. Sözel şiddet uygulanan ailelerde gereken ilgiyi göstermede anlamlı bir fark olmaması fiziksel şiddetin sözel şiddete göre daha yıkıcı sonuçlar doğurmasından dolayı aile içi psikolojik dinamikleri daha çok etkilemekte olduğu anlamını çıkarır. Araştırmalar aile içinde ilgisizliğe maruz kalma, ihmal ve reddedilme durumları çocuklarda saldırgan ve anti-sosyal davranışlar geliştirmeleri açısından büyük riskler taşımakta olduğunu göstermektedir.(Loeber ve Stouthamer-Loeber, 1986; Akt. : Dahlenberg, 1998; Doğan, 2001; Tolan ve Gorman-Smith ve ark., 1997)

Suça sürüklenen çocukların ceza durumları olan tutukluluk ve hükümlülük halleri ile aile işlevleri değişkenine göre tutuklu olanların aile içi iletişim ve ailenin genel işlevleri, hükümlü olanların aynı ölçeklerine göre puanları yüksek bulunmuştur. Tutukluluk halinin, hükümlü olan çocuklara nazaran aileden uzak kalmaları daha kısa bir süreyi kapsadığı için aile içi ilişkileri olumsuz olarak algılaması olasıdır. Muhtemelen çocuğun suç işlemesi aile ile aralarında bir çatışma yaratmıştır ve bu çocuğun hafızasında taze bir şekilde bulunur. Tutukluluk süresi dolayısıyla aileden uzak yaşama süresi uzadıkça aile içi dinamikler hakkında verilen yanıtlar, çocuğun duygusal durumuyla da bağlantılı olarak algısını etkileyecektir.

Aile ilişkilerinin, iletişiminin kuvvetli olması, yoksulluk, aile içi şiddet ve daha sayılabilecek birçok faktör sağlıksız aile profili oluşmasına neden olmaktadır. Ülkemizde suça sürüklenmiş çocuklar sayısının azalması, aile içinde oluşan bu sağlıksız durumlara müdahale etmek, etkili önleme politikaları oluşturarak mümkün olacaktır. Bunun için yapılacak en kuvvetli adım tıpkı aile hekimliği gibi her aileye sahip olacağı bir aile danışmanlık ekibi oluşturmaktır. Yıllardır taslağından söz edilen bu projenin hayata geçirilmesiyle sağlıklı veya sağlıksız her ailenin içindeki zayıf yanları, riskleri, fark edecek, aileyi takip edecek, yönlendirecek ve nihayetinde gerekli ve yerinde yönlendirmelerle erken müdahalede bulunacak bir ekibin olması suça sürüklenmiş çocukların, korunmaya muhtaç çocukların sayısında önemli ölçüde azalma olmasını sağlayacaktır.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Kanunla ihtilafa düşmüş çocukların sosyo-demografik özellikleriyle aile işlevlerini karşılaştırmak amacıyla İstanbul'daki Maltepe Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan 12-18 yaş arası 127 erkek çocuktan elde edilen bilgiler değerlendirilmiştir.

Çalışma grubunun %77' si 16-18 yaş grubundadır. Ergenlik çağına denk gelen bu dönem, daha önce yapılmış olan araştırmaların da desteklediği gibi suça sürüklenmiş çocuk vakalarında en yoğun yaş grubunu oluşturmaktadır.

Anne-babanın birlikteliği incelendiğinde 127 çocuktan 103'ü (%81,1) anne ve babalarının birlikte yaşadığını beyan etmişlerdir. Ancak buradaki birlikte ve ayrı yaşamadan kastedilen boşanmış olup olmadıklarıdır. Bu yüzden babası cezaevinde bulunanlar da ebeveynlerinin birlikte yaşadığını belirtmişlerdir.

Ebeveynlerin sağ olma durumlarına çocukların % 23,6' sını ebeveynlerinin her ikisinden yalnızca birinin sağ olduğunu, %76,4' ü de her ikisinin de sağ olduğunu beyan etmişlerdir. Ayrıca 127 katılımcının yalnızca 7' si ebeveynlerinden birinin üvey olduğunu belirtmiştir.

Çocukların %55,9' u çekirdek aile, %44,1' i de geniş aile içinde yaşamaktadırlar.

Katılımcıların annelerinin %86,6' sının ev hanımı olduğu, %13,4' ünün de ev dışında bir işte çalıştıkları saptanmıştır.

Babanın mesleği sorusunda ise %17,3' ü çalışmıyor, %10,2' si memur-emekli, %15' i esnaf-tüccar, %15' i çiftçi-işçi ve %42,5 gibi yüksek bir oranı da diğer seçeneğini işaretlemişlerdir. Çocuklardan babaları cezaevinde olanlar meslekleri konusunda net bir bilgi veremeyeceklerinden ötürü diğer seçeneğini işaretlemek istediklerini belirtmişlerdir.

Çocukların algıladıkları şekilde aile geliri oranları %16,5 çok düşük, %17,3 düşük, %48,8 orta ve %22' si de ekonomik durumlarının iyi durumda olduğunu belirtmişlerdir.

Babanın anneye fiziksel şiddet uygulaması sorusuna %81,1' i uygulamadığını, %18,9' u da fiziksel şiddetin olduğunu belirtmiştir. Babanın sözel şiddet uygulaması ise az bir oranda daha yüksek çıkmıştır. Çocuklar babalarının sözel şiddet uygulama sorusuna %71,7 ile hayır, %28,3 ile evet yanıtını vermişlerdir.

Araştırmanın ilk hipotezi olan sosyo-demografik özelliklerle aile işlevi arasındaki ilişki sorgulanmıştır. Aile değerlendirme puan ortalaması alt ölçeklerin hepsi için genel olarak değerlendirildiğinde 2.00 ve 3.00 arasında (min=1.00(sağlıksız) ve max=4.00 (sağlıklı)) bir ortalamaya denk düşmüştür. Bu aralıktaki değer yorumu aile işlevlerinin sağlıksızlığa doğru gitmekte olduğu yönündedir.

Algılanan aile gelirine göre alt ölçeklerden iletişim, davranış kontrolü ve genel işlevlerde anlamlı farklılık göstermektedir. Aile geliri çok düşük olanların alt ölçeklerden aile içi iletişim, ailedeki davranış kontrolü ve ailenin genel işlevleri bağlamında geliri orta seviyede olanlardan daha yüksek, dolayısıyla daha sağlıksız çıkmıştır. Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi yükseldikçe aile içi iletişim ve davranışlarını kontrol etme yetisi yükselmektedir.

Çocukların babalarının meslekleriyle aile işlevleri ve alt ölçekleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Babanın mesleği ile ilgili yorumu daha önce yapmıştık. Çoğu cezaevinde olan ailelerin istatistiklerinin bu tabloya da yansdığı düşünülmektedir.

Aile türünün aile değerlendirme puanları incelendiğinde, çekirdek ya da geniş aile üyesi olmak ailenin genel işlevleri, duygusal tepki verebilme ve davranış kontrolü üzerinde anlamlı bir etki oluşturduğu görülmektedir. Demek oluyor ki çekirdek ailesi olanların duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler puanları geniş aile üyesi olanlardan düşüktür. Çekirdek ailede olan bireylerin aile bireyleri sayısının az olmasının birbirleri üzerindeki davranışları daha kontrollü gerçekleştirme fırsatını oluşturmaktadır. Bu, ailenin genel işlevlerine de yansımaktadır diyebiliriz. Ancak diğer alt ölçekleri değerlendirdiğimizde ailenin kalabalık ya da sayıca az olması aile iletişimi ve aile bireyler arasındaki roller ve birbirlerine gereken ilgiyi gösterme konusunda herhangi bir etki faktörü oluşturmamıştır.

Çocukların anne-baba birlikteliği değişkenine göre alt ölçekler anlamlı bir fark oluşturmamaktadır. Anne ve babanın boşanmış ya da birlikte yaşıyor olmaları aile işlevleri üzerinde herhangi bir etki oluşturmamaktadır.

Çocukların problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler puanları anne mesleği değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Annenin dışarda çalışması veya evde olması aile içi ilişkiler üzerinde herhangi bir etki oluşturmamaktadır.

Babanın anneye fiziksel şiddet uygulaması sorusunu değerlendirdiğimizde; babası fiziksel şiddet uygulayanların babası fiziksel şiddet uygulamayanlara göre alt ölçeklerden aile içi iletişim, ailedeki roller ve gereken ilgiyi gösterme açısından zayıf bulunmuştur. Fiziksel şiddetin olduğu ailelerde bu alt ölçeklerin belirttiği aile içi işlevlerin sağlıklı olduğu sonucu doğmuştur. Diğer alt ölçekler olan problem çözme, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü, genel işlevler puanları babanın fiziksel şiddet uygulama durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Yani herhangi bir etkisi yoktur.

Babanın fiziksel şiddet uygulaması kadar sözel şiddet uygulamasında da benzer şekilde aile içi iletişim ve rollerin, babanın sözel şiddet uygulamadığı ailelere göre daha yüksek puan alarak daha zayıf bir aile işlevi sergilemektedir. Karşılaştırma yapacak olursak babanın fiziksel şiddet uyguladığı istatistikte aile içinde gereken ilgiyi gösterme konusunda anlamlı bir fark olmuşken, sözel şiddet uygulanan kısımda duygusal tepki verebilme zayıf kalmıştır. Sözel şiddet uygulanan ailelerde gereken ilgiyi göstermede anlamlı bir fark olmaması fiziksel şiddetin sözel şiddete göre daha yıkıcı sonuçlar doğurmasından dolayı aile içi psikolojik dinamikleri daha çok etkilemekte olduğu anlamını çıkarır.

Suçta sürüklenen çocukların ceza durumları olan tutukluluk ve hükümlülük halleri ile aile işlevleri değişkenine göre tutuklu olanların aile içi iletişim ve ailenin genel işlevleri, hükümlü olanların aynı ölçeklerine göre puanları yüksek bulunmuştur. Tutukluluk halinin, hükümlü olan çocuklara nazaran aileden uzak kalmaları daha kısa bir süreyi kapsadığı için aile içi ilişkileri olumsuz olarak algılaması olasıdır. Muhtemelen çocuğun suç işlemesi aile ile aralarında bir çatışma yaratmıştır ve bu çocuğun hafızasında taze bir şekilde bulunur. Tutukluluk süresi dolayısıyla aileden uzak

yaşama süresi uzadıkça aile içi dinamikler hakkında verilen yanıtlar, çocuğun duygusal durumuyla da bağlantılı olarak algısını etkileyecektir.

Katılımcıların ebeveynlerinin öz olma durumu değişkenine göre alt ölçekler anlamlı bir fark oluşturmamaktadır. Anne ve babanın öz ya da üvey olmaları aile işlevleri üzerinde herhangi bir etki oluşturmamaktadır.

Çocukların aile değerlendirme işlevleri yaş değişkenine göre alt ölçeklerde anlamlı bir fark oluşturmamaktadır. Katılımcıların bulunduğu yaş grupları aile işlevleri üzerinde herhangi bir etki oluşturmamaktadır.

ÖNERİLER

- 1- Günümüzde boşanmaların sebepleri içerisinde yüksek oranların aile içi iletişim sorunlarından kaynaklandığı yapılan çalışmalarla bilinmektedir. Bu problemlerin yansımalarını yoksulluğun olduğu ailelerde de görmek mümkündür. Aile kurumunun sağlığını devam ettirme adına aile danışmanlığı ve aile terapistleriyle görüşme gibi yönlendirmelerin yapılması veya bu meslek grubuyla ilgilenenlerin sayılarının artırılıp her aileye ulaşılması, yeterince teşvik edilmesi önerilmektedir. Bu faaliyetlerden faydalanmanın ücreti yoksul kesimlerin karşılayabileceği seviyeye çekilmelidir.
- 2- Aile içi şiddete maruz kalınması konusunda çoğu kadın nereye başvurup ne yapması gerektiğini bilmiyor. Aile Bakanlığı'nın bu konuda yeterli olacak ölçüde faaliyetleri var ancak her aileye ulaşmadığı da bir gerçek. Sosyal medya araçları ve televizyon kanallarında kamu spotlarına daha çok yer verilmesi, okullardaki aile toplantılarında özellikle bu konuların başlıklar şeklinde belirlenip bilgi verilmesi bu olumsuzlukları önleme açısından fayda sağlayacaktır.
- 3- Aile hekimliği gibi her aileye sahip olacağı bir aile danışmanlık ekibi oluşturulmalıdır. Yıllardır taslağından söz edilen bu projenin hayata geçirilmesiyle sağlıklı veya sağlıksız her ailenin içindeki zayıf yanları, riskleri, fark edecek aileyi takip edecek, yönlendirecek ve nihayetinde gerekli ve yerinde yönlendirmelerle erken müdahalede bulunacak bir ekibin olması suça sürüklenmiş çocukların, korunmaya muhtaç çocukların sayısında önemli ölçüde azalma olmasını sağlayacaktır.

- 4- Devletin aileyi güçlendirmek için geliştirdiği politikalar içerisinde, babanın cezaevinde ya da çalışmadığı ailelerin çocuklarına yönelik okullarda tespit yapılıp, risk kapsamında tutulması ve gereken gelişimsel takviyeler ile yoksullukla mücadele sınıfına dâhil edilmesi gerekmektedir.
- 5- Ergen bireylerin olduğu her ailede, aile içinde sağlıksız bir durum olup olmadığına bakılmaksızın gelişimlerini destekleyici takviyelerin yapılması, aileyi bilinçlendirme çalışmaları kapsamında yerel yönetimlerin her aileyi ergenlik konusunda bilgilendirmesi veya var olan programların revize edilip güncellenmesi, ocuk ceza infaz kurumundaki sayıları azaltma ümidini arttırması açısından mühimdir.

KAYNAKÇA

AKINCI, F.S., (1993) “Çocuk Suçluluğu Kriminolojisinde Aile Faktörü”, Facultatis Decima Anniversaria, M.Ü. Hukuk Fakültesi 10. Yılı Adliye ve Çocuk Suçluluğu Sempozyumu, No:536, s. 128

AKSEL, Ş, YILMAZ IRMAK T., (2012), “Gelişim Psikolojisi Bakış Açısıyla Çocuk Suçluluğu” İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi

AKINCI, Y. ve ATAKAN, T., (1968), “Psikolojik-Pedagojik-Hukuki Yönleriyle Suça Giden ve Suç İşleyen Çocuklar” , Mim Yayınları, Hukuk ve Eğitim Serisi, Sayı:3.

AYAZ, N., (1993) “Ailelerin Başlıca Özellikleri Açısından Suçlu Çocuklara Yönelik Bir İnceleme”, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi: Prof. Dr. Sadık Tüzel’in Anısına, C:VIII, Sayı: 2, s. 190

AVCI, M., (2018), “Tutuklu Çocuklar Üzerine Bir Araştırma: Çocukların Suça Yönelmesinde Etkili Olan Toplumsal Nedenler ve Çözüm Önerileri”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 11(1), s.49-73

BALO, Y. S., (2005),“Çocuk Ceza Hukuku”, Ankara: Adalet Yayınevi.

BALCIOĞLU, İ., (2001), “Şiddet ve Toplum” İstanbul: Bilge Yayınları, s. 73-74.

BEE, H., BOYD, D., (2009) “Çocuk Gelişim Psikolojisi” Kaknüs yayınları, Çeviren: Okan GÜNDÜZ, 1.basım

BIYIKLI, L., (1983), “Gelişmiş Ülkelerde Suçlu ve Korunmaya Muhtaç Çocuklar İçin Koruyucu Aile Uygulaması,” Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri Sempozyumu, Ankara Üniv. Eğitim Bil. Fak. Yayınları, Ankara.

BİLGİLİ, A. E., (2000), Göç çocukları ve kent konulu bildirisi. İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları:2

BUEHLER, C., KRISHNAKUMAR, A., (1994), “Hostile İnterparental Conflict and Youth Maladjustment”, Family Relations, 43, 4, 499

BLUMSTEİN, A., GRADY, E., (1982), Prevalence and Recidivism in the Index Arrest: A Feedback Model”, Law and Society, Review: 16: 265-290

BARTOLLAS, C., SCHMALLEGER, F., (2017) “Çocuk Suçluluğu”, Çeviri Editörleri: Didem YÜCEL ve Burak GÖNÜLTAŞ

Ceza Muhakemesi Kanunu, 04.12.2004, Resmi Gazete (sayı: 25673), <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/5271.htm> Erişim tarihi: 19.08.2018.

Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği, 29.03.2015, Resmi Gazete (sayı: 29310), <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/03/20150329-1.htm> Erişim Tarihi: 18.08.2018

Çocuk Dostu Adalet Politika Belgesi, (2012) Ankara, Mart. <http://www.cocukhaklariizleme.org/wp-content/uploads/cocuk-dostu-adalet-politika-belgesi.pdf> s.29-30-31. Erişim Tarihi: 16.08.2018

Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, 07.11.1979, Resmi Gazete (Sayı: 16816), https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc063/kanuntbmmc063/kanuntbmmc06302253.pdf Erişim Tarihi: 18.08.2018

Çocuk Koruma Kanunu, 03.07.2005, Resmi Gazete (Sayı: 25876), <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050715-1.htm> Erişim Tarihi: 18.08.2018

DEMİRTAŞ, K., (2001), “Annelerin Değerlendirmesine Göre Çocukların Öz bakım Becerileri ile Anne Tutumları Arasındaki İlişki” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

DURAK, E. Ş., DURAK, M.,(2017), “Adli Psikoloji”, Nobel Yayınları, 1.Basım

DOĞAN, H., (2013), “Suç ve Cezaların Dönüşümü Ekseninde Türkiye’de Denetimli Serbestlik Sistemi Suçun Sosyolojisi Cezanın Felsefesi: Temel Kavramları ve Tartışmalar”, Nobel Yayınları, s.297

DÖNMEZER, S., (1994), “Kriminoloji”, 8. Basım, Beta Basım Yayım, İstanbul.

DAHLENBERG, D.L., (1998) “Youth Violence in the United States Major Trends, Risk Factors and Prevention Approaches”, American Journal of Preventive Medicine, 1484, 259-272

ERBAŞ, E., (2003) “ Sivas’ta Çocuk ve Genç Suçluluğu” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ERKAN, R., (1995), “İstanbul Çocuk Mahkemelerine Gelen Çocukların Sosyo-Kültürel Çevresi Üzerine Bir İnceleme”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

FARRINGTON, D.P., (1992), “Criminal Career Research in the United Kingdom”, British Journal of Criminology, 32: 521-536

FARRINGTON, D.P., Darrick, J. J., David H., Richard, F. C., Karl, G., Hill, Rick, K., (2003), “Comparasing Delinquency Careers in Court Records and Self-Reports”, Criminology, 41(3): 934-935

FELDMAN, P., (1993), “The Psyshology of Crime”, New York, University Pres.

GANDER, M., HARRY, W.G., (2001), “Çocuk ve Ergen Gelişimi” Çeviri: A. DÖNMEZ, N. ÇELEN, B. ONUR, Ankara: İmge s.28

GÖLCÜKLÜ, F., (1956), “Türkiye’de Çocuk Suçluluğu” Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi 11(3): s.161

GOTTFRIED, A.E., GOTTFRIED, A.W., (1994), “Anne İstihdamı ve Çocuk Gelişiminde Önem Kazanan Rolü” New York: Plenum Basın; PP. 55-97

GRİFFİTHS, M. and WOOD, R.T.A., (2000), “Risk factors in adolescence: The case of gambling, videogame playing and the internet” Journal of Gambling Studies, 16 (2-3), 199-225.

HANCI, İ. H., (1993), “Çocuk Suçluluğu, Aile ve Eğitimin Etkisi”, 7. Ulusal Adli Tıp Günleri, 1-5 Kasım 1993, Poster Sunuları Kitabı, Antalya.

HİLLMAN, S.B., SAWİLAWSKY, (1991), “Maternal Employment and Early Adolescent Substant Abuse Adolescence”, 26 (104): 829-837

İŞIKTAÇ, Y., (1994) “Sosyolojik Açıdan Çocuk Suçluluğu ve Bir Hukuk Devleti Olan Türkiye’de Devletin Cezalandırma Yetkisini Kullanış Biçimi – Uygulama Esasları”, HFSA Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi: Hukuksal Olgular Araştırması ve Hukuk Devleti – Hukuk Devleti Uygulaması ve Görgül Araştırılmasının Bilimsel Temelleri, No:3, s. 198

İÇLİ, T.G., (1987), “Adam Öldürme Olayında Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Faktörlerin Önemi”, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 2 ISSN: 1301-5797

İÇLİ, T.G.,(1992), “Türkiye’de Suçluların Sosyal Kültürel ve Ekonomik Özellikleri” , Semih Ofset, Ankara.

İÇLİ, T., (1993), “Türkiye’de suçlular, sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri”, Ankara: Bizim Büro Basımevi.

İÇLİ, T., (2001), “Kriminoloji”, Ankara: Bizim Büro Basımevi

İÇLİ, T.G., (2016), “Kriminoloji”, Seçkin Yayınları, 9. Baskı

KANER, S., (2001), “Çocuk-ergen suçunda ailenin rolü, suç ve polis”, Ankara: Güner Matbaacılık.

KASHANİ, J.H., DARBY, P.J., ALLAN, W.D., HARTKE, K.L., et REİD J.C., (1997), “Intrafamilial Homicide Committed by Juveniles Examination of a Sample with Recommendations for Prevention”, Journal of Forensic Sciences, 42: 873-878

KARAKUŞ, Ö., (2012), “Çocuk Koruma Kanunu Uyarınca Haklarında Danışmanlık Tedbiri Uygulanan Çocukların Özellikleri (Konya Örneği)”, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hakemli Araştırma Dergisi, 7, 29-45.

KOCADAŞ, B., (2007), “Düşük Sosyo-Ekonomik Yapı ve Suç İlişkisi: Malatya’da Çocuk Suçluluğu”, Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 1, 157-186.

KUNT, V., (2003), “Suç ve Çocuk”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

KÜÇÜKER, H., (2003) “Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanan – Kullanmayan Suçlu Çocuk/Ergenlerin Ailelerinde Davranış Özellikleri”, Adli Bilimler Dergisi, Cilt: II, Sayı: 3, Eylül 2003, s. 30 – 31

KARATAŞ, Z., (2016), “Çocuk Adalet Sistemi Kapsamında Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Uygulamaların Nitel Analizi”, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, s.212

KOPTAGEL, G., (1985), “Değişen Toplumda ve Türkiye’de Aile”, Yaprak Yayınları, İstanbul.

Korunmaya Muhtaç Çocukların Tespiti, İnceleme Korunma Kararlarının Alınması ve Kaldırılmasına İlişkin Yönetmelik, 28.11.1983, Resmi Gazete (Sayı: 18235), 2/m.7-8, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.4419&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch> Erişim Tarihi: 18.08.2018

KIZMAZ, Z., (2006), “Cezaevi Müdavimleri, İnatçı Suçlular”, Orion Yayınevi.

KULAKSIZOĞLU, A., (2009), “Ergenlik Psikolojisi”, 11.Basım Remzi Kitabevi

LOEBER, R., STOURHAMER-LOEBER, M., (1986), “Çocuk Bağıntıları ve Yordayıcıları Olarak Aile Faktörleri Problemleri ve Suçlulukları Yönetir”, M. TANRY ve N. MORRİS (Eds.), “Suç ve Adalet”, (29-149), Chicago IL : Chicago Press University.

MOFFİT, T. E., (1993), “Adolescence-Limited and Life Course-Persisten Antisocial Behavior: A Developmental Taxonomy”, Psychological Review, 100: 674-701.

NEYZİ, O., ALP, H., (1977), “Ergenlik Çağının Özellikleri-Ergenlik Olayının Değerlendirilmesi, İstanbul Çocuklarında Cinsel Gelişme” İstanbul Tıp Fakültesi Mecmuası, sayı: 40 s.189.

ÖGEL, K., (2007), “Riskli Davranış Gösteren Çocuk ve Engeller”, İstanbul: Yeniden Yayınları.

ÖGEL, K., (2001), “İnsan, Yaşam ve Bağımlılık Tartışmalar ve Gereçekler” , IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.

ÖTER, G., AKALIN, N., (1993) “Paşakapısı Cezaevindeki Tutuklu Çocukların, Psiko-sosyal, Sosyo-kültürel, Ekonomik ve Kriminolojik Özellikleri”, Facultatis Decima Anniversaria M.Ü. Hukuk Fakültesi 10. Yılı Adliye ve Çocuk Suçluluğu Sempozyumu, No:536, s. 118

ÖTER, A., (2005), “Çocuk Suçluğunun Toplumsal Nedenleri, Antalya Örneği”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

ÖZKAN, Y., (2011), “Sosyal Dışlanma ve Aile: Sosyal Hizmet Müdahalelerinde Güçlendirme Yaklaşımı”, Maya Akademi Yayınları, Ankara. 1.Basım s.52.

ÖGEL, K., Tarı, I., Yılmaçetin Eke, C., (2006),” Okullarda Suç ve Şiddeti Önleme”, Yeniden Yayınları no:17 İstanbul, s.9.

POLAT, O.,(2004), “Kriminoloji Ve Kriminalistik Üzerine Notlar”, Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.İ., Ankara, s. 197

SAYITA, S.U., (2005), “ Sokakta Yaşayan Çocuklar”, Çocuklar ve Suç-Ceza, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

SOLAK, A., (2008) “ Yeni Yetişen Neslin Suça Yatkın Kişiler Olma Riski”
<https://www.haberler.com/prof-dr-adem-solak-yeni-yetisen-neslin-suca-yatkin-haberi/>Erişim Tarihi: 29.07.2018

SOLAK, A., (2009), “Çocuk Suçluluğu ve Aile”, Hegem Yayınları, İkinci Baskı, Ankara.

SENEMOĞLU, N., (2001), “Çocuk Hakları, Çalışan Çocuklar ve Eğitim Sorunları”, Milli Eğitim Dergisi, Sayı 151, Temmuz, Ağustos, Eylül.

SENEMOĞLU, N., (2011), “Gelişim, Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya”, Pegem Akademi yayınları, 19.Baskı.

SEVÜK, H., (1998), “Uluslar arası sözleşmelerdeki ilkeler açısından çocuk suçluluğu ile mücadelede kuramsal yaklaşım”, İstanbul: Beta

SUTHERLAND, E.H., CRESSEY, D., (1978), “Criminology”, 10. Baskı, Philadelphia: J. B. Lippincott.

SAMPSON, R.J., LAUB, J.H., (1990), “Crime and Deviance in the Life Course”, Annual Review of Sociology, 18: 63-84.

SCHAFER, S. and KNUDTEN, R.D., (1970), “Juvenile delinquency: an introduction”, New York: Random House.

SCHMALLEGER, F., (2002), “Criminology Today an Integrative Introduction Prentice Hall Inc., New Jersey, s.6-8.

STEFFENSMEIER, D., ALLAN, E., (1991), “Gender Age and Crime”, Criminology (J.F. Sheley Ed.), Wodsworth Pub. Comp., Belmont. S.79-80.

ŞAHİNLİ, K., (2012), “Çocuk Suçluluğuna Sebep Olan Ailesel Faktörler: Ankara Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocuklar Üzerine Bir Çalışma”, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

ŞENGÜL, H.A., (2012), “Ankara 1.Çocuk Ağır Ceza Mahkemesinde Görülen Davaların Dosyalarının İncelenmesi ve Çocuk Suçluluğunun Değerlendirilmesi”, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

T.C. Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b7e9481c3f759.36319258 Erişim Tarihi: 16.08.2018

T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü,
<http://www.cte.adalet.gov.tr/> (Ceza infaz kurumlarımız/ Kurumların fiziki özellikleri.)
Erişim Tarihi: 16.08.2018

T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü, Erişim Tarihi:
16.08.2018 http://www.cte.adalet.gov.tr/bilgidata/tip_cocuk_egitimevi.asp

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Proje Değerlendirme Kurulu Raporu, 2014:
[5http://webdosya.csb.gov.tr/db/strateji/edotordosya/YATIRIM_GERCEKLESME_RAPORU\(1\).pdf](http://webdosya.csb.gov.tr/db/strateji/edotordosya/YATIRIM_GERCEKLESME_RAPORU(1).pdf) Erişim Tarihi: 20.08.2018

TÜİK, “Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar,2016”, 01.08.2017. Haber Bülteni. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24680> Erişim Tarihi: 18.08.2018

TÜİK, “Suç Türüne Göre Çocuk Ceza İnfaz Kurumuna ve Eğitim Evine Giren Hükümlü Çocuklar, 2007-2016. Erişim Tarihi: 18.08.2018
www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=37

TOLAN, P.H., GORMAN-SMITH, D., HUESSMANN, L.R., ZELLİ, A., (1997),” Assessment of Family Relationship Characteristics: A Measure to Explain Risk for Antisocial Behavior and Depression Among Urban Youth”, Psychological Assessment, 9, 212-223.

TÜFEKÇİ T., (2005), “Ankara Jandarma Çocuk Merkezine suç isnadıyla getirilen çocuklar üzerine sosyo-kültürel bir araştırma”, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü.

Türk Ceza Kanunu, 26.09.2004, Resmi Gazete (Sayı: 25611)
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm> Erişim Tarihi: 16.08.2018

Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 29.06.2005, Resmi Gazete (Sayı: 25869), <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050708-1.htm> Erişim Tarihi: 16.08.2018

UZUN, Z., (2015), “Suç ve Değer İlişkisi: Suça Sürüklenmiş Çocuklar Üzerine Bir Araştırma”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, s.81.

UNICEF, Innocenti Digest 3, “Juvenile Justice”, (2016) s.4. <https://www.unicef-irc.org/publications/861-innocenti-adolescence-research-digest-3.html> Erişim Tarihi: 20.08.2018

UNICEF, “2016 Suriyeli Çocuklar İçin Neden En Kötü Yıl Oldu?”, Mart 2017, <http://unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/SYRIA-Report%20TR.pdf> Erişim Tarihi: 12.06.2018

VANDER, V., THOMAS, E., CULLEN, F.T., CARROZZA, M.A., WRİGHT, J.P.,(2001), “Home Alone: The Impact of Maternal Employment on Delinquency”, Sosyal Sorunlar 48: 236-257

YAVUZER, H., (1982), “Çocuk ve Suç”, Altın Kitaplar Yayınevi, s.134.

YAVUZER, H., (2006), “Çocuk ve suç”, İstanbul: Remzi Kitapevi.

YAVUZER, H., (2009), “Çocuk ve Suç”, İstanbul Remzi Kitapevi, 9.Baskı. s.27.

YALÇIN, B., (2003), “Çocuk ve suç ilişkileri”, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.

YÖRÜKOĞLU, A., (2007), “Gençlik çağı”, (13. baskı), İstanbul: Özgür yayınları.

YEŞİLYAPRAK, B., (2011), “Eğitim Psikolojisi, Gelişim-Öğrenme-Öğretim”, Pegem Akademi Yayınları, 8.Baskı.

ZASTROW, C., KAREN, K., KIRST, A., (2016), “İnsan Davranış ve Sosyal Çevre, Bebeklik-Çocukluk-Ergenlik”, Nika Yayınları, 2.Baskı.

EK-A

AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

AÇIKLAMA: İlişikte aileler hakkında 60 cümle bulunmaktadır. Lütfen her cümleyi dikkatlice okuduktan sonra, sizin ailenize ne derecede uyduğuna karar veriniz. Önemli olan, sizin ailenizi nasıl gördüğünüzdür. Her cümle için 4 seçenek söz konusudur (*Aynen Katılıyorum/ Büyük Ölçüde Katılıyorum/ Biraz Katılıyorum/ Hiç Katılmıyorum*) Her cümle için de ayrı yerler ayrılmıştır. Size uygun seçeneğe (X) işareti koyunuz. Her cümle için uzun, uzun düşünmeyiniz. Mümkün olduğukadar çabuk ve samimi cevaplar veriniz. Kararsızlığa düşerseniz, ilk aklınıza gelen doğrultusunda hareket ediniz. Lütfen her cümleyi cevapladığınızdan emin olunuz.

CÜMLELER:	Aynen Katılıyorum	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
1. Ailece ev dışında program yapmada güçlük çekeriz, çünkü aramızda fikir birliği sağlayamayız.	( )	( )	( )	( )
2. Günlük hayatımızdaki sorunların (problemlerin) hemen hepsini aile içinde hallederiz.	( )	( )	( )	( )
3. Evde biri üzgün ise, diğer aile üyeleri bunun nedenlerini bilir.	( )	( )	( )	( )
4. Bizim evde, kişiler verilen her görevi düzenli bir şekilde yerine getirmezler.	( )	( )	( )	( )
5. Evde birinin başı derde girdiğinde, diğerleri de bunu kendilerine fazlasıyla dert ederler.	( )	( )	( )	( )
6. Bir sıkıntı ve üzüntü ile karşılaştığımızda, birbirimize destek oluruz.	( )	( )	( )	( )
7. Ailemizde acil bir durum olsa, şaşırıp kalırız.	( )	( )	( )	( )
8. Bazen evde ihtiyacımız olan şeylerin bittiğinin farkına varmayız.	( )	( )	( )	( )
9. Birbirimize karşı olan sevgi, şefkat gibi duygularımızı açığa vurmaktan kaçınırız.	( )	( )	( )	( )
10. Gerekğinde aile üyelerine görevlerini hatırlatır, kendilerine düşen işi yapmalarını sağlarız.	( )	( )	( )	( )
11. Evde dertlerimizi üzüntülerimizi birbirimize söylemeyiz.	( )	( )	( )	( )
12. Sorunlarımızın çözümünde genellikle ailece aldığımız	( )	( )	( )	( )

kararları uygularız.				
13.Bizim evdekiler, ancak onların hoşuna giden şeyler söylediğimizde bizi dinlerler.	( )	( )	( )	( )
14.Bizim evde bir kişinin söylediklerinden ne hissettiğini anlamak pek kolay değildir.	( )	( )	( )	( )
CÜMLELER:	Aynen Katılıyorum	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
15.Ailemizde eşit bir görev dağılımı yoktur.	( )	( )	( )	( )
16.Ailemizin üyeleri, birbirlerine hoşgörülü davranırlar.	( )	( )	( )	( )
17.Evde herkes başına buyruktur.	( )	( )	( )	( )
18.Bizim evde herkes, söylemek istediklerini üstü kapalı değil de doğrudan birbirlerinin yüzüne söyler.	( )	( )	( )	( )
19.Ailede bazılarımız, duygularımızı belli etmeyiz.	( )	( )	( )	( )
20.Acil bir durumda ne yapacağımızı biliriz.	( )	( )	( )	( )
21.Ailecek, korkularımızı ve endişelerimizi birbirimizle tartışmaktan kaçınıyoruz.	( )	( )	( )	( )
22.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize belli etmekte güçlük çekeriz.	( )	( )	( )	( )
23.Gelirimiz (ücret, maaş) ihtiyaçlarımızı karşılamaya yetmiyor.	( )	( )	( )	( )
24.Ailemiz, bir problemi çözdükten sonra, bu çözümün işe yarayıp yaramadığını tartışır.	( )	( )	( )	( )
25.Bizim ailede herkes kendini düşünür.	( )	( )	( )	( )
26.Duygularımızı birbirimize açıkça söyleyebiliriz.	( )	( )	( )	( )
27.Evimizde banyo ve tuvalet bir türlü temiz durmaz.	( )	( )	( )	( )
28.Aile içinde birbirimize sevgimizi göstermeyiz.	( )	( )	( )	( )
29.Evde herkes her istediğini birbirinin yüzüne söyleyebilir.	( )	( )	( )	( )
30.Ailemizde, her birimizin belirli görev ve sorumlulukları vardır.	( )	( )	( )	( )
31.Aile içinde genellikle birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.	( )	( )	( )	( )
32.Ailemizde sert-kötü davranışlar ancak belli durumlarda gösterilir.	( )	( )	( )	( )
33.Ancak hepimizi ilgilendiren bir durum olduğu zaman birbirimizin işine karışırız.	( )	( )	( )	( )
34.Aile içinde birbirimizle ilgilenmeye pek zaman bulamıyoruz.	( )	( )	( )	( )
35.Evde genellikle söylediklerimizle, söylemek istediklerimiz birbirinden farklıdır.	( )	( )	( )	( )
36.Aile içinde birbirimize hoşgörülü davranırız	( )	( )	( )	( )
37.Evde birbirimize, ancak sonunda kişisel bir yarar	( )	( )	( )	( )

sağlayacak ilgi gösteririz.				
38.Ailemizde bir dert varsa, kendi içimizde hallederiz.	( )	( )	( )	( )
39.Ailemizde sevgi ve şefkat gibi güzel duygular ikinci plandadır.	( )	( )	( )	( )
CÜMLELER:	Aynen Katılıyorum	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
40.Ev işlerinin kimler tarafından yapılacağını hep birlikte konuşarak kararlaştırırız.	( )	( )	( )	( )
41.Ailemizde herhangi bir şeye karar vermek her zaman sorun olur.	( )	( )	( )	( )
42.Bizim evdekiler sadece bir çıkarları olduğu zaman birbirlerine ilgi gösterir.	( )	( )	( )	( )
43.Evde birbirimize karşı açık sözlüyüzür.	( )	( )	( )	( )
44.Ailemizde hiçbir kural yoktur.	( )	( )	( )	( )
45.Evde birinden bir şey yapması istendiğinde mutlaka takip edilmesi ve kendisine hatırlatılması gerekir.	( )	( )	( )	( )
46.Aile içinde, herhangi bir sorunun (problemin) nasıl çözüleceği hakkında kolayca karar verebiliriz.	( )	( )	( )	( )
47.Evde kurallara uyulmadığı zaman ne olacağını bilmeyiz.	( )	( )	( )	( )
47.Bizim evde aklınıza gelen her şey olabilir.	( )	( )	( )	( )
49.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize ifade edebiliriz.	( )	( )	( )	( )
50.Ailede her türlü problemin üstesinden gelebiliriz.	( )	( )	( )	( )
51.Evde birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.	( )	( )	( )	( )
52.Sinirlenince birbirimize küseriz.	( )	( )	( )	( )
53.Ailede bize verilen görevler pek hoşumuza gitmez çünkü genellikle umduğumuz görevler verilmez.	( )	( )	( )	( )
54.Kötü bir niyetle olmasa da evde birbirimizin hayatına çok karışıyoruz.	( )	( )	( )	( )
55.Ailemizde kişiler herhangi bir tehlike karşısında (yangın, kaza gibi) ne yapacaklarını bilirler, çünkü böyle durumlarda ne yapılacağı aramızda konuşulmuş ve belirlenmiştir.	( )	( )	( )	( )
56.Aile içinde birbirimize güvenimiz.	( )	( )	( )	( )
57.Ağlamak istediğimizde, birbirimizden çekinmeden rahatlıkla ağlayabiliriz.	( )	( )	( )	( )
58.İşimize (okulumuza) yetişmekte güçlük çekiyoruz.	( )	( )	( )	( )
59.Aile içinde birisi, hoşlanmadığımız bir şey yaptığında ona bunu açıkça söyleriz.	( )	( )	( )	( )
60.Problemimizi çözmek için ailecek çeşitli yollar bulmaya çalışırız.	( )	( )	( )	( )

1. Değerlendirme:

Aynen katılıyorum : bir (1) puan
Büyük ölçüde katılıyorum : iki (2) puan
Biraz katılıyorum : üç (3) puan
Hiç katılmıyorum : dört (4) puan

Problem çözme	2-	12-	24-	38-	50-	60-							.../6=
İletişim	3-	14*-	18-	22*-	29-	35*-	43-	52*-	59-				.../9=
Roller	4*-	8*-	10-	15*-	23-	30-	34*-	40-	45*-	53*-	58*-	.. /11=	
Duygusal tepki verebilme	9*-	19*-	28*-	39*-	49-	57-						.../6=	
Gereken ilgiyi gösterme	5*-	13*-	25-	33*-	37*-	42*-	54*-					.../7=	
Davranış kontrolü	7*-	17-	20-	27*-	32-	44*-	47*-	48*-	55-			.../9=	
Genel işlevler	1*-	6-	11*-	16-	21*-	26-	31*-	36-	41*-	46-	51*-	56-	.. /12=

Yıldız (*) işaretli sorular ters olup puanlaması ters yani dört, üç, iki, bir ,(4, 3, 2, 1) şeklinde olmaktadır.

Aile değerlendirme ölçeğini el kitabı, Ankara 1990: öz güzel iş matbaası, Doç. Dr. Işıl BULUT

EK-B

Sosyo demografik özellikler

1- Yaşınız

- a) 12-15
- b) 16-18

2- Cinsiyetiniz

- a) Kadın
- b) Erkek

3- Ailenin mevcut durumu

- a) Anne ve babası resmi nikahlı ve birlikte yaşıyorlar.
- b) Resmi nikah var ama ayrı yaşıyor,
- c) İmam nikahlı.
- d) Boşanmış

4- Ebeveynlerin hayattakidurumları

- a) Annesi sağ
- b) Babası sağ

5- Ebeveynlerin öz olma durumu

- a) Anne üvey
- b) Baba üvey
- c) hiçbiri

6- Aile yaşam düzeni

- a) çekirdek aile
- b) geniş aile

7- Annenin mesleği

- a) Ev hanımı
- b) emekli
- c) memur
- d) esnaf-tüccar
- e) işçi

8- Babanın mesleği

- a) çalışmıyor
- b) memur, emekli
- c) esnaf-tüccar
- d) çiftçi-işçi
- e) diğer

9 - Ailenin gelir düzeyi

- a) çok düşük
- b) düşük
- c) orta
- d) iyi

10- Babanın anneye fiziksel şiddet uygulaması

- a) hiç
- b) çok az
- c) orta derecede
- d) oldukça fazla

11-Babanın anneye sözlü şiddet uygulaması(küfür, hakaret,aşağılama)

- a) hiç
- b) çok az
- c) orta derecede
- d) oldukça fazla